

William Shakespeare
KRÁL LEAR
 Přeložil Ladislav Čelakovský

Osoby.

Lear, král Britanský
Král Francký.
Vévoda Burgundský.
Vévoda Kornwallský.
Vévoda Albanský.
Hrabě z Kentu.
Hrabě z Glostru.
Edgar, syn hraběte z Glostru.
Edmund, téhož syn z levého boku.
Oswald, správce domu vévodkyně **Goneril**.
Kuran, dvořenín.
Šašek.
Lékař.
Stařec, oslepeného Glostra průvodčí.
Rytíř z průvodu Learova.
Šlechtic britanský.
Šlechtic francký.
Setník ve vojště vévody Albanského.
Hlasatel.
Goneril,
Regan,
Kordelie, dcery Learovy
Rytíři v průvodu Learově; **komonstva; důstojníci, vojáci;**
poslové; sloužící vévody Kornwallského.

Děj se koná v Britanii.

Jednání první.

Výjev první.

Parádní síň v paláci krále Leara.

Vystoupí Kent, Gloster a Edmund.

Kent. Myslil jsem, že byl král více nakloněn vévodovi Albanskému než Kornwallskému.
Gloster. Vidělo se nám vždycky tak; nyní ale, když miní rozděliti své království, nevysvitá, kterému z vévod by přednost dával; neboť jsou dílové tak stejně vážení, žeby sama zevrubnost pro žádnou z obou částí výhradně rozhodnouti se nemohla.
Kent. Není-li to syn váš, mylorde?
Gloster. Jeho vychování, pane, měl jsem na péči. Tolikráte jsem se nazdíval, uznáváje ho za svého, že jsem již nyní otužen.
Kent. Nepojímám vás.
Gloster. Matka toho mladíka to uměla; načež přibývalo jí života; a spíše měla synáčka ke kolébce, nežli měla k loži svému manžela. Přicházíte již poklésku na stopu?
Kent. Nemohu přát poklések ten nestalým, jehožto výsledek tak skvělý jest.
Gloster. Však mám, pane, také syna z manželského lože, o rok asi staršího, jehož ale o nic více nedražím. Třebas přišel tu ten čtverák trochu všetečně dřívě na svět, nežli ho zavaláno, bylať předc matka jeho spanilá; byla to veselá kratochvíle při jeho zplození: i nezbylo, než uznati pankarta za vlastního. Znáš Edmunde tohoto vzácného pána?
Edmund. Neznám, mylorde.
Gloster. Mylord z Kentu. Ode dneška cti v něm mého váženého přítele.
Edmund. Jsem k službám vaší Urozenosti.
Kent. Musím si vás zamilovat, i žádám si, seznámiti se s vámi lépe.
Edmund. Vynasnažím se, abych si toho zasloužil.
Gloster. Devět let byl venku, a musí zase do světa.
Troubení za jevištěm.
 Král tu přichází.

Vcházejí Lear, vévoda Kornwallský, vévoda Albanský, Goneril, Regan, Kordelie a komonstvo.

Lear. Sprovod' sem pány z Francie a z Burgundu, Glostre!

Gloster. Ano, pane můj!

Gloster odejde s Edmundem.

Lear. My zatím temný svůj zjevíme záměr.

Podejte mapu sem. Vězte, že jsme rozdělili ve tři své království; a že jest nezvratný náš úmysl, starost a péče svrci se svých let, a mladším svěřit silám; zatím pak již bez břemen krok zvolný k hrobu vést. Náš synu z Kornwallu a stejně milý z Albanu, my pevnou vůli máme, doby té dcer našich věna určit, sporům by na příští nadešlo se teď. Kněžici Frank a Burgund, soupeři velcí v lásce k naší nejmladší, již dlouhý u našeho dvoru čas činice milostnou svou návštěvu, zde přijmou odpověď. Rcetež, mé dcery (neboť se chceme vyzout z vladařství, i zemských úrokův a péčí svých), která z vás nejvíce nás miluje? ať tam nejhoněj milost uštědříme, kde s přirozením záslužnost ji vyzve. Goneril, ty naše prvorozená, mluv první!

Goneril. Pane, více vás miluji, než slova vyřknou, nad zřítelnici, vzduch a svobodu, nad vše co draho, vzácnu, vítáno, jak život s lahodnou, ctí, zdravím, krásou, jak dítětem kdy otec milován, láskou, již slabne dech a vážne řeč, nad míru toho všeho miluji vás.

Kordelie (stranou). Což tu Kordelii zbude? Láska tichá.

Lear. Všech zemí těchto od čáry té k oné, na stinné lesy bohatých a nivy, na řeka bujné, luhy širotáhlé tě paní činíme: potomkům tvým a Albanovým patřež na věky. – Což druhá dcera naše, drahá Regan, choť Kornwallova, smí říci? Mluv!

Regan. Jsouc téhož kovu, jako sestra má, jí v ceně neoddám; v svém věrném srdci nacházím, mé že vyřkla lásky čin: v tom však mne nedostihla, že se já všech jiných slastí zovu nepřítelkou, jež chová obor smyslův nejskvostnější, a nalézám, že pouze blažena jsem v lásce vaší Výsosti.

Kordelie (stranou). Chudá Kordelie! – a předc nechudá, neb jista jsem, že víc než jazyk můj má láska váží.

Lear. Tobě a tvým dětem vždy dědičnou ta valná třetina ve krásném našem království vybývá, nehorší v prostoře, lahodě, síle, než sestřin úděl. – Ted' radosti naše, ty rodem, ne však láskou poslední, o jejíž mladou milost vína francká a mléko Burgund snažně se ucházejí; co tobě říci lze, bys třetinu žirnější vzala, než tvé sestry? Mluv!

Kordelie. Nic, otče můj!

Lear. Že nic?

Kordelie. Nic.

Lear. Z ničeho nic nepojde; znova mluv!

Kordelie. Mne neblahé! já vypnout neumím na jazyk srdce své. Milujit' vás

něžností povinnou, ni víc ni míň.

Lear. Cože, Kordelie? Oprav slova svá,
ať nezmaří tvé štěstí.

Kordelie. Dobrý otče!
Vy jste mne zplodil, choval, miloval. Já,
jak slušno, splácím vám svou povinnost:
poslouchám, miluji vás, vroucně ctím.
Což nemají mé sestry chotí, řkouce,
že milují jen vás? Až já se vdám,
pak muž, jenž přijme v ruce své můj slib,
půl vezme lásky, péče, povinnosti mé.
Ba nikdy se jak sestry nezasnoubím,
bych milovala pouze otce svého.

Lear. A to-liž ti jde od srdce?

Kordelie. Ano, můj dobrý otče.

Lear. Tak mladá – a tak nedětinná?

Kordelie. Tak mladá, otče, a již pravdivá.

Lear. Budiž! – Tvá pravdivost buď věnem tvým.

Neb při tom svatém slunce bleskověnci,
svatotajemstvích Hekaty¹⁾ a noci,
při všech účinkách těles nebeských,
jimižto jsme a přestáváme být,
zde odříkám se vší otecké péče
a příbuznosti, hlasu pokrevenství,
i na vždy odcizenou srdci svému
od chvíle té tě mám. Skytický barbar,
a ten, co vlastních dítek pospasen
svou choutku sytí, najde na mých prsou
tak dobře lítost, přítulnost či pomoc,
jak ty, druhdy má dcera.

Kent. Dobrý kníže! –

Lear. Ticho, Kente!

Nevcházej mezi draka a jeho vztek!
Nejvíce jsem ji kochal, v jejích loktech věk
jsem dožit doufal. Pryč, jdi s očí mých!
Tak budiž hrob můj mír, jak odvracím
teď od ní srdce otcovo. – Zavolejte Franka!
Kdo sebou pohne? – Zavolejte Burgunda!
Synové z Kornwallu a Albanu!
k dvou dcer mých věnuj třetí přiražte;
ji pých, jež zve přímostí, nech provdá.
Vás pospolu obláčím ve svou moc,
přednost a všecky velké příznaky,
jež obklopují majestát. My však,
vyminující si sto rytířův,
kterých vám žítí bude, sídlo své
dle běhův lunny u vás budem střídat!
Jen zůstavujem svojí osobě
jméno a všecky pocty, dlužné králi.
Panství,
požitky, výkonná moc v ostatním
jsou vaše, milí synové; k čehožto ztvrzení
se oba podělte tou korunou.

Dávaje jim korunu.

Kent. Královský Leare! jež jsem ctil co krále,
jak otce miloval, co pána poslouchal,
co ochránce spomínal v modlitbách –

Lear. Luk napnut – jeho šípu ty se chraň!

Kent. Spusť raději – a nech pronikne hrot
k samému srdci: Kent buď nespůsobným,
kdy blázní Lear. Co bys chtěl činit, starče?
Mniš-li, že ztichne z bázně povinnost,
když moc se úlisnosti kloní? Čest
buď neohrožena, kdy velebnost
v nerozum upadá. Vyvráť svůj výrok,
a po nejlepším rozvážení skroť
tu žalnou prchlost; život svůj dám v sázku,
nejmíň tě nekochá dci nejmladší,
aniž ti lásky prázdni jsou, jichž slabý hlas

prázdnotu nevyzvání.

Lear. Nic dál Kente,
drah-li ti život.

Kent. Život svůj jsem vážil
vždy jako závdavek, jež na tvé spůrce
jsem hotov nasadit, a nedbám jeho ztráty,
kdy blaho tvé ji káže.

Lear. Pryč mně s očí!

Kent. Prohlédni, Leare! dovol ať jsem dále
neklamným oka tvého zřetelem.

Lear. Při sám Apollo –

Kent. Při sám Apollo, králi,
své bohy darmo zůvěš.

Lear (*dobýváje meče*). Ha! mane, bezvěřče!

Vévoda Albanský a Vévoda Kornwallský.
Zadržte, drahý pane!

Kent. Dokonej!

Usmrť si lékaře, a odměnu
dej hnívé chorobě. Zpět věna vezmi!
Sic dokud v hrdle nezalkne se hlas,
kárat tě neustanu.

Lear. Slyš, odbůjce!

Poslyš mne na svůj hold!
Že's toužil k slova zrušení nás svesti
(oč nestáli jsme nikdy), s pychem zpupným
se vkládat mezi výrok náš a moc,
což nestrpí náš stav, ni povaha,
ať ztvrdíme svou moc, vezmi svou mzdu!
Pět dní ti povolujem k přípravám,
bys se zaštitil světa ústrkův;
však dne šestého ukaž království
nenáviděné paty. Sedmý-li den na to
tvůj vyhoštěný trup se octne v zemi,
to buď tvá smrt! Pryč, při sám Jupiter,
toto nebude odvoláno!

Kent. Králi, buď zdrav, tak-li jevíš se mně,
jest vypuzení zde, svoboda vně.
(*Ku Kordelii*) Tebe svou bozi chraňtež ostrahou,
jež právě myslíc, mluvíš s rozvahou.
(*K Regan a Goneril*) Řeč vaší zdobnou prokaž skutku vděk,
ať ze slov lásky vznikne účinek.
Již, knížata, vám všem Kent s bohem dává,
běh starý v nové zemi mu nastává.

Odejde.

*Vrací se Gloster s králem Franckým a vévodou
Burgundským a s jejich komonstvem.*

Gloster. Zde Frank a Burgund, skvělý pane můj!

Lear. Burgundský vévodo, k vám obracím
se nejprv, jenž o dceru naši s králem tím
jste soupeřoval, jaké věno chcete
s ní žádat ponejví, ač byste neměl
se vzdát lásky své?

Burgundský. Královská Výsosti,
přestávám na tom, co jste připověděl,
a vy nedáte míň.

Lear. Ctný vévodo!

Drahou nám byvši stála za tolik.
Teď klesla v ceně. Tamhle, pane, stojí.
Něco-li v malém, zevnitř hezkém tvorou tom,
neb celá, s naší nelibosti návdavkem
a s ničím více, dosti vám je vděk:
tu jest a vaší jest.

Burgundský. Tu v odpověď nemám co dát.

Lear. Chcete-liž se slabostmi, ježto má,
bez přátel, naší nenávisti dečť,
jíž za věno jsme dali kletbu svou
a již jsme přísahou si odcizili,
vzít ji či zanechat?

Burgundský. Odpusťte králi,

k výminkám takým volení přestává.

Lear. Pak pusťte od ní, neboť při moci té, jež stvořila mne, její jmění vše vám jmenuji. (*Ku králi Franckému*) Co na vás, velký králi, nerád bych s lásky vaší sbloudil tak, bych vás zasnoubil tam, kde nenávidím: pročež vás žádám, naložte svou libost líp, než na bídnicí, již příroda se za svou uznat stydí.

Francký. Toť předivno, by ona, posud vaše potěcha, vši chvály vaší obsah, balšám v stáří, nejlepší, nejdražší tak děsné věci se byla dopustila na překot, že přízeň tolikerou vyhladila. Toť šeredně nepřirozený stupeň být musí v jejím překonu; neb lichá je láska vaše z prvu osvědčená. Bych o ní smýšlel zle, jest třeba víry, již nevštípí mně rozum bez divu.

Kordelie. Předc žádám snažně Vaši Velebnost (neb schází mi to hladké umění mluvit bez záměru, neboť co míním, konám, než povím), byste osvědčil, že skvrna mrzká, jiná hanebnost, nestoudný čin, neb nectný poklések to není, jenž mne zbavil vaší přízně; leč nedostatek, jímž jsem bohatější, chtivého vzhledu, jazyka takého, ježž nemajíc se těším, ač tím právě jsem pročinila vaši laskavost.

Lear. Lépe nebyla bysi zrozena, než že jsi se mně nezlíbila lépe.

Francký. V tom vada jen? Váhavost přirozená, jež druhdy mešká opovědět čin zamýšlený? Mylorde z Burgundu, co říkáte k té slečně? Láska není láskou, s ohledy-li se míchá, které cizí jsou samé její bytosti. Nuž chcete ji mít? Jest sama věnem.

Burgundský. Mocný králi! Dejtež jí díl, jež stanovil jste sám, a zde Kordelii беру za ruku co vévodkyni v Burgundech.

Lear. Nic; přísáhal jsem a jsem peven.

Burgundský. Pak líto mi, že ztratila jste otce, abyste ztratila též manžela.

Kordelie. Buď pokoj s Burgundem! Když ohled o zboží jest jeho láskou, já chotí jeho nikdy nebudu.

Francký. Kordelie spanilá, jež's přebohata, jsouc chudobna, v svém zapomenutí jsi zvolena, a nad vše milována i zhrzená. Tebe a ctnosti tvé zde sobě беру; dopřáno mi buď, bych vyzdvihnul, co těm jest povrhelem. Bohové, bohové! Jak divno, že jich nedby mrazivost mou lásku zňala v vroucí úctivosti. Mně královnou tvá dcera bezvěnná a Francii mé jest, králi, souzena. Pluk celý vévod z Burgund vodnatých²⁾ tu skvostnou děvu nekoupí z rukou mých. Těm tvrdým s bohem dát, Kordelie, spěš: za ztracené *zde* lepší *tam* nabudeš.

Lear. Měj si ji, Franku; tvá buď, ale my nemáme dcery také, aniž kdy ji chceme spatřit: jdi již bez meškání,

bez naší přízně, lásky, požeňání.

Již pojdte, vzácný kníže Burgunde!

Hlahol trub. Odcházejí Lear, vévodové z Burgundu,

Kornwallu a Albanu, Gloster a komonstvo.

Francký (Kordelii). Se svými sestrama se rozžehnej!

Kordelie. Klénoty otce našeho, Kordelie vás s okem uslzeným opouští.

Dobře vás znám; než ostýchám se jménem, jsouc vaší setrou, vytknout vaše vady.

Naložte s otcem naším šlechetně!

Vyznané vaší lásce svěřuji ho.

Než ach! by posud milovat mne chtěl, předc u mne lepší místečko by měl.

Mějtež se tedy obě dobře!

Goneril. Povinnost naši nepředpisuj nám.

Regan. Spíš o to dbej, bys chotě spokojila, jenž co almužnu štěstí přijal tebe.

Mdlou ochotnost jen ztrestal otec náš, jen za nelásku zas nelásku máš.

Kordelie. Čas objeví, co chytrá kryje lest.

Kdo chyby tají, sezná hanby trest.

Zdar ať vám kyne!

Francký. Pojď, má sličná Kordelie!

Odejdou král Francký a Kordelie.

Goneril. Sestro, není to cosi malého, o čem vám říci mám, neb se nás to obou blízko dotýká. Tuším, že otec náš dnes na večer odjede.

Regan. Ovšem, a s vámi, příští měsíc přijde k nám.

Goneril. Sama vidíte, jak vrtkavé stáří jeho jest, zkušenost, kterou jsme o tom dnes nabyly, není malá: onť vždy nejvíce naši sestru miloval, a s jakouto chudinkou soudností ji dnes od sebe zapudil, samo sebou až příliš na jevě.

Regan. Toť jest slabota věku jeho, ačkoliv od jakživa jen ledajak sám sebe znával.

Goneril. Nejlepší, nejzdravější jeho léta bývala nakvašená, a tudíž jest se nám do jeho stáří nadíti netoliko nedokonalostí zastaralého návyku, ale i bezuzdné svévolnosti, jakouž vetchá a popudlivá léta s sebou přinášejí.

Regan. Podobných jeho nestálosti výstupkův nepochybně i my zakusíme, jakým bylo toto vyobcování Kentovo.

Goneril. Také se udá více poklon na rozloučenou mezi králem Franckým a jím. Žádám vás snažně, sestro, držme jedna s druhou. Kdyby chtěl náš otec vážnosti své takovými to rozmary hájiti, bylo by toto poslední odřeknutí se vůle svrchované nám jenom na potupu.

Regan. Věc tu vezmeme v další uvážení.

Goneril. Musíme něco učinit, a sice za tepla.

Odejdou.

Výjev druhý.

Pokoj v zámku hraběte Glostra.

Vystoupí Edmund s psaním.

Edmund. Ty's příroda mou bohyní! Svě služby tvým zákonům jsem věnoval. Proč měl bych já trpět mravu trýzeň, vyděditi se nechaje národní svévolí? Že o dvanáct neb čtrnáct měsícův jsem bratra pozdější? Proč pankart a proč podlý? když tělo mé tak pěkně složeno, tak svoboden můj duch, můj tvar tak sličn, jak plod počestné paní. Proč co podlé nás hanobí? Pankartství? pankart? podlý? jenž veselým úkradkem přírody víc nabyl skladnosti a švarnosti, než v dušném, líném, promrzlém loži na vytvoření hejna hlupcův zbývá, tak mezi bděním zplozených a snem. Nuž, pravý Edgare, zem tvou si získám. Náš otec přeje synu řádnému

jak pankartu. – Ó krásné slovo: řádný!
Nuž, řádný bratře, tento list-li vhod,
a znikne úklad můj, pak podlý Edmund
se nad řádného vypne. – Jáť se vzdám,
teď, bohové, spomozte pankartům!

Vystoupí Gloster.

Gloster. Kent vypuzen a Frank ve hněvu odplul.

Král odjel na večer, vzdav sebe vlády!

Odkázán k vyživení – a to vše

tak na překot! – Edmund! Co nového?

Edmund (*schováváje list*). Ať se tak líbí Vašnosti: nic.

Gloster. Proč tak úzkostlivě hledíš uschovati ten list?

Edmund. Nevím nic nového, mylord.

Gloster. Jaké psaní jsi to právě četl?

Edmund. Pranic, mylord!

Gloster. Věřu? Nač jsi měl tedy potřebí tak ukrutného spěchu,
jímž jsi je vstrkal do kapsy? Povaha ničeho nepotřebuje se
tajiti. Ukaž jenom! Není-li to nic, nebudu mít brejlí potřebí.

Edmund. Prosím, otče, odpusťte mi! Jest to list od mého
bratra, kterýž jsem zcela ještě nepřečetl, ale pokud jsem
v něm přišel, nezdá se mi zápodobno, abyste do něho
nahlédl.

Gloster. Podej mi ten list!

Edmund. V obém se nezachovám, bych jej zdržoval, bych jej
vydal. Obsah, pokud já mu rozumím, zasluhuje hany.

Gloster. Ukaž, ukaž!

Edmund. Doufám, k bratrovu ospravedlnění, že to psal jen co
pokušení a zvědka mé ctnosti.

Gloster (*čte*). „Toto ustanovení právní a ta úcta k stáří ztrpčují
nám svět v nejlepších létech našich, zdržují naši majetnost,
až naše stáří již nedovede jí užiti. Počínám shledávati
zbytečné a pošetilé obmezení v nátisku sestárlé samovlády,
která panuje, ne proto, že drží moc, ale že se jí podrobujem.
Navštiv mne, bratře, ať o tom s tebou více pohovořím.
Kdyby náš otec chtěl spáti, až bych já ho zbudil, požíval
bysi polovic jeho příjmův na vždycky a byl bysi miláčkem
tvého bratra Edgara.“ – Hm, spiknutí! – spáti, až bych já ho
zbudil – požíval bysi polovic jeho příjmův – Můj syn
Edgar! Měl-liž ruku, aby to psal, srdce a mozek, aby to
vymyslíl? – Kdy ti tohle přišlo, kdo to přinesl?

Edmund. Nepřinesl to nikdo, mylord, to je ta chytrost v tom.
Nalezl jsem to oknem vhozené v svém pokojíku.

Gloster. Poznáváš v tom bratra svého ruku?

Edmund. Kdyby byl obsah dobrý, milý otče, přísahal bych, že
jest jeho; z toho však ohledu bych skoro myslil, že není.

Gloster. Jest ruka jeho.

Edmund. Jest to jeho ruka, mylord, než doufám, že srdce jeho
nebydlí s obsahem.

Gloster. Což z tebe nikdy dříve nevyzvídal tvůj náhled o té
věci?

Edmund. To nikdy; a však jsem ho častěji tvrditi slyšel, že
prý se náleží, když jsou synové věkem dospělí, a otcové
věkem sešlí, aby otec byl jako poručencem synovým a syn
spravoval jeho důchody.

Gloster. Ó lotře, lotře! – To samé smýšlení i v listu. Hnusný
padouchu! nepřírozený, prokletý, zhovadilý padouchu!
horší než zhovadilý! – Jdi, hochu, vyhledej ho, dám ho
zatknouti. – Ohavný padouch! – Kde jest?

Edmund. Dojista to nevím, milý otče. Ráčíte-li ale poshověti
s rozhorlením svým na mého bratra, až byste z něho
vycludil lepší svědectví o jeho zámyslu, nezaběhneme nijak
na nejisto; naproti tomu, kdybyste prudce na něj si vyjížděl,
jsa omylně zpraven o jeho záměru, způsobilo by to velkou
skvrnu na vaší vlastní cti, a jeho poslušnost docela by
dohubilo. Odvažují se klásti svůj život za věrnost jeho, že
to psal, aby seznal moji oddanost k Vaší Ctihodnosti, a pro
žádné jiné nebezpečné snažení.

Gloster. Myslíš tak opravdu?

Edmund. Uzná-li Vašnost za prospěšné, postavím vás na

místo, odkud uslyšíte nás o tom rokovat; a jistotou sluchu
svého máte nabytí svého ubezpečení; a to v nedelší lhůtě
než do večera.

Gloster. Není možná, aby byl takovým netvorem!

Edmund. Zajisté také jím není.

Gloster. K otci svému, jenž ho tak srdečně a svrchovaně
miluje! – Nebesa a země! – Edmund, vyhledej ho, zaveď
mne zticha k němu, dělej všechno po nejlepším vlastním
vědomí. Dal bych za to nevím co, abych jen měl věrného
rozhodnutí.

Edmund. Půjdu jej hledat neprodleně, vyvedu svůj úkol seč
budu svědomitě a zpravím vás o všem.

Gloster. Ta poslední zatmění na slunci a na měsíci navěští nám
nic dobrého; neb ač si to věda přírodní tak i onak vykládá,
však sama příroda bývá následujícími událostmi bičována.
Láska chladne, přátelství se rozpadává, bratři se sváří;
v městech zpoury, v krajích různice, v palácích zrada a
mezi otcem a synem svazky strhány. Ten můj zběsilý syn
proctví naplňuje: to ten syn zuřící proti otci. Král se
vysmekl z koleje přirozenosti: to ten otec zuřící proti dítěti.
Viděli jsme to nejlepší našeho času: úklady, potměšilství,
zrady a veškeré záhubné neřádni sledují nás až po naše
hroby. – Vynajdi toho zlosyna, Edmund, nežel se ti toho,
dej se v to se všelikou pilností. – A šlechtyný Kent, to věrné
srdce za hranicemi! jeho provinění – poctivost. To
k nepochopení!

Odejde.

Edmund. To jest to výborné pošetilství světa, že kdykoli se
v štěstí roznemůžem (často z přesycení svým vlastním
chováním), rádi vinu dáváme své nešťastné planetě, slunci,
měsíci a hvězdám, jako bychom byli zlosyny z nutnosti,
třeštilci dopuštěním nebes, šelmami, zloději, proradci
nevyhnutelnou mocí oblohy, opilci, lháři, cizoložníky
z poslušnosti k neodolatelnému planet působení, a vším,
v čemkoli zlí jsme, z božského ponuknutí. Podivení hodná
to omluva lidí zzenkylych, že své kozí chůlce hvězdě za
vinu dávají. Můj otec sléhal se s mou matkou pod ocasem
draka, a mé narození se stalo pod medvědicí; z čehož
následuje, že jsem ukrutný a chlipný. Arciť! bylo by ze mne
co jsem, byť i nejpanenštější hvězda na nebi na mé
zpankartování byla třpytila. Edgar –

Vystoupí Edgar.

(*Stranou*) A hr! tu ho máš jako katastrofu v staré komedii.
Mou náповědí jest šibalská zádumčivost, s povzdechnutím,
jako Tom z blazince³). (*Nahlas*) O! těmi zatměními se
vyznamenávají takovéto roztržky. Fa, sol, la, mi –

Edgar. Jakž pak, bratře Edmund, do jakých vážných
rozjímání jsi se to nyní zabral?

Edmund. Přemýšlel jsem, bratře, o jistém proctví, o němž
jsem četl tyto dni, kterak se vyplní po těchto znameních.

Edgar. A těmi věcmi ty se obíráš?

Edmund. Ubezpečuji tě, že události, o kterýchž tam psáno,
nešťastným osudem se již oznamují, jakož jest nepřírozený
poměr mezi dítětem a rodičem, úmor, drahota, rozlučování
starých přátelství, rozdvojení v říši, hrozby a proklínání
krále a šlechty, nedůvodná nedůvěra, vyobcování přátel,
vojska rozdrobení, zrušení manželstev, a bůh ví co všechno.

Edgar. Od jak dávna-liž jsi přivrzcem astrologie?

Edmund. Řekni mi, kdy pak jsi viděl otce naposledy?

Edgar. Nu, minulý večer.

Edmund. Mluvil jsi s ním?

Edgar. Ano, dvě celé hodiny.

Edmund. Rozešli jste se v dobré míře? Neznamenal jsi na něm
mrzutost v slovech nebo v pohledech?

Edgar. Dokonce žádnou.

Edmund. Rozpomeň se jenom, čím bys jej byl asi rozhněval; a
dbej na moji radu: chraň se přijíti mu v cestu, dokavad
krátká doba neukonejší rozkvašenost jeho nevole, kteráž
v okamžení tom právě tak bouřlivě jím zmítá, že by sotva

na utýrání tvé osoby dosti měl.

Edgar. Nějaký nešlechtník mne očernil.

Edmund. Toho se obávám. Prosím tě, chovej se neustále pozdálí, dokud prudkosti vzteku jeho neubude; a radil bych ti, abys se ukryl v bytu mém, kdež to nějak nastrojím, abys otce mluvíti slyšel. Prosím tě, jdi, tu vezmi můj klíč. Bude-li z domu vyjítí, vyjdi ozbrojen.

Edgar. Ozbrojen, bratře?

Edmund. Bratře, radím ti k nejlepšímu: vycházej ozbrojen. Ať nejsem poctivý, chystá-li ti on co dobrého. Povídal jsem ti, co jsem viděl a slyšel, ale po skrovnu, nic se nevyrovná obrazu hrůzy té. Prosím tě opět, ustraň se!

Edgar. Dovím se brzy čeho od tebe?

Edmund. Budu ti v té věci zajisté pomocen.

Edgar odejde.

Dověrný otec, bratr poctivý,
jenž od přírody tak je dalek křivdy,
že sám jí netuší; jehož počestnost
sprostáčkou lesť má osedlá! – Výborně!
Chci vtípem, když ne rodem, statků dobyt;
vše jest mi vhod, co lze si připodobit.

Odejde.

Výjev třetí.

Pokoj v paláci vévody z Albanu.

Vystoupí Goneril a Oswald.

Goneril. Bil můj otec mého komorníka za to, že jeho šašku vynadal?

Oswald. Ano, Milostpaní!

Goneril. Jakože den a noc, mám toho dost!

Co den v tu onu nezbednost vybuchna,
vrhá nás všechny v zmatek. Nestrpím to.
Rytířstvo jeho bujní, a on sám
pro každou smet' nás plísni. Až se z honby
navrátí, nezjevím se; rci, že stůni.
Umdlíte-li v předešlé služebnosti,
tak dobře; chybu toho zodpovím.

Zvuky rohův za jevištěm.

Oswald. On přichází, Milosti, slyším jej.

Goneril. Nedbejte naň, tak hrubě jak jen chcete,

vy a vše čeled': nech si postěžuje.
Nelíbí-li se mu to, ať jde k setře,
jež stejně se mnou smýšlí v tom, to vím,
a panovat si nedá. Starý bloud,
jenž předc by provozovat chtěl tu moc,
kteréž se vzdal! Nuž, při životu mém,
obstárlí pošetilci jsou zas děcky,
a musí bitím, jako lichocením,
když nespomůže to, být řízeni.
Pomněte na má slova.

Oswald. Dobře, paní!

Goneril. Též jeho jezdcům přejte chladší vzhledy.

Pojdi z toho, co pojdi. Naveďtež
i svoji čeled' tak; neb ráda bych
si odtud vzala k řečem příčinu.
Hned sestře budu psát, by zcela mnou
se zpravovala. – Strojte k obědu!

Odejdou.

Výjev čtvrtý.

Sín v témže zámku.

Vystoupí Kent přestrojen.

Kent. Jen bude-li mně možná, půjčiti
tak dobře sobě cizí výřečnost,
jež zkusatí mou řeč; můj dobrý záměr
sám sebou dojde plně výsledku,
pro něž jsem svlék' svou pravou podobu.
Teď, Kente vyobcovaný, ač lze-li,
kde stojíš kletbou stížen, sloužití,

(i staň se tak!) tvůj milovaný pán
tě v pilné práci najde.

Zvuk rohův za jevištěm.

Vystoupí Lear, jeho družina a služebnictvo.

Lear. Nenechte mne ani na okamžik čekati na oběd; jděte,
mějte o to péči!

Jeden ze služebnictva odejde.

Co to, kdož jsi ty?

Kent. Muž, pane!

Lear. K jakému zaměstnání se přiznáváš? Co chceš od nás?

Kent. Přiznávám se, že nejsem sprostší než se zdám, že tomu
věrně sloužím, kdo se ve mne chce důvěřit, miluji toho, kdo
počestným jest, obcuji s tím, kdo jest moudrým a málo
mluví, bojím se soudu, šermuji, když nic jiného nezbyvá a
nejídám ryb⁴).

Lear. A kdož jsi?

Kent. Velmi poctivý chlap, a tak chudý jako král.

Lear. Jsi-li co poddaný tak chud, jak on co král, tedy jsi chudý
dost. Co bys rád?

Kent. Službu.

Lear. Komu bys chtěl sloužit?

Kent. Vám.

Lear. Znáš mne, příteli?

Kent. Neznám vás, pane, ale máte něco ve svých tazích, což
bych s radostí pánem nazýval.

Lear. To jest?

Kent. Velebnost.

Lear. Jaké služby umíš konat?

Kent. Umím počestné tajemství zachovávat, jezdit, běhat,
dvornou pohádku špatně vypravovat a poselství nezapletené
prostě vyřizovat; zkrátka, k čemu se obyčejný člověk hodí,
v tom jsem dobře zběhlý, a nejlepší věc při mně je
bedlivost.

Lear. Kolik ti je let?

Kent. Nejsem již ani tak mlád, žeby mne ženština svým
zpěvem okouznila, ani tak stár, abych se z ničeho nic do ní
zbouchnul: osmačtyřicítka mi sedí na zádech.

Lear. Následuj mne! máš mi sloužit. Nebudeš-li se mi po
obědě líbiti hůře, nebudu se tě muset tak brzy spustit. – Na
stůl, hola, na stůl! – Kde jest můj hoch, můj šašek? Jděte a
zavolejte sem mého šaška!

Vystoupí Oswald.

Na slovo, příteli! kde jest dcera má?

Oswald. S odpuštěním –

Odejde.

Lear. Co ten chlap tam blekotá? Zavolejte toho troupa zpět! –
Kde vězí šašek můj? hej! – Což pak se celý svět rozespál!
Nu jak, kde jest ten nezdrovák?

Jeden rytíř. On praví, mylorde, že jest vaší dceři nanic.

Lear. Proč se neobrátil, pacholek, když jsem ho volal?

Rytíř. On mi bez okolku odpověděl, že nechtěl.

Lear. Nechtěl!

Rytíř. Mylorde, nevím co se tu děje, ale dle mého soudu
nepotkává se vaše Výsost s navykou láskou a uctivostí;
projevuje se znamenitý úbyt zdvořilosti, nejinak při
veškerém služebnictvu, jak při vévodě a též vaší dceři.

Lear. Ha! myslíš?

Rytíř. Prosím poslušně za odpuštění, mylorde, jsem-li na
omylu, ale mé horlivosti nelze mlčeti, musím-li se
domýšlet, že se vaší Výsosti urážka činí.

Lear. Upomínáš mne jen na mé vlastní pozorování; od
nedávna znamenám jakousi chladnou nevšimavost, což
jsem raději přičítal své podezřivé nedůtklivosti, než
schvalnému snažení a úmyslné nešetrnosti. Budu mít na to
bedlivé oko. Ale kde je můj šašek? Neviděl jsem ho tyto
dva dni.

Rytíř. Co odjela mladá kněžna do Francie, šašek se, pane,
očividně trápí.

Lear. Ticho o tom. Znamenal jsem to dobře. Jděte a oznamte

mé dceři, že s ní chci promluvit. Vy pak jděte mi zavolat šaška!

Vrací se Oswald.

Ó vy tam, přítelíčku, pojd'te pak sem! Kdo jsem já, příteli?

Oswald. Milostpanin otec.

Lear. Milostpanin otec? pacholek milostpánův: vy nestydatý pse, vy pacholku, vy mamlase!

Oswald. Toho ničím nejsem, mylorde, račte odpustit.

Lear. Opovazuješ se takové pohledy na mne sršet, holoto?

Bije ho.

Oswald. Bíti se nedám, mylorde.

Kent. Ani poraziti, vy sprostý kuželkáři?⁵⁾

Podrazí mu nohu.

Lear. Děkuji ti, příteli! ty mi sloužíš, a já tě zachovám v laskavé paměti.

Kent. Pojd'te, můj zlatý, vstaňte, a ven s vámi. Já vás naučím rozdílu – klid'te se! Chcete-li svou hulvátskou délku změřit podruhé, zůstaňte. Ale jen ven! Zmoudřel jste už? Tak!

Vyhodí Oswalda štilcem ze dveří.

Lear. Nuže, můj přátelský sluho, měj za to můj dík; tu vezmi své služby návdavek.

Vystoupí Šašek.

Šašek. Nechte mne ho také zjednat – tu jest má čapka s rolničkami.

Dávaje Kentovi svou čapku.

Lear. Co pak, můj švarný hochu, co počínáš?

Šašek (*ku Kentovi*). Poslechni, bylo by nejlíp, abysi přijal moji čapku.

Kent. Proč, blázne?

Šašek. Proč? Protože se držíš člověka, který vyšel z přízně.

Věru, neumíš-li všet pláštík odkud vítr věje, v krátce rýmu utržíš; tu máš, vezmi moji čapku. Vidiš, tento muž odpudil od sebe dvě svých dcer, a třetí dceři bezděky udělil svého požehnání; setrváš-li v jeho službě, není jinak, musíš bez odporu nositi mou čapku. (*K Learu*) Jak se máš, kmotře?⁶⁾ Přál bych, abych měl dvě čapky a dvě dcery.

Lear. Proč, můj hochu?

Šašek. Až bych jim byl všecko, z čeho živ jsem, rozdal, nechal bych aspoň čapku pro sebe. Tato patří mně; vyžebrej si druhou na svých dceruškách.

Lear. Měj se na pozor, slyšíš, před dutkami!

Šašek. Pravda jest hafan, a ten patří do psince; musí být vymrskán, anoť se paní čubce dovoluje, státi u krbu a zasmrádět.

Lear. Trpký pro mne peluněk!

Šašek. Poslechni, naučím tě průpovědi.

Lear. To učiň.

Šašek. Dej pozor, kmochu!

Více měj než vyjevíš,
méně hovoř, nežli víš,
víc nepůjčuj nežli smíš,
jezdí víc než prochodíš,
více zvidej nežli znáš,
méně sázej, než vyhráš,
spuť se nevěstek a pitky,
v domě chovej pilné skřítky:
budou větší tvé požitky,
než bez dvaceti dvě desítky.

Lear. Totě tolik co nic, šašku!

Šašek. Právě tolik, kolik advokát zdarma zastává; tys mi nic za to nedal. Nevíš co začítí s ničím, kmotře?

Lear. To ne, hochu; z ničeho nelze dělat něco.

Šašek (*ku Kentovi*). Prosím tě, řekni mu, tolik obnášejí asi důchody jeho země; bláznovi by neuvěřil.

Lear. Trpký blázen!

Šašek. Víš-li pak rozdíl, kmochu, mezi trpkým a sladkým bláznem?

Lear. Nevím, čtveráku, pověz mi ho.

Šašek. Kdo tobě poradil,

bys rozdal podíl svůj,

jej postav podle mne,

neb zaň ty sám tu stůj.

Sladký i trpký hned

vám bude blázen znám:

ten v strakatině zde,

tam onen stojí sám.

Lear. Ty mne nazýváš bláznem, hochu?

Šašek. Druhých svých názvův jsi se odřekl, s tímto jsi se narodil.

Kent. Toto není veskrze bláznovské, mylorde!

Šašek. I to věřím! lordové a velmocní páni mne nenechají; kdybych měl nějaký monopol, chtěli by v něm účast mítí⁷⁾; a to celými haldami; nenechali by mne mít celého blázna pro sebe; utrhovali by mi z něho kde možno. – Dej mi vejce, kmotře, a já ti dám dvě koruny.

Lear. Jaké dvě koruny to budou?

Šašek. Nu, když rozbiji vejce v půli a vyjím žloutek, obě koruny – škořepiny. Když's ty rozlomil svou korunu v půli a obě polovice daroval, brodil jsi se blátem, nesa svého osla na zádech; vtip ulítnul z tvé lysé koruny⁸⁾, když jsi svou zlatou složil se sebe. Mluvím-li nyní jako blázen, dej toho vymrskat, kdo to první zpozoruje.

(*Zpívá*) Pro blázny nyní zlý je čas,

neb z mudrcův jsou troupi,

rozumek jejich pobral ďas,

jich mravy jsou tak hloupy.

Lear. Kdypak jsi navyknul té zpěvnosti, hochu?

Šašek. Přišlo mi to v obyčej od oné doby, kmochu, co jsi své dcery nad sebou matkou učinil; neboť jak's jim metlu dal do ruky a spustil kalhoty, tu ať! z radosti plakaly, a já pro hoře zpíval, že taký král si na mžik hrál⁹⁾ a u bláznů se shříval.

Prosím tě, kmochu, postarej se o nějakého kantora, jenž by tvého blázna lháti učil. Já bych tak rád se učil lhát.

Lear. Opovázíš-li se lhát, chlapiku, budeš bit.

Šašek. Divím se, jak jste si přibuzni ty a dcery tvoje: ony mne chtějí vidět bita za pravdomluvnost; ty zase mne chceš bítí pro lhání, a časem bývám bit, že držím hubu. Raděj bych už byl čímkoli jiným, jen ne šaškem; a předc bych nechtěl býti tebou, kmochu, neboť jsi svůj vtip ostříhal s obou stran a v prostřed nic nezbylo. Tu přichází jeden z ostřížkův.

Vystoupí Goneril.

Lear. Jak jest, dcero? Co dělá ta sponka na tvém čele¹⁰⁾? Zdá se mi, že's od nedávna trochu zamračena?

Šašek. Což jsi byl švarnějši hoch, pokud jsi se nemusel ohlížet na její mračení, teď jsi nullou bez cifry, a já jsem teď lepší tebe. Já jsem šaškem, ty ničím. Ano, na moutě, budu jazyk držet na uzdě; (*ke Goneril*) tak, paní, váš obličej mně káže, třeba jste nepromluvila.

(*Zpívá*) Tydlýdu –

kdo nemá kůrku ani střidu,

všeho pln, předc trpí bídu.

(*Ukazuje na Leara*) Ten tu jest vyloupaná luština.

Goneril. Ne jen, pane, ten drzý šašek váš,

i jiní v zpupné vaší družině

si denně stýskají a sváří, bujně,

nesnesitelné hovíc zhejralosti.

Vždy myslila jsem, že oznámíc vám to,

dočkám se od vás moudré opravy;

již ale z toho mne, co tuhle sám

jste prohodil a činil, jíme strach,

že chráníte a podporujete jich mrav

svým schválením; čemu-liž tak, neujde

ta chyba důtky, aniž dříme trest,

jenž na zřeteli maje blaho všech,

snad vás pohorší svými následky;
cožby nám bylo hanbou, kdyby nutnost
jej moudrým zakročením nezvala.

Šašek. Neboť, kmotře, to víš, že
červenka kukačce tak dlouho donáší stravičku, až ta
dorostouc ukousne své mamičce hlavičku. Tak nám světlo
shaslo a my zůstali po tmě¹¹⁾.

Lear. Jsi ty naše dcera?

Goneril. Prála bych, otče, abyste lépe těžil svou zralou
moudrostí, jakoužto vím že jste obdarován; i abyste se
odřekl těchto vrtochův, kterými jste od posledka ke své
ujmě jako vyměněn.

Šašek. To by osel znamenal, když vozík klisnu táhne. – Hejsa,
Haničko, mám tě rád.

Lear. Zná mne tu někdo? Nastojte! to není Lear. Chodí Lear
takto, mluví takto? Kde nechal očí svých? Buďto jeho
rozum slábne, aneb smyslové jeho jsou ve mdlobě
pohříženy. Spím-liž či bdím? Ha! zajisté, tomu není tak.
Kdo z vás mi řici může, kdo jsem?

Šašek (stranou). Learův stín.

Lear. To bych rád zvěděl; neboť dle znakův vladařství, vědomí
a soudnosti klamně bych se domýšlel, že dcery mám. –

Šašek. Kterěz tebe chtí udělat poslušným tatíkem.

Lear. Vám říkají, krásná šlechtično?

Goneril. Ustaňte!

To vytržení zcela nosí ráz
ostatních vašich vrtoch. Prosim vás,
byste rozeznal dobře účel můj.
Jsa čestně stár, měl byste moudrým být.
Sto rytířův a panošův živíte zde,
tak nezřízené, pusté, drzé lidí,
že dvůr náš, načichnuv jich nečestmi,
se krmě rovná; pro rozkoš a bujnost
spíš hospodu neb hampejs představuje,
než ladný palác. Sama hanba tlačí
na rychlý lék; i buďte zaprosen
od té, co vezme mocí, oč teď žádá,
abyste trochu ztenčil průvod svůj;
a ostatek, jenž v službě setrvá,
ať muži jsou, příslušní vašim létům,
znající vás i sebe.

Lear. Hrom a peklo!
Sedlejte koně mé, svolajte čeleď.
Odrodilá! překážet tobě nechci,
ještě mně dcera zbývá.

Goneril. Vy bijete můj lid, a neřádný
hluk váš si dělá sluhu z pánův svých.

Vystoupí vévoda z Albanu.

Lear. Ó běda, kdo již pozdno bycha honí!
(*K Albanu*) Ó, jste vy tu? a je v tom vůle vaše?
nu mluvíte, synu? – Ostrojte mé koně!
Ó nevděku, ty d'áble zatvrzelý,
hroznější, v dítěti-li máš svůj stan,
než mořské obludy.

Albany. Prosim vás, pane,
ukojte se!

Lear (ku Goneril). Ohavo, v hrdlo lžeš!
Má družina je vzorná, vybraná,
znající podrobně své povinnosti,
a v očích nejpřísnějších ztvrduje
čest svého jména. Ó přeskrovná chybo!
jak's ošklivou v Kordelii se mi zdála,
když's jako na mučidle z pevných pák
povážnou mysl vymknouc, z srdce mého
vší lásku vyhnala a v černou žluč
ji změnila. – Ó Leare, Leare, Leare!

Bije se v čelo.

tluc na bránu, kterouž jsi vpustil blud,
vypustil zdravý úsudek! – Pojd', pojd', má družino!

Albany. Mylorde, nevinen jak nevědom
jsem tím, co vás tak dojalo.

Lear. Můž' být, mylorde. – Slyš, přírodo, slyš!
Drahá bohyně slyš! Pust' od zámyslu,
uzavřela-lis tvor ten zplodistvit.
Do lůna uvoď jí neúrodu,
plodící ústrojí v ní vypražič,
jí z života zvrhlého nevypuč
robátko k její cti; však má-li počít,
stvoř z hněvu dítě to, ať živo jest-
jí trýzeň hnusně nepřirozená.
To vtiskej vrásky v její mladou tvář,
kanoucím pláčem zbrázdi její líc,
vší bolest matčinu a dobrotu
zvrtať ve smích, v pohrdání, ať pocítí,
že bolestněji nad zub hadový
jest míti dítě nevděčné. – Pryč, pryč!

Odejde.

Albany. Ó božstva, která ctíme, co to značí?

Goneril. Ó nenamáhejte se, zvědět příčinu,
ať si jen vrtoch jeho má tu metu,
již bláhovost mu staví.

Vrací se Lear.

Lear. Co? Jedním rázem padesát z mých druhův!
V čtrnácti dnech?

Albany. Oč pak se jedná, pane?

Lear. Povím ti. (*Ku Goneril*) Smrt a peklo! hanbím se,
že moc máš, mužství mé tak ohromit,
že tyto horké slzy, násilím
z mých očí vyřinulé, svědčí tobě.
Zlé páry dech tě zachvat', projídej
otecké kletby rána zjitřená
tvé všecky smysly. – Staré, citné oči!
zaplaťte nad tím zas a vyrvu vás
a hodím mokvajících slzami
prach ovlažit. – Ha, kam to se mnou došlo!
Než buď si tak. Vždyť ještě dceru mám,
kteráž je jistě hodna, laskava;
zvědouc to o tobě, ti nehty svými
rozdrápe vlčí tvář tvou. Seznat máš,
že přijmu zase tvar, o němžto mníš,
že jsem ho zavrhl navždy. Věř, to seznáš!

Lear, Kent a služebnictvo odejdou.

Goneril. Dbáte vy na to, pane?

Albany. Tak příliš svůj velké lásce k vám
nemohu nadřizovat, Goneril –

Goneril. Prosim vás, dost toho! – Oswalde, hej!
(*K šaškovi*) Ty, šelma víc než blázen – za svým pánem!

Šašek. Kmotře Leare, kmotře Leare, počkej a vezmi šaška
s sebou.

Lišku do jámy chycenou
a takovou dceru
kat vezmi, na mou věru.
Kéž bych měl oprat' koupenu!
S tím se za pánem beru.

Odběhne.

Goneril. Ten stařec dobře počítal – sto rytířův!

Bylby to chytrý kousek, dáti mu
sto rytířův do vůle; arcit' – by
na každý sen, na každé larifari,
na každou stížnost, nelibost, svůj vrtoch
směl mocí touto provodit, a míti
životy naše ve své milosti.

Oswalde! povídám –

Albany. Vyt' se bojíte příliš.

Goneril. Tot' líp, než příliš věřit.

Nech raděj odstráním, co budí strach,
a zniknu strachu, býti odstraněna.
Znám jeho povahu. Cokoli řekl,

jsem psala sestře. Ta-li pod střechou
 jej s jeho stem rytířův přechová,
 když odkryla jsem toho škodlivost –
 He! Oswalde!

Oswald *se vrací.*

Napsal jste list mé sestře?

Oswald. Napsal, paní.

Goneril. Seberte něco lidí a na kůň!

Zpravte ji o bázni mé osobné,
 a připojte pro větší důraznost
 své vlastní důvody. A nyní jděte,
 přispěšte návrat svůj!

Oswald *odejde.*

Ne, ne, pane!

Tu jemnost vlídnost a ten způsob váš
 ač nezatrácuji – leč odpusťte,
 víc tupen býváte pro bezumnost,
 než veleben pro vlídnost škodlivou.

Albany. Nevím, až kam vám bystrý zor se daří:
 lepšího žádost dobrě často maří.

Goneril. Již tedy –

Albany. Ano, ano, zvíme vše.

Odejdou.

Výjev pátý.

Nádvoří před zámkem.

Vystoupí Lear, Kent a Šašek.

Lear. Jdi napřed do Glostru¹²⁾ s tímto listem; nepovíš mé dceři
 nic z toho, co víš, kromě co sluší k dotazu jejímu, vzatému ze
 samého psaní; nebude-li hbitost s tvou horlivostí, dorazím tam
 ještě před tebou.

Kent. Oka nezamhouřím, dokud psaní vaše nebude odevzdáno.
Odejde.

Šašek. Kdyby měl člověk mozek v šlapadlech, zdažby
 nepodléhal nebezpečí oznobenin?

Lear. Ano, hochu.

Šašek. Tedy, prosím tě, jen buď vesel, tvůj rozum nebude
 nikdy chodit v křampálich.

Lear. Hahaha!

Šašek. Uhlídáš, tvá druhá dcera podobně¹³⁾ s tebou naloží;
 neboť ač se té zde podobá, jako pouchle jablku, však já
 mohu říci co říci mohu.

Lear. Nu, co můžeš říci, hochu?

Šašek. Že se od ní v chuti bude tak lišit, jako se liší pouchle od
 pouchlete. Můžeš-li mi říci, proč nosí člověk nos uprostřed
 obličej?

Lear. Ne.

Šašek. Aby měl své oči po každé straně nosu; aby viděl, co
 voněti nemůže.

Lear (*mysle na Kordelii*). Učinil jsem jí křivdu.

Šašek. Umíš povědít, kterak si ustříce dělá lasturu?

Lear. Neumím.

Šašek. Já také ne; to ale umím povědít, nač má hlemejžd' svou
 skořepinu.

Lear. Nač?

Šašek. Nu, aby do ní hlavu vtáhnout mohl, na však aby ji
 daroval dcerám, a své růžky nechal bez přístřeší.

Lear. Já se zapomenu nad svým přirozením. – Otec tak
 laskavý! ... Jsou mí koně osedláni?

Šašek. Tvoji oslové šli pro ně. Důvod, proč ve sedmihvězdi
 není více než sedm hvězd, jest roztomilý důvod.

Lear. Že jich není osm?

Šašek. Ano, skutečně. Z tebe byl by dobrý šašek.

Lear. Odnímati je, násilím!¹⁴⁾ – Ohyzdo nevděčnosti!

Šašek. Kdybys ty byl mým šaškem, dostal bysi výprask, že jsi
 ošedivěl před časem.

Lear. Jak to je?

Šašek. Neměl's ošedivět, než jsi rozumu nabyt.

Lear. Ó nedej, bych se zbláznil – jen ne zbláznit, milosrdné

nebe! Zachovej mne v míře; nechtěl bych se zbláznit.

Vystoupí jeden ze šlechticův.

Lear. Jakž? Jsou koně sedláni?

Šlechtic. Sedláni, Milosti.

Lear. Pojď hochu.

[**Šašek.** Ta, co teď děvou jsouce chce odchodu mému se smáti,
 nemá jí dlouho být, ač-li se ta věc neukráťí.]¹⁵⁾

Odejdou.

Jednání druhé.

Výjev první.

Nádvoří v zámku hraběte z Glostru.

Vystoupí Edmund a Kuran, dvořan, se dvou stran.

Edmund. Pozdrav vás bůh, Kurane!

Kuran. I vás, pane. Právě jsem byl u vašeho otce, a jemu
 zprávu donesl, že vévoda z Kornwallu a Regan vévodkyně
 na noc u něho býti zamýšlejí.

Edmund. Čím se to děje?

Kuran. To je mne tajno. Bezpochyby jste slyšel o novinkách
 z kraje? o čem se totiž tu onde šeptá, neboť ta návštěví posud
 jen od ucha k uchu poletují.

Edmund. Neslyšel jsem nic; prosím vás, jaké to jsou?

Kuran. Tedy jste neslyšel o žádné možné válce mezi vévodami
 z Kornwallu a z Albanu?

Edmund. Ani slovem.

Kuran. Však se o tom svým časem dovíte. Mějte se dobře,
 pane!

Odejde.

Edmund. Vévoda na noc zde? Tím líp, co nejlíp!

To v záměr můj se mocí zapletá.

Otec pochopy bratru nastražil,

teď zbývá, jednu nedůtklivou věc

jen provéstí. Rychlost a štěstí, přejte!

Na slůvko, bratře! – sejdí! bratře, slyš!

Vystoupí Edgar.

Můj otec nespí. – Prchni odsud, prchni!

Prozrazen jest tvůj tajný útulek;

teď noc shovívá tvému útěku.

Nereptal's na vévodu z Kornwallu?

On nás navštíví, nyní, v spěchu, v noci,

a Regan s ním. Nic nevyšlo ti z úst

na jeho straně proti Albanu?

Zpomeň si předc!

Edgar. Zajisté, ani slova.

Edmund. Slyším otcovy kroky. Odpusť mi,
 že zdánlivě meč tasím na tebe.

Tas, čiň jakby se bránil. – Ujdi šťastně!

Ustup – ať otce znikneš! – Světla sem!

Spěj, bratře! – Svíce, svíce! – Tak, zdař Bůh!

Edgar *odejde.*

Pár kapek krve na mně domnění v nich

o tuhém boji vzbudí. Druhdy vídal

jsem podnikat pijáky horší žerty¹⁶⁾

Otče, otče! – Stůj, stůj! Pomozte!

Vystoupí Gloster a sloužící s pochodněmi.

Gloster. Nuž Edmund, kde jest ten lotr?

Edmund. Tu potmě stál, vyťasiv bitký meč;

zlá kouzla mumlaje zaklínal lunu,

by laskavou mu byla příznivkyní.

Gloster. Však kde jest on?

Edmund. Hle, otče, krvácím!

Gloster. Kde jest ten padouch, Edmund?

Edmund. Tamtudy prchnul,

když nemoh' nikterak –

Gloster. Pusťte se za ním, ho!

pospěšte v sled! – Co nemoh' nikterak? –

Edmund. Mne přemluvíti k vraždě Vašnostoně.

Leč já mu předstíral, že bohův hněv

na otcovrahy vše své hromy metá;

jak mnohými, pevnými úvazky
se víže dítě k otci. On konečně,
vida, jak s ošklivostí protivím
se skutku rouhavému, v litém skoku
připadnul na mne, mečem nastrojeným
mne nepřipraveného v rámě ťal.
Než spatře, jak můj duch rozjitřený
v spravedlivém se boji směle vzpřel,
buď pak, že pokřikem mým polekán,
chvatem se dal na útěk.

Gloster. Ať si prchá,
neujde v této zemi zajetí,
jsa lapen, smrti. Jasný vévoda,
můj vzácný kníže pán tu noc k nám přijde.
Pod jeho záštitou ohlásit dám,
že díkův dojde, kdo jej vynajde,
a dodá k špalku sketu vražednou;
kdo utají ho, smrti.

Edmund. Když jsem v něm vyvracel ten úmysl,
a odhodlána seznáv, příkrým slovem
hrozil mu vyrazením, pravil, řka:
Ty bezzemý bastarde! mniš, bych já
tak stál naproti tobě, žeby víra
v tvou pravdomluvnost, ctnost neb hodnotu
tvým slovům dala průchod? Věz, co zapru,
(a zapru vše, kdybys i rukopis
můj bral za svědka), všecko převrátím
v tvou nástrahu, lest, kletou osnovu.
A rozumem pomátlý byl by svět,
by nemyslíl, že prospěch smrti mé
ti patrně byl mocnou ostruhou,
bys pro ní dychtil.

Gloster. Lotr zarputilý!
Své psaní zapřít chtěl? – Já nezpłodil jej nikdy.
Slyš! vévodské to trouby! Nevím sice
proč přichází, však zavru přístavy,
padouch mi neujde, v tom vévoda
mne nesmí oslyšet: rozešlu spolu
i jeho podobiznu v blíž i v dáli,
ať celé království jej věrně sezná.
A tobě, pravý, zdárný synu můj,
prostředky vymohu, abys mé země
dědit se schopným stal.

Vystoupí vévoda z Cornwallu, Regan a služebnictvo.

Kornwall. Což to, šlechtný příteli? Co právě
jen přijíždím, doslýchám divných novin.

Regan. Tomu-li tak, není dost ostré pomsty,
by stihla vinníka. Jak jest, mylordě?

Gloster. Ó paní, staré srdce mé se puká!

Regan. Vám strojil křtěnec otce mého smrt?
jemuž můj otec jméno dal? váš Edgar?

Gloster. Ó paní má! to hanba skrýt by chtěla.

Regan. Byl též snad spolčen s bujným tovarištvem
sloužícím otci mému?

Gloster. Nevím, paní.
To tuze, tuze zlé!

Edmund. Ano, Milosti, byl v tom spolčení.

Regan. Pak nedivte se, že tak zlý měl sklon.
Ti navedli ho jistě, vraždit starce.

Dnes večer dobře o nich výstrahou
jsem byla zpravena od sestry své,
tak že, přijdou-li bydlit v mojím domě,
já nebudu tam.

Kornwall. Já též, jistě, Regan!
Edmunde, doslýchám, že dětinou
jste službu otci svému proukázal.

Edmund. Byla to povinnost má, pane můj!

Gloster. On úklad jeho zradiv, uhonil
tu ránu, když pokoušel se ho chopit.

Kornwall. Je-liž pak stíhán?

Gloster. Ano, mylordě.

Kornwall. Lapnou-li jej, pak se vám nebude
víc báti jeho zlosti; po chuti
užijte pro svůj záměr moci mé.
Vy Edmunde, jehožto poslušnost
a ctnost se chváli samy této chvíle,
našincem buďte; k velké potřebě
nám bude muž tak statně věrnosti.
Vás nejprve si osobujem.

Edmund. Pane,
vám sloužit míním věrně, v každý čas.

Gloster. Díky proň říkám vaší Milosti!

Kornwall. Vyť nevíte, proč naše návštěva –

Regan. Tak v dobu nezvyklou, skrz slepou noc.
Příhody důležité, dobrý Glostře,
v nichž musíme k vám jíti na radu: –
naš otec psal i psala sestra naše
o neshodnostech, načež odpovědít
krom domu nejlepší jsem soudila.
A jejich obapolní poslové
na odbytí své odtud čekají.
Náš dobrý, starý příteli, v prsou
uhost'te poklid! Radu žádoucí
těm okolnostem našim přiměřte,
již okamžitý prospěch žádá.

Gloster. K službám, paní!
Milosti vaše vítám od srdce!
Odejdou.

Výjev druhý.

Před zámkem Glostrovým.

Vystoupí Kent a Oswald s různých stran.

Oswald. Dobré svítání tobě, příteli! Jsi z domácích?

Kent. Ano.

Oswald. Rci, kde bychom své koně opatřili?

Kent. V louži.

Oswald. Prosím tě, máš-li mne rád, pověz mi!

Kent. Nemám však tebe rád.

Oswald. Tedy s tebou nemám co jednat.

Kent. Jen co bych tě měl ve Finsburské ohradě¹⁷⁾, naučil bych
tě se mnou jednat.

Oswald. Proč se na mne tak utrhuješ? Neznám tebe.

Kent. Já tě, brachu, znám!

Oswald. Kterak mne znáš?

Kent. Jako darebáka, šibala, břichopáska, jakožto podlého,
nadutého, nechutného, žebravého, třikabátového,
stoliberného, špinavého chlapa tlustých punčoch, jakožto
chlapa zaječího srdce a napařené huby, z kurvy syna,
kroutivého, zotročilého, fintivého šibeničníka, dědičného
pacholka z Nemánic, co člověka, jenž by rád svůdnictvím
bohu sloužil, a jenž jest pouhá směsice z padoucha,
žebráka, skety a náhončího, a syn a dědic povrhle čuby, co
takového, jemuž vymelu do brečtivého skřeku, jestliže
zapřeš nejmenší slabiku svých titulův.

Oswald. Jaký's to škaredý chlap, že tak nadáváš člověku, jehož
jsi co živ neviděl, aniž on tebe kdy viděl.

Kent. Jakéž to máš železné čelo, taškáři, že se opovažuješ mne
zapírat. Nejsou-liž tomu dva dni, co jsem ti nohu podrazil a
dal za ucho v přítomnosti krále? Vytas, ničemníku, neboť
ač je noc, svítí předce měsíc; udělám z tebe v tvé vlastní
omáčce sekaninu při měsíčku¹⁸⁾. Vytas, ty pankartský,
daremný škrabivouse!

Tasí zbraň.

Oswald. Táhni! S tebou nemám žádného pořízení.

Kent. Vytas, lotře! ty donášíš listy proti králi a nadháníš loutce
marnosti¹⁹⁾ k ujmě otce jejího královské Velebnosti. Vytas,
ničemo, sice ti lýtka tak sklepám na měkko – vytas, šibale,
na tvé místo!

Oswald. Pomoc! hola! vražda! pomoc!

Kent. Braň se zlosynu, stůj mi ohavo, stůj! ty prazlosynu, braň se!

Bije ho.

Oswald. Pomoc! ho! vražda, vražda!

Vystoupí Kornwall, Regan, Gloster, Edmund a sloužící.

Edmund. Což tu? Co máte spolu? Pusťte se!

Kent. I s vámi, zlatý panáčku, je-li vám do žertu; přijďte mi, já vámi zakroutím! chutě, mladíčku!

Gloster. Zbraň, kordy! Oč se jedná zde?

Kornwall. Pod trestem smrti, vstrčte v pošvu meč!

Ten umře, kdo naň sáhne zas. Co máte?

Regan. Poslové jsou to sestry mé a krále.

Kornwall. Oč se svádíte, mluvte?

Oswald. Já sotva dechu popadám, mylorde!

Kent. Není divu, neb jsi svou udatnost tak uduchtill! Ty babský ničemo, příroda se za tě stydí; krejčí tě udělal.

Kornwall. Tys podivínský chlapík. Krejčí dělá lidi?

Kent. Ano, krejčí, pane! kameník nebo malíř nebyli by tak mizerného hastroše vyvedli, a byť jen dvě hodinky při díle poseděli.

Kornwall. Již mluvte, jak počala vaše hádka.

Oswald. Tento starý zbojník, pane, jehožto života jsem pro jeho šedivé vousy ušetřil –

Kent. I ty zpropadené x²⁰), ty zbytečné písmeno.

Milosti, račte dovolit, abych toho neotesaného lotrasa na maltu směl stlouci a stěny záchodu jím potřítí. – Ušetřiti mých šedivých vousů, ty třasořitko?!

Kornwall. Zadrž, zlolajce!

Nestoudný chlapče, neznáš úctivosti?

Kent. Ba znám, než hněv má svoje výsady.

Kornwall. Co popudilo hněv tvůj?

Kent. Že padouch, jaký ten, smí nosit meč,

cti nemaje. Tak usmívaví lotři rozhryzují co křesy svaté svazky, jinak nerozpojně, a lichotí všem vášním v prsou pána vzbouřeným. Do ohně lijí oheň, na mráz sních, praví „ano“ i „ne“ a zoban točí²¹) po každém větru v panském rozmaru. Jak psi, neumějí než ocáskovat. Morová hlíza v žlutničnou ti tvář!

K mým slovům usmíváš se, jako šíleným? Ty huso, kéž bych tě na pláni Sarum měl, hnal bych tě hejkající k Kamelotu!²²)

Kornwall. Jak, starý brachu, pomínl jsi se?

Gloster. Jak jste se v sebe vpeřili? To rci!

Kent. Více se nenávidí protivy, než já a padouch takový.

Kornwall. Proč mu padouchův spíláš? Čím ti ublížil?

Kent. Obličej jeho se mi nelíbí.

Kornwall. A víc snad ani můj, ni té, ni toho?

Ukazuje na Regan a Glostra.

Kent. Pane, jeť úkol můj, být upřímným:

před časy vidával jsem lepší tváře, než komukoli sedí na lepících, ježž vidím před sebou.

Kornwall. Také to chlap, kterýž pro přímou chválen byv, předstírá tu drzou hrubost, nutkaje se v plášťk cizí své povaze. Ten nezná pochlebovat – ten! – Ctná, přímá duše – musí pravdu mluvit. Přijmou-li ji, dobrá, když ne, on pravdiv předce. Druh těch taškářův znám, co v upřímnosti víc kryjí lsti a zkaženějších mravův, než dvacet krotce schlípených dvořákův v choulostné úslužnosti své.

Kent. Jistotně, v skutku, pane, v pouhé pravdě,

dopuštěním vašeho aspektu, jehožto vliv jak věnec světloskvělý na Fébově planoucím čele –

Kornwall. Co má to být?

Kent. Vyběřísti míním ze svého způsobu mluvení, jenž tak velmi vzbudil vaši nemilost. Víím to, pane, že nejsem pochlebníkem. Podvedl-li vás někdo hrubou řečí, byl hrubý podvodník, jakýmžto se své strany nechci být, ačbych i vzbudil vaši nelibost, že byste mne za to žádali²³).

Kornwall (*k Oswaldovi*). Čím jste jej urazil?

Oswald.

Dokonce ničím.

Nedávno králi, jeho pánu, bít mne se z nedorozumění líbilo. Tu on, hned hněvu jeho lichotě, mne svalil k zemi, svaliv psotně tupil, a tak se činil hrozně zmužilým ku slávě své. Král pochvalou ho dařil, že zmohl toho, jenž mu sám se vzdal; a on v své hrdinnosti přepychu zde osupil se na mne.

Kent. Také skety a šelmy žvou, jakoby Ajax sám jich štolbou byl.

Kornwall. He! neste klády sem! vy starý tvrdohlavče, šedivá vy chloubu, já vás naučím.

Kent. Ó pane, jsem k učení již tuze stár; nedejte mně klády přinést, jáť jsem sluha králův, a z jeho uložení poslán k vám. Vy byste projevíli špatnou úctu, ukázali přepyšnou úpornost proti velebné mého pána osobě, dadouce jeho posla do trlice.

Kornwall. Sem klády! Jakže život mám a čest! tam posedí k poledni.

Regan. Jen k poledni! Až do noci, pane, a celou noc.

Kent. Paní, bych psem vašeho otce byl, neměla byste mnou tak naložit.

Regan. Že však pacholkem jeho jste, chci tak. *Klády se přinesou.*

Kornwall. To chlap jest, stejné barvy s těmi, jež zná naše sestra. – Sem ty klády neste!

Gloster. Nech smím vás prosit, toho nečiňte!

On velmi chybil, a pán jeho, král již zamýšlíte, pokutován bývá nejsprostší, nejpodlejší nebožák za krádeže a překony obecné. Král musí těžce nést, byv v poslu svém tak skrovně ctěn, že mu byl takto ztrestán.

Kornwall. To jest má péče.

Regan. Mou sestru by to tklivěj dojalo, že komorník její byl tupen, přepaden, když plnil rozkaz její. Sevřete *Kent položen do klád.*

mu nohy. Pojd'te, milý pane, již!

Kornwall a Regan odejdou.

Gloster. Je mně tě líto, příteli – však věz, vévoda tomu chce, jenž – ví to svět! – nedovolí si bránit v hněvu svém. Budu však za tě prosit.

Kent. Žádám vás, nečiňte toho. Jáť neusna klusal po celou noc. Pospím si tedy; pak prohvízdám čas. Dobrého muže štěstí klopýtá druhy. Šťastné, dobré jitro.

Gloster. V tom chybil vévoda; zle se to přijme! *Odejde.*

Kent (*sám*). Ty králi nebohý ztvrzuješ přísloví:
že z deště často se přichází pod okap.
Vzplaň, ohni strážný země podlunné²⁴),
nech přečtu v okotěšném světle tvém
list tento. Nikdo sic nevidá zázrakův,
krom nešťastníka. Vím, jest od Kordelie,
jež na štěstí o mém zde tajném žití
se dověděla a svůj čas vyhlídne,
z těch strastných okolností – dychtíc zhojit
ta utrpení...²⁵) Mdlé a ubdělé
seznejte těžké oči prospěch svůj,
na ostudné nepatřte položení.
Dobrou noc, Štěštěno! –
Jednou se usměj zas! – otoč svůj píst –²⁶)
Usne.

Výjev třetí.

Část pustiny.

Vystoupí Edgar.

Edgar. Jáť slyšel jsem, kterak jsem vypsán byl,
a jenom šťastným stromu doupětem
jsem ušel stíhačům. Nižádný přístav
neostal svoboden, ni místo, kde
by stráže a nezvyklá bedlivost
nepásly po mně. Dokud ujít možno,
chci sebe hájit a mám v úmyslu,
vzít nejchudší a nejpodlejší tvářnost,
již nouze člověka kdy na potupu
snížila k zvířeti. Tvář skalím blátem,
svá bedra obnažím, zadržnu vlas,
a nahostí svou odhalenou vzdor
větrům a zlobám nebes učiním.
Kraj zdejší poskytuje vzor i příklad
bláznivcův žebravých, již hlasem řvouce
vpichují v smuhlá, nahá ramena
hřebíky, jehly, tříšky, rosmarín;
a s vzezřením tak strašným v dědinkách,
v mizerných vískách, v stavadlech a mlýnech
hned náměsíčným klením a hned prosbou
vymáhají si almužny. – Nebohý Turlgood, nebohý Tom²⁷)
předc něčím jest. – Co Edgar nejsem ničím.
Odejde.

Výjev čtvrtý.

Před zámekem Glostrovým.

Vystoupí Lear, Šašek a jeden Šlechtic.

Lear. Podivno, že tak z domu ujeli
a posla mého neposlali zpět.

Šlechtic. Ten večer před tím, jak jsem vyzvěděl,
v nich nebylo k odjezdu pomýšlení.

Kent. Zdráv stůj, vznešený pane!

Lear. Ha! zaháníš si touto hanou čas?

Kent. To ne, mylordé.

Šašek. Haha! podívejte se! ten nosí dřevěné podvazky! Koně
se uvazují za hlavu, psové a medvědi v týle, opice za bedra
a člověk za nohy. Stojí-li někdo na tuze bujných nohou,
obují se mu dřevěné punčochy.

Lear. Kdo tak znevážil sobě úřad tvůj,
že tě sem vsadil?

Kent. Oba, on i ona,
váš syn a vaše dcera.

Lear. Nikoli.

Kent. Tak jest.

Lear. Ne, ne, pravím.

Kent. Jářku, ano.

[**Lear.** Ne, ne, to nesměli.

Kent. Ano, to učinili.]²⁸)

Lear. Při sám Jupiter, nikoliv.

Kent. Při Junoně, tak jest.

Lear. Tak jednat nesměli, tak nechtěli,
tak jednat nemohli. Nad vraždu horší
jest tak násilné úcty pohrzení.
vysvětlí mně v vši slušné čerstvosti,
čím zasloužil's, či oni uznali ti
takýto trest, an's od nás poslán byl?

Kent. Když jsem, mylordé, odevzdával psaní
Výsosti vaší v jejich obydlí,
dřív, než jsem povstal z místa, na kterémž
jsem dlužno klečel, příběh' upařen
a spěchem urícen, půl bez dechu
posel, vyhekující pozdravení
od velitelky svojí Goneril.
Nic výtržlivosti své nedbaje,
dodal jim list, jež hned se jali číst;
dle jehož znění čeled' seberouce
hned na kůň vsedali, mně poručili
s mraznými pohledy, bych následoval
a příležitou vyčkal odpověď.

S druhým tím poslem setkav pak se zde,
jehož pozdrav otrávil pozdrav můj
(byl to ten samý kluk, jenž onehdy
tak hrubě k vaší Výsosti se měl),
tasil jsem, mužsky víc než s rozvahou;
on zbabělým pak křikem vzbouřil dům.
Váš syn a dcera přestup uznali
té hany hodným, kterouž tady snáším.

Šašek. Zima ještě neminula, když divoké husy v onu
stranu letí. V onucech-li táta chodí,
děti si ho nevšimnou,
pakli o kapsu se hodí,
najde lásku upřímnou.
Štěštěna, nevěstka zlá,
chudému neotvirá.

Ale z toho všeho následuje, že se dočkáš tolik žalostí na
svých dceruškách, žebys je za rok nespočet.

Lear. Ó jak ta křeč se vzhůru k srdci dme!
Zádušilosti tíseň! Dolův s tebou,
lítosti vzpírává. – Tvůj byt jest dole.
Kdež jest ta dcera?

Kent. Tam uvnitř, pane, s hrabětem pospolu.

Lear. Nechoď nikdo za mnou, zůstaňte mi zde.

Odejde.

Šlechtic. Nemáte žádné větší viny, než jest ta, o níž jste
mluvil?

Kent. Žádné. Čím to, že přichází král s tak skrovnou družinou?

Šašek. Kdybys pro tu otázku v klády vsazen byl, bylo by se ti
dobře stalo.

Kent. Proč, šašku?

Šašek. Měli bychom tě k mravenci posílat do školy, abysi
zvěděl, že se v zimě od práce ustává. Všickni, co chodí za
nosem svým, dávají se očima vodit, vyjma slepce; a není
nosu mezi dvadcí, který by nečenicnal smrad'ocha.
Nechtěj se zachycovat, běží-li veliké kolo s vrchu, sice, an
za ním běžíš, ti hrdlo zláme; pakli ale to samé do vrchu jde,
dej se jím povytáhnout. Až ti dá moudrý muž lepší radu,
vrať mi moji zas; nepřal bych, aby se jí kdo jiný řídil nežli
padouch, jelikož blázen ji dává.
Kdo slouží jen za odplatu,
a poníženě okem mhouří,
jak sprchne, dupne na patu,
a opustí tě v divé bouři.

Já, blázen, věrnost mám za čest,
když chytrák útěk cení;
prchá-li blázen, lotrem jest,
než lotr bláznem není.

Kent. Kde jsi se tomu naučil, blázne?

Šašek. Ne v trlici, blázne.

Vrací se Lear, s ním Gloster.

Lear. Odmítli mluvit se mnou? Churavi a umdleni jsou? v noci byste jeli? Vytáčky! Zpoury to, vývazku znak! Přines mi lepší odpověď.

Gloster. Můj pane! vyť znáte horkou mysl vévody, jak bývá pevným vždy a nezvratným v svých zámyslech.

Lear. Msta, mor, smrt, porušení! Co horká? cože mysl? – Glostře, Glostře, chci mluvit s Kornwallem a jeho ženou.

Gloster. Ano, ctný pane můj, to jsem vyřídil.

Lear. Vyřídil! Muži, rozumíš-li mně?

Gloster. Zcela, můj dobrý pane.

Lear. Král s vévodou chce mluvit; drahý otec chce mluvit s dcerou svou a vzkazuje jí poslušnost. Vyřídil jsi jim to? Můj dech! a krev! – Prudký že vévoda? Rci horkému vévodu tomu, že - Však ale nech – můž být, že není zdrav. Nedbávat chorost povinností svých, k nimž zdraví víže nás. My nejsme tíž, když nutí přirozenost sklíčená i ducha s tělem trpět. Počkám již. Neb prudčí vůlí jsem se překvapil, neliše vrtoch chorý, nevlídný od zdravé mysli. – Ha! prokletý stav!

Pohledě na Kenta.

Proč ten tu sedí? Čin ten zřejmo jeví, že odjezd vévody a její byl jen nastrojen. Propusťte sluhu mého. Jdi, řekni vévodě a jeho ženě, že s nimi mluvit chci, nyní hned kaž jim, nech přijdou a mne vyslechnou; sic na dveře ložnice zabubnují, až zvolá hlas: spětež si do smrti!

Gloster. Ó kězbych viděl mezi vámi smír.

Odejde.

Lear. Ó běda! srdce, mé kypící srdce!

Jen dolů!

Šašek. Volej na ně, jak volala kuchařka úhoře, ponořujíc je živé do paštiky. Poklepala je měchačkou po hlávkách, řkouc: Dolů, vy šelmičky, dolů. Byl to bratr její, jenž z pouhé lásky mazával svému bělouši obrok máslem.

Vystoupí Kornwall, Regan, Gloster a sloužící.

Lear. Dobrýtro vám oboum!

Kornwall. Zdráv buďte, Výsosti!

Kent propuštěn na svobodu.

Regan. Těším se, vidouc vaši Vznešenost.

Lear. Regan, věřím ti rád, vím, proč ti věřím.

Kdybys se netěšila, rozved' bych se s tvé matky kobkou, cizoložnici pohrobující. (*Ku Kentovi*) Ó! jsi zproštěn klád? však o tom později. – Drahá Regan, sestra tvá nanic jest: Ó Regan, uvázalať co káni ostrozubý nevděk – zde!

Ukazuje na prsa svá.

Ach! sotva vyřknu, ty mi neuvěříš, jak převráceným srdcem mne – ó Regan!

Regan. Prosím vás, pokoj, otče! Doufám pevně, že miň vy znáte vážit její cenu, než ona ztenčit dětinnost.

Lear. Co díš?

Regan. Pomyslit nemohu, by sestra má svou povinnost v nejmenším zanedbala.

Potlačila-li bujnost vašich druhův, máť příčinu to, a tak spasný cíl, že hany vši je prosta.

Lear. Mé kletby s ní!

Regan. Ó pane, vy jste stár.

Váš věk na samé mezi říše své již stojí; měl byste se vésti dát rozmyslem, lépe znajícím váš stav, nežli vy sám. A protož prosím vás, navrátě se k mé sestře, rcete jí, že jste jí činil křivdu.

Lear. Prosit, by odpustila?

Jen popatř, jak to sluší ústům mým: Vyznávám, drahá dcero, že jsem stár. Stáří je neprospěšné; na kolenou (*poklekna*) žebrám na tobě krmí, šat a byt.

Regan. Ustaňte, otče, to je nehezské.

Navrťte se k mé sestře.

Lear. Nikdy, Regan.

Půl komonstva mi ona odňala, supíc se na mne jazykem svým uškla, na způsob zmije, mne až do srdce. Msty nebes plná míra zasypej tu hlavu nevděčnou; vzduch nákažný raň její mladé údy chromotou.

Kornwall. Fi, pane, fi.

Lear. Vy rychlé blesky v oči pýchavé jí metejte své ohně slepící.

Vy bahno-vssaté páry, vztažené mohutným sluncem, stravte její krásu, ožehnouc její pych.

Regan. Ó božstva blažená, tak mne též proklejete v hněvu svém.

Lear. Ne, Regan, ty mou kletbu nemáš mít.

Tvá útlocitná duše nepředá tě nevlídnosti; zrak její je hrd, tvůj ale utěšuje. Ty s to nejsi, bys záviděla mně mé radosti, mou čeled' ztenčovala, prudká slova namítajíc mně brala výměr můj, neb na konec i kladla závoru otcovu vstoupení. Ty lépe znáš hlas přírody a svazky dětinné, dvornosti skutky, vděku povinnost, svou půli království v paměti máš, již jsem tě obdařil.

Regan. K závěrku, pane.

Lear. Kdo vsadil v klády mého služebníka?

Troubení venku.

Kornwall. Čí troubení to?

Vystoupí Oswald.

Regan. Vímt', to sestra má.

List její svědčí, že zde brzy bude.

(*K Oswaldovi*) Přijela paní vaše?

Lear. To jest chlap,

jenž staví pych ten lehkopůjčený

na paní svojí přízeň vrtkavou.

Pryč, lotře, s očí mých!

Kornwall. Což to, Milosti?

Lear. Kdo vsadil do klád mého sluhu? Regan, mám naději, že's o tom nevěděla.

Vystoupí Goneril.

Kdo to sem přichází? – Ó nebesa!

máte-li v přízni starce, káže-li

líbezná vaše správa poslušnost,

staré-li samy jste, ó za svoji

uznejte věc mou, k pomoci mi stůjte!

(*Ku Goneril*) Není ti stydno, patřit na tu bradu?

Ó Regan, za ruku ji bráti chceš?

Goneril. Proč nebrala by? Čím jsem ukřivdila?

Není vždy křivda, co se nerozmyslu

tak zdá a pošetilstvo zove tak.

Lear. Ó což jsi tuhá, hrud' má! ještě držíš?

Jak octnul se ve kládách sluha můj?

Kornwall. Já dal ho vsadit; nezdobností svou zasloužil horší trest.

Lear. Vy, pane, vy?

Regan. Prosím vás, otče, sláb jsa jevte se tak! Vráťte-li se a pobydlíte-li

s mou sestrou, až uplyne měsíc váš, svůj lid propustiv zpoly, přijďte ke mně. Jsem nyní mimo dům a bez přípravy, již třeba jest k uctění vašemu.

Lear. Nazpátky k ní? Půl sta jich propustit?

Ne! raděj odřeknu se přístřeší, volím potýkati se s nečasův nepřítelstvím, a sdružen s vlky výt nad ostnem nutnosti. Nazpátky k ní? Ten horkokrevný Frank, jenž bez věna tu naši posledníčku za choť vzal – tak dobře moh' bych býti přemluven, bych klekna před trůn jeho o výsluhu prosil, jak zemánek na prodloužení podlého života. K ní zpátky mám? Porad' mi radš, bych soumarem a slouhou byl tomu pacholku zde.

Pohlédna na Oswalda.

Goneril. Jak vám libo.

Lear. Prosím tě, dcero! nepozbav mne smyslů!

Nechci tě tížit, dítě, s bohem buď. Nesejdem se již, neshledáme víc. Však má jsi krev, má kost', má dcera předc, či raděj neduh, v tuk můj rozjedlý, ježž musím zváti svým; ty's hlíza zlá, morová rána, pryskýř palčivý v mé krvi zkažené. – Však nechci hanět. Přijď hanba kdy přijď, já jí nevolám; nežádám hromonosce střel a nepovím o tobě přísně soudícímu Joviši. Můžeš-li, kaj se, naprav se po chvíli; já postrpím; já mohu s Regan bydlet, i se sto jezdcí.

Regan. S malým rozdílem.

Já, nenadavši se vás, uctit vás jsem nespůsobna. Přejte sestře sluch. Kdo vaši vášeň rozumem uvážil, pomyslí sobě, že jste stár, a tak – však ona ví co činí.

Lear. Chvalně-li ted', dcero, mluvíš?

Regan. Smím to tvrdit, pane.

Co, padesát rytířův není dost? nač třeba více, ba nač tolik již? když nebezpečí zrazuje a obtíž tak značný počet. Kterak zkvěte mír v tak valné čeledi, při dvojí kázni, v témž domě? Těžká věc, ba nemožná.

Goneril. Proč byste nechtěl přijmout, mylorde, od jejích neb mých sluhův posloužení?

Regan. Proč ne, mylorde? Když by předce vás zanedbal někdo, ztrestali bychom ho.

Ač ke mně vjíti chcete, žádám vás, (neb nyní nebezpečí podzírám) jen dvacet pět jich s sebou vezměte: víc jich nepřijmu, ani neobstarám.

Lear. Dal jsem vám vše –

Regan. A dal jste věru vhod.

Lear. Učinil jsem vás svými střežiteli, opatrovníky, vyhradil však sobě ten počet k obsluze. Jak? Regan, smím jen s pět a dvacíti k tobě přijíti?

Regan. A řeč opáčím, otče, s více nic.

Lear. Tyť ohavy se vnaďnými být zdají,

jiné-li ještě ohavnější jsou.

Jeť stupeň chvály, nebýt nejhorším.

(*Ku Goneril*) Pak s tebou půjdu – tvojích padesát předc dvakrát pět a dvacet činí; tvá jest dvakrát větší láska.

Goneril. Otče, slyšte!

Nač třeba pětadvacet, deset, pět k obsluze v domě, kde dvakrát tolik má rozkaz sloužit vám?

Regan. Nač jeden třeba?

Lear. Ó nerozumuj o potřebě; nazbyt má bídný žebrák ve své žebrotě.

Přej přírodě jen, co jí potřeba, a bude život lidský zvířecím.

Ty's paní; – přepych-li již v teplém šatu,

aj, není třeba tvému přirození

co nosíš s přepychem, což sotva hřeje.

Leč pravá potřeba – ó nebesa!

střpení dejte, střpení mi třeba.

Tu vizte, bohové, chudého starce

v stáří a žalu, dvakrát zmařena.

Vy-li jste pošťvali srdce těch dcer

na otce jich, ó nesnižte mne tak,

abych to krotce nesl; božským hněvem

mne nadchněte, ať slzy, ženská zbraň,

mé mužské líce nesmočí! – Nestvůry!

tak se nad váma vymstím oběma,

že celý svět – ó věci vykonám –

sám ještě nevím, co – však budou strachem

na tváři země. Myslíte, že zpláči?

Ne, plakat nebudu!

Mám k pláči míru plnou; však to srdce

raděj se rozskoč v stotisíce kouskův,

než zaplakám. – Ó šašku, já se zblázním!

Lear, Gloster, Kent a Šašek odejdou.

Kornwall. Uchraňme se, neboť se k bouřce má.

V podání slyšeti bouřku.

Regan. Ten dům je malý: muže starého

i s rytíři v něm nelze přechovat.

Goneril. Tím vinen sám, nedav si odtuchy,

a musí pykat pro svou zpozditost.

Regan. Jej samého bych ráda přijala,

však z druhův jeho žádného.

Goneril. Tak smýšlím také já. – Kde mylord z Glostru?

Kornwall. Za starcem v patách šel. – Tuto se vrací.

Vrací se Gloster.

Gloster. Král zuří strašně.

Kornwall. Kam se uchýlil?

Gloster. On volá: na kůň; kam, mi nechtěl říci.

Kornwall. Nejlíp ho nechat; vždyť je sám svým vůdcem.

Goneril. Mylorde, k zůstání nenuťte ho.

Gloster. Běda! šerí se noc, a chladný vítr

ukrutně skučí; na kolik tu mil

křoviska sotva zřít.

Regan. Svěvolcům, pane,

musí být k naučení trampoty,

jež sami podnikli. – Zavřete vrata svá,

on jest odvážným lidem sledován,

a k čemu jej podpálí, hotovi

vždy sluchu jeho nadožít, jest nám

se báti.

Kornwall. Zavřete svá vrata, pane,

noc ta je divoká a radu dobrou

má Regan dává. Pojďte z bouřky v dům.

Odejdou.

Jednání třetí.Výjev první.*Pouť. Bouřka: hrom bije a blýská se.**Vystoupí Kent a jeden Šlechtic na potkání.***Kent.** Kdo tu, krom nepohody?**Šlechtic.** Muž v mysli své jak bouře, nepokojný.**Kent.** Znáš vás. Kde mešká král?**Šlechtic.** S jekotným živlem v trapném zápasu

vyzývá vítr, zem by v moře svál,
 neb nad břehy vypuklé vlny vzdul,
 aby se změnil svět, neb zahynul;
 rve bílý sobě vlas, ježž lítá bouře
 ve slepém vzteku mrhá odvádý;
 v svém malém světě člověčím se vzpírá
 větrům a dešti různě zmlítaným.

V té noci, kdy při kojných mládětech

spocívá medvědice, lev i vlk,
 ač hladov, chrání kožich od zmoknutí;
 on téká s hlavou odkrytou, a komu libo
 odkazuje vše ostatní.

Kent. Kdo však jest s ním?**Šlechtic.** Jen šašek jeho, jenž srdečný žal
se snaží vyšaškovat z něho.

Kent. Pane,
 znám vás, a spoléhaje na svůj um,
 smím drahou věc vám uložit. Rozmíšky
 jsou mezi Albanem a Kornawallem,
 ač jejich tvář vespolečně kryje lest.
 [Kteřížto mají (kdoby neměl, k trůnu
 svou hvězdou byv povýšen?) služebníky,
 i věrné na oko, již zatím Frankům
 jsou posluhy a špehy, zpravenými
 o stavu našem; kteříž spatřili
 jak vévod sváření a tajné pikle,
 tak uzdu krutou, kterouž nesli vstříc
 starému králi, neb i horší věci,
 jichž ony, možná, jsou jen předehtou.]²⁹⁾

Však jistě z Francie se hrne moc
 do říše rozdrobené, kteráž chytře
 těživši z nedby naší, tajně nám
 v nejlepších přístavech se uhostila,
 a již již rozvíjí své prápory. –

Nuž, chcete-li dát tolik na mé slovo,
 že v Dover pospěšíte zprávu dát
 upřímnou, na jak nepřirozenou,
 úpornou strast si nařikati král
 má příčinu, získáte mnohý dík.
 Jsem šlechtic rodem svým i vychováním,
 a věda v koho důvěřuji, vám
 tu službu kladu na srdce.

Šlechtic. Však smluvíme se ještě.**Kent.** Ó ne tak!

Na důkaz, že jsem mnohem vyšší, než
 můj vnějšek jeví, otevřte ten měsíc,
 a vezměte co v něm. Spatříte-li
 Kordelii (o čemž nemám pochyby),
 vykažte se jí tímto prstenem;
 i poví vám, kdo byl ten společník,
 jenž vám teď neznám jest. – Fi bouře té!
 Já nyní půjdu krále vyhledat.

Šlechtic. Vaši ruku. Víc mi nemáte říci?**Kent.** Jen málo slov, však druhých vážnější,
o čemž, až najdem krále; k tomu vy
tamtudy spějte, tudy já: kdo naň
uhodí první, druhého ten okřikuj.*Odejdou různýma stranama.*Výjev druhý.*Jiná část pouště. Bouře trvá.**Vystoupí Lear a Šašek.***Lear.** Duj větre! roztrž tváře, zuř a duj!

Vy vodospády a vichřice, sršte,
 až zaplavíte věž i s větrničkou!
 Vy sirnaté, myšlénkoletné blesky,
 předchůdci dubosrazných perunův,
 ožehněte mou šedou leb, a ty,
 vše střásající hrome, na plocho
 rozmáčkní tlustou světa kulatost!
 zdrť tvary přírody, znič pojednou
 vše zárodky, z nichž člověk nevďěčný
 se počíná.

Šašek. Ó kmochu, svěcená dvorská voda v suchém domě³⁰⁾
jest lepší, než tato dešťová voda kromě dveří. Milý kmochu,
vejdi a popros dcery své o požeňání; tato noc nezná
slítování ani s moudrými ani s blázný.**Lear.** Vysopti břich! srš ohni, dešti lej!

Děšť, vítr oheň nejsou dcery mé.
 Vám krutost nevyčítám, živlové!
 vám nikdy království jsem nerozдал,
 vás dítky nenazval; vy nejste mně
 svou vděčnost dlužni; pročež nasyt' se
 svou hroznou rozkoš. Tu jsem, otrok váš,
 chudý, povrhlý, mdlý a sešlý kmet!
 Však otrockými sluhy zovu vás,
 že výše počatý metáte boj
 ve spolku s záhubnými dcerama
 na vetchu, bílou hlavu, jak ta má!
 Ó, ó! to k nebi volá.

Šašek. Kdo má svůj dům, v němžto by hlavu uložil, ten má
dobrý náhlavek.

Poklopec-li dům chce získat,
 dokud hlavě střechy není,
 bude oběma se stýskat:
 tak se mnohý žebrák žení.

Kdo své srdce k sešlapání
 smyslil za podešvi bráti,
 ten se na hlozině zraní,
 nebude již klidně spáti;
 neboť nebylo nikdy krásné ženy, aby se nebyla před
 zrcadlem ošklibala.

*Vystoupí Kent.***Lear.** Ano, chci býti vzorem vši trpělivosti a již ani nehlesnout.**Kent.** Kdo je zde?**Šašek.** Bodejž, je tu milost a poklopec³¹⁾, aneboli moudrý
člověk a blázen.**Kent.** Bože! pane, vy zde? Takouto noc
noci milovný nemiluje tvor;
vždyť pak i samé chodce temnoty
straší ten nebes hněv a v doupatech
je choulostí. Co muž jsem, nezpomínám,
že bych byl o takýchto chumlech ohně,
tak strašných hromův hluku, deště svistu
a řvání vichřice kdy uslyšel.
Ten zmat a hrůzu lidské přirození
neschopno snést.**Lear.** Nech velcí bohové,
již strašný hluk nám nad hlavami tropí,
své škůdce vystihnou. Bídničku, chvěj se!
jenž v prsou kojíš soudcem nezkárané,
potajné zločiny; varuj se ruko,
na nížto krev, ty křivopřísežníče,
i ty, jenž smilníš v ctnostném tváření!
Rozdrť se zlosynu, jenž v nevinosti
pablesku tmavou vraždu's osnoval!
Vy uzavřené viny v úkrytě,

prolomte strážné schrány své a křičte
k těm strašným poslům soudu o milost!
Jsemť muž, na němžto více hřešeno,
než sám hřešil.

Kent. Ó bože, nepokryt!
Milostivý pane, zde na blízku je chyže,
ta poskytně vám proti bouře štít.
Tam spočítejte! zatím já v tvrdý dům
(nad kámen tvrdší, z něhož vystavěn,
jenž právě teď, an jsem se po vás ptal,
mně vstup odepřel) navrátím se zas,
a soucit skrácený si vynutím.

Lear. Duch můj počíná blábolit. – Pojď, hochu,
jak je ti, hochu? mrazí tě? mne samého
mrazí. – Kdež je to stlání, druhu můj?
Ó divné našich potřeb umění,
činící skvostné věci z chatrných.
Pojď ke své chyžce. Šašku nebohý,
můj hochu, jeden kout mám v srdci svém,
jenž nosí pro tě ještě žel.

Šašek (*zpívá*).

Kdo aspoň za mák rozumku má,
při dešti a větru, hola!
musí vzít za vděk, co štěstí dá,
nu a děšť: – pršívát' den jako den.

Lear. Pravdu máš, můj dobrý hochu! Pojď, doved' nás do
chatrče.

Lear a Kent odejdou.

[**Šašek.** Tato noc je výborná, by schladila záletnice.

Povím vám proroctví, než odtud půjdu:
Kněží nad skutky když slova ctí,
sládkové své pivo vodou křtí,
šlechtici svých krejčí podvod chválí,
zženkyli se za kacíře pálí:
pak je čas, kdy živí zřít mohou,
že se vůbec chodí na nohu.
Však až soud se právem bude řídit,
šlechtic po židech nebude slídit,
pomluva vymizne na jazycích,
zloději se ztratí v tlačenicích,
lichvář v poli bude sčítat zlato,
kuplíř s kurvou stavět chrámy svato:
potom již království Albion
uběhne ve hrozných zmatkův shon.
To proroctví předpoví Merlin; neboť já žiji před jeho
věkem.

Odejde.]³²⁾

Výjev třetí.

Pokoj v zámku Glostrově.

Vystoupí Gloster a Edmund.

Gloster. Běda, běda, Edmundě! toto nepřírozené jednání sáhá
mi do duše. Když jsem od nich žádal svolení, abych s ním
útrpnost mítí směl, odňali jsou mně vlastního domu užití,
přikázali mně, abych pod trestem věčné jejich nemilosti
neopovázil se o něm promluvit, prositi zaň, neb jakýmkoli
spůsobem býti mu nápomocným.

Edmund. Jak surově a nepřírozeně!

Gloster. Zticha! ať ničeho neprojevíš! Vévodové se nepohodli
vespolek; a jest ještě cosi horšího. Dnes večer jsem obdržel
psaní; – je nebezpečno o tom mluvit – zavřel jsem je ve své
komnatě. Nátisky, které král nyní snášeti musí, budou
pomstěny; částka cizího vojska vystoupila již na zemi; nám
sluší nakloniti se králi. Jdu ho vyhledat a budu jej potajmo
podporovat. Jdi tedy a vévodu rozprávku zabavuj, aby o
milosrdenství mém ničeho neznamenal. Bude-li se po mně
tázat, řekni jen, že jsem churav a v posteli. Kdybych se tím
i života odvažoval, jakož mi nemenším trestem
vyhrožováno, králi, mému starému pánu, musí se pomoci.

Divné věci se chystají. Edmundě, prosím tě snažně, měj
se na pozoru!

Odejde.

Edmund. Chraň bůh! tu úslužnost má vévoda
tu chvilku zvědět; a též o psaní.
Toť za pěknou mi zásluhu se počte.
Já nabudu tím, co můj otec ztrácí;
mladší vystoupá, když se stařec kácí.

Odejde.

Výjev čtvrtý.

Částka použité s chatrčí.

Vystoupí Lear, Kent a Šašek.

Kent. Jsme na místě, mylordě, račte vstoupit!
Té noci krutost příliš surovou
nesnese bytost lidská.

Bouřka trvá stále.

Lear. Opust' mne!

Kent. Ó račte vejít, drahý pane!

Lear. Chceš,
aby mé srdce puklo?

Kent. Chtěl bych dřív,
by puklo mé. Mylordě, račte vstoupit.

Lear. Ty těžce neseš, že ta vzteklá bouře
nás veskrz promočila. – Tak jest tobě.
Kde ale větší nemoc zahržděna,
tam bývá menší sotva cítěna.
Před medvědem bys na útěk se dal,
leč kdyby běh k litému moři šel,
raděj bys ve chřtán vpadl medvědí.
Když duch je zpružný, tělo choulostivá;
od mojich smyslův bouře v myslí mé
odpuzuje vše jiné citění,
krom toho, co zde bije – nevděk dcer.
Není to, jakby tato ústa rvala
tu ruku, že jim pokrm vnoukala?
Já však chci trestat – ne, již nezapláči.
Mne vyvrhnouti v noci takové!
Dšťi nebe, já chci zůstat – v této noci!
Ó Regan, Goneril, váš starý, dobrý otec,
jenž ze štědrého srdce dal vám vše –
ne, v tom je šálenství – tomu se uhnu.
Nic více o tom.

Kent. Račte, drahý pane!

Lear. Prosím tě, vejdiž sám a pohov si!

Ta bouře nedopustí, abych hloubal
o věcech, jež by víc mne trápily. –
Leč vejdu. (*K Šašku*) Napřed, hochu! – Chudino bez
skryše –

Proč nejdeš? – Pomodlím se před spaním. –

Šašek vejde do chatrče.

Vy nazí nebozí, kdekoli jste,
již snášíte té kruté bouřky vztek,
jak vás ochrání hlava nekrytá,
vyhublá bedra, hadry dřevé,
před počasím, jak to? – Ó málo posud
jsem si to brával k srdci. Zhoj se, pýcho!
jdi, uč se cítit, co ti chudí cítí,
bys nadbytek svůj na ně sesypala,
a bohův spravedlnost obhájila.

Edgar (*uvnitř*). Sáh jeden a půl, sáh jeden a půl³³⁾!
Nebohý Tom!

Šašek z chatrče vyběhne.

Šašek. Nechoď tam, kmotře, je tam duch! Pomoz,
pomoz!

Kent. Dej mi svou ruku. Kdo je tam?

Šašek. Duch, duch; nebohý Tom se jmenuje.

Kent. Kdo jsi, jenž bručíš tamto na slámě?
Vyjdi!

Vyjde Edgar přestrojen za pomatence.

Edgar. Pryč! zlý duch mne pronásleduje. Ostrým hložím chladný vítr věje. Hum! jdi na studené své lože a zahřej se!

Lear. Rozdal jsi všechno svým dvěma dcerám? a sešel jsi až tam?

Edgar. Kdo poskytne dárek nebohému Tomu? jehožto zlý duch proháněl ohněm a plameny, brodem a vírem, bahnem a kalužinou; jemuž on položil nože pod podušku a provazy do sedadla v kostele; nasypal muchomůrek do polívky a v srdci vzbudil odvážlivost, aby na hnědém klusáku přes můstky čtyř palcův zšířil harcoval, uháněje za svým vlastním stínem jako za zrádce. Žehnej bůh tvých pět smyslův. Toma zebe. – Ó do di, do di, do di. – Chraň tě nebe vichrův, škodlivých planet a náказы. Učiňte milosrdenství nebohému Tomu, jež zlý duch všude trápí. Tady bych ho nyní mohl lapit – a tady, a tady, a zas tady, a tady.

Bouřka trvá.

Lear. Jak! tento stav mu dcery připravily?

Nic neuchráně daroval's jim vše?

Šašek. Ó ne! alespoň prostěradlo uchránil, sice bychom se všickni styděti musili.

Lear. Mor všechen, vise v vzduchu rozpiatém nad hříchy lidstva, poraž dcery tvé.

Kent. Vždyť nemá, pane, dcer.

Lear. Smrt, zrádce! Nic v takouto sniženost nemohlo svrhnout přirození, nic, než nevděčné jeho dcery. To-li mrav, by otcům na výmince zůstalo tak málo slitování v krvi vlastní? Trest důmyslný! Byla to má krev, jež zplodila to nesytovo plémě.

Edgar. Nesyta sedl na Nesytův vrch³⁴).

Halú, halú, lúlú.

Šašek. Chladná ta noc učiní nás všechny blázny a šilenci.

Edgar. Zlého vraha se střež; rodičův poslouvej, slovo dané spravedlivě plň, nepřisahej, nepožádej zasnoubené ženy bližního svého, neustrň svým srdcem na zpupné nádheře. – Toma zebe!

Lear. Čím jsi býval?

Edgar. Sluhou, pane, hrdého srdce a hrdé mysli, jenž kadeřavil vlasy své, nosil rukavičky za čepicí³⁵), hověl rozkoši v srdci paní své a páchal s ní skutky temnoty, činil tolik přísah kolik slov, a rušil je pod milostným nebes obličejem. Ve spaní jsem o rozkoši přemýšlel, a pročitna kochal jsem se v ní. Víno miloval jsem nestříděně, kostky naruživě a v lásce k ženám jsem Turka přerozkošnil. Srdce jsem byl nevěrného, ucha lehkého a ruky krvavé, sviní v lenivosti, liškou ve zlodějství, vlkem v hltavosti, psem v pomínulosti, lvem v loupeživosti. Nechať střeživcův chrust a hedbáví šust nepředá tvé ubohé srdce ženštinám. Nezavadej nohou o hampejs, rukou o zástěrku, pérem o dlužné zápisy a zlému vrahu se braň! Ještě stále věje hložím chladný vítr, šeptaje: sum, mum, hano, nony! Delfine, hochu můj, hochu můj! ustaň, nech jej mimo jít³⁶).

Bouře stále trvá.

Lear. Lépe by ti bylo ležeti ve hrobě, nežli tělem obnaženým této nemírnosti nebes kořisti být. – Ajh! člověk! Prohlédněte si ho dobře. Červíkovi nejsi dlužen hedbáví, ani zvěři kůži, ani ovci vlnu, ani civetce vonidla. – Ha! z nás tři jsou přetváření, ty sám jsi věcí v sobě; člověk nevystrojený není ničím více, než takýto nuzný, nahý, dvourozsošný živočich, jako jsi ty. – Pryč s vámi, přímětky půjčené! Pojd'te, rozepněte mne tu!

Trhá se sebe šat.

Šašek. Prosim tě, kmoťříčku, upokoj se! Dnešní noc se nehrubě hodí ku plavání. Nyní by se malý plamének v divoké té poušti podobal srdci starého rozkošníka; slabá jiskérka, ostatní tělo studené. Hle, tu přichází bludivý plamének.

Edgar. To je zlý d'as Flibertigibet, kterýž s klekáním vstává a obchází do prvního kuropění, kterýž působí otoky v jahůdce a ječná zrna, šilhavé oči a zaječí pysky, kterýž sněťívá bílou pšenici a škodívá ubohým tvorům zemským. Tříkrát poušť obešel svatý Vít,

spatřil Můru s hříbaty tu jít.

Poručil jí sestoupit

a slibem se vykoupit.

I klid' se, čarodějko, klid!³⁷)

Kent. Jak jest vaší Milosti?

Vystoupí Gloster s pochodní.

Kdo je ten muž?

Kent. Kdo jste? Co hledáte?

Gloster. Kdož pak jste vy? Jak se jmenujete?

Edgar. Nebohý Tom, co jídá plovající žábu, ropuchy, žabí pulce, ještěrky a vodní štíry; co ve vzteklosti svého srdce, když ho zlý vrah běsní, mrvu kravskou za salát požívá, staré krysy a psí mrchy polyká, jenž pívá zelený koberec stojatého bahníka, jehož bičují z opolí do opolí³⁸), do trlice vsazují, trescí a uvěžňují, jenž měl tři kabáty na záda, šest košil na tělo, koně k projížďce a zbraň k nošení.

Než myši, krysy a těm podobný plaz

požíval Tom po sedmiletý čas³⁹)

Chraňte se mého pronasledovatele. Pokoj, Smolkine, pokoj, ty d'áble!

Gloster. Jak? nemá Vašnost lepší společnosti?

Edgar. Temností kníže rozený je pán, nazván je Modo, jinak Mahu⁴⁰).

Gloster. Náš krevný rod, pane, stal se tak zlým, že zploditele své nenávidí.

Edgar. Nebohého Toma zebe!

Gloster. Ó pojd'te se mnou! Oddanost má nemůž plnit všech tvrdých rozkazův dcer vašich.

Ač ostře veleli, bych zavřel dům

a ponechal vás kruté noci té;

předce opovážil jsem se hledat vás

a dovést, kde vás jídlo, oheň čeká.

Lear. Dřív mne nech promluvit s tím filosofem.

Co způsobuje hrom?

Kent. Mylorde, račte

to nabídnutí přijmout, jděte s ním.

Lear. Jen slovo s učeným tím Thebánem.

Čím se bavíte?

Edgar. Pátrám, kterak lze

oblouzet d'ábla a vyhánět červy.

Lear. Potáží se vás něco v soukromí.

Kent (*ke Glostru*). Doléhejte naň znova, mylorde; vtip jej opouští.

Gloster. Můžeš-li ho kárat?

stojít' mu jeho dcery po životu.

Ah! tento dobrý Kent! – On předpověděl,

že bude tak; – nebohý vyhnaneč!

Že blouzní král, pravíš? Věz, příteli,

já skoro sám jsem šílen. Měl jsem syna;

byl zbaven synovství, mou smrt hledav

před krátkem, jehož nadoteckou láskou

jsem miloval. Abych ti pravdu řekl,

strast podřála můj vtip. – Jaká to noc!

Prosím Milost vaši –

Lear. Ó poshovte –

Vzácný filosofe, proved'te mne.

Edgar. Toma zebe!

Gloster. Vlez, brachu, do boudy tam a zahřej se.

Lear. Nuž, všickni tam!

Kent. Tou cestou, mylorde!

Lear. Jen s ním! Chci držet se svým filosofem.

Kent. Můj dobrý lorde, vyhovte mu, dovolte mu vzít s sebou toho společníka!

Gloster. Vezměte ho tedy.

Kent. Brachu, slyš, půjdeš s námi.

Lear. Pojd'te, dobrý Athéňane!

Gloster. Bez řečí, bez řečí! Ticho!

Edgar. Rek Roland přijda pod černou věž –
neřikal nic, než: fí, pha a phú!
Čuchám tu Britančika krev⁴¹).
Odejdou.

Výjev pátý.

Pokoj v Glostrově zámku.

Vystoupí Cornwall a Edmund.

Cornwall. Toho se na něm vymstím, nežli odejdu z domu jeho.

Edmund. Kterak, mylorde, o mně souditi se bude, že přirozený cit takto své ponížené věrnosti obětují, teskno mi jaksi pomysliti.

Cornwall. Nyní se mi rozchází, že bratr váš o bezživotí jeho nestál toliko pro zlou sklonnost svou, alebrž více pro zásluhu ovšem pohoršlivou, ku kteréž sama trestu hodná hanebnost otcova vybízela.

Edmund. Jak neblahý jest osud můj, že musím želeť své spravedlivosti. Toto jest psaní, o němžto mluvil, ježto jej viní z vědouceho účastenství v prospěchách Francie. Ó nebesa! kéž nebylo zrady té, aneb já nebyl odkrytelem!

Cornwall. Pojd'te nyní se mnou k vévodkyni.

Edmund. Bezpečitelný-li je obsah toho listu, máte mohutnou práci před rukama.

Cornwall. Pravdivý, nepravdivý, tebe učinil hrabětem z Glostru. Vyskoumej, kde jest otec tvůj, nechť se ho pohodlně chopiti můžeme.

Edmund (stranou). Najdu-li ho, an podporuje krále, dovrším podezření tím úplněji. (*Nahlas*) Míním setrvati na své dráze věrně odvislosti, buď si neshoda mezi ní a mezi hnutím krve sebe trpčejší.

Cornwall. Chci se v tebe bezpečiti; ty pak lepšího otecťví najdeš v mojí lásce.
Odejdou.

Výjev šestý.

Světnice ve stavení venkovském blíže Glostrova zámku.

Vystoupí Gloster, Lear, Kent, Šašek a Edgar.

Gloster. Tady se příjemněji dlí, nežli pod širým nebem: přijměte zavděk. Zatím půjdu rozmnožit vaše pohodlí všemi možnými příspěvky; neopouštím vás na dlouho.

Kent. Všecka síla jeho rozumu podlehla jeho netrpělivosti. Bohové odplatte vám vaši šlechtnost.

Gloster odejde.

Edgar. Frateretto mne volá a vypravuje mi, že Nero rybaří u pekelného jezera⁴²). (*K Šaškovi*) Modli se, nevinný⁴³), a chraň se zlého vraha!

Šašek. Prosim tě, pověz mi, kmotříčku, zdali je blázen šlechticem či sedlákem?

Lear. Králem, králem!

Šašek. Chyba lávky, sedlákem je, majícím syna šlechtice; neboť sedlák ten je šileným, jenž syna svého před sebou činí šlechticem.

Lear. Kéž tisícové se zhavými oštěpy je se sykotem příkvačí –

Edgar. Zlý vrah mi kouše hřbet.

Šašek. Blázen, kdo věří krotkosti vlkově, koňskému kopytu, lásce pacholecí anebo přísaze nevěstčinně.

Lear. Buď vykonáno! – hned je pozvu k soudu.

(*K Edgarovi*) Zasedni zde, ty soudce veleučený!

(*K Šašku*) Ty, moudrý muži, tam! – Ha, teď vy lišky!

Edgar. Hle, kterak stojí okem ustrnův. –

Klopíte očka, paničko, na soudu?

Pojd' ke mně, Bětuško, přes potok-

Šašek. Lod'ka její má puklý bok,
a ona nesmí povědít,

proč si netroufá k tobě jít.

Edgar. Zlý duch navštívuje Toma hlasem slavičím. Hopdanskříčí v břiše Tomově o dva slanečky. Nekruč, černý anděle! nemám ti dáti co jíst⁴⁴).

Kent. Jak jest vám, pane? nestojte tak ustrnut! snad byste pohověl si na poduškách?

Lear. Dřív soud jich vidět chci; předložte důklad!
(*K Edgarovi*) Ty sudi v právním rouše, na tvé místo!
(*K Šašku*) A ty přísední soudu přísedící sed' podle něho. (*Ke Kentu*) Z výboru's i ty: přísedni též.

Edgar. Po právu děj se soud!
Spíš-li, či bdíš, pastevče krásný?
ovečky do žita ti jdou.
Zapískni jen sladkými ústy,
ovečky škody nevezmou.
Prr! kočka ta je šedivá.

Lear. Tu vyslechni první, je to Goneril. Dokládám se zde před tímto ctihodným shromážděním přísahou: ona odmrštila chudého krále, otce svého.

Šašek. Předstupte, paní! Vám říkají Goneril?

Lear. Toho neupře!

Šašek. Račtež odpustit, držel jsem vás za stoličku.

Lear. A tam je druhá, jejíž supný zrak vám svědčí, z jaké látky srdce její.
Chopte se jí! – Zbraň, meče, oheň, zbraň!
Podplacení tribuny! – Křivý soudce,
proč's jí dal uklouznout?

Edgar. Bůh spas pět smyslův tvých!

Kent. Pro smilování,
pane, kde jest teď vaše trpělivost,
již zachovati jste se chlubíval.

Edgar (stranou). Mé slzy s ním tak berou účastnost, že přetváření moje překazí.

Lear. Ti malí psíkové, a všickni, Střehoun, Lapaj i Běla, viz, na mne štekají.

Edgar. Tom hodí mezi ně svou hlavu. Klid'te se, vy štekani.
Černé buď či bílé huby,
smrtně kousavé měj zuby,
hafan, ohař, chrt i březník,
vyžel, fena, taráč, věžník,
krátkoocas, ušatec:
Tom jim volá všem: Utec!
Jak jim hodí hlavu svou,
všickni děrou utekou.

Du, dý dy dy, sasa! Pojd' na posvícení a na trhy a v městysy. – Nebohý Tome, roh tvůj vypráhnul⁴⁵).

Lear. Tedy ať pitevně rozeberou Regan a nahlédnou, jaké pomysly v srdci jejím se líhnou. Je-liž ve přírodě jaká moc, kteráž tak tvrdá srdce vytváří? (*K Edgarovi*) Vás, pane, přijímám do počtu svých sto rytířův, a však kroj vašeho oděvu nehrubě mi se líbí. Na to vy mi odpovíte, že to roucho perské; přes to všecko ale dejte je předělat.

Kent. Teď, drahý pane, chvíli zde spočíte!

Pobízeje ho na lehátko.

Lear. Nedělejte hluku, nedělejte hluku! Zastřete opony – tak, tak, tak! Vzítra ráno budem večeřet – tak, tak, tak!

Šašek. A já půjdu o poledních spat.

Vrací se Gloster.

Gloster. Příteli, přístup! Kde jest král, můj pán?

Kent. Zde, ale nebuďte ho: tentam jest jeho vtíp.

Gloster. Prosim tě, příteli, pojmi ho v náruč!

Ját' přeslech', jak mu stojí o život.
Jsou tu nosídka, v ta jej slož a spěš
ku Dovru, kde ti bude uvítání
i ochrana. Již svého pána vzchop!
Půl hodinky-li zmaříš, jeho smrt
i tvá i všech, již se ho ujímají,
jest osud jistý. Zdvíhej, ruče zdvíhej!

a následuj mne, jenž z opatrnosti
rychlý ti průvod dám.

Kent. Utišené hle přirození spí!

Ten pokoj byl by zhojil trhlé smysly tvé;
jehož-li příležitost neposkytne,
těžko jich uléčit. (*K Šašku*) Pojď, pomoz též
nést pána svého; nesmíš zůstat zpět.

Gloster. Pryč, pojďme, pojďme!

**Gloster, za ním Kent a Šašek, odnášejíce Leara,
odejdou.**

Edgar (sám) Trpí-li vyšší nás co my trpíme,
tu snáze již se s nouzí spřátelíme.

Kdo snáší sám, ten snáší trpčeji,
žeť šťastní vůkol naň pohlížejí.

Neb velmi duch zniká tu nesnázi,
když soudruha svých nehod nachází.

Proč by mně síly k strasti nestačilo,
když, co mne tíží, krále utlačilo.

On dětmi, otcem zhuben já. – Teď, Tome, pryč,
dbej velkých těchto změn a roušku znič,

až zlé, skvrníci tebe nařčení

k tvé oslavě se v radost promění.

Děj se co děj, zdrav jen vyvázní král.

Číhej, číhej!

Odejde.

Výjev sedmý.

Pokoj v Glostrově zámku.

**Vystoupí Cornwall, Regan, Goneril, Edmund a
služebnictvo.**

Kornwall (ku Goneril). Pospěšte si cestou k mylordu, vašemu
manželu, a okažte mu ten list! – Z Francie loďstvo přistálo.
Vyhleďte lotra Glostra.

Odejdou někteří ze služících.

Regan. Pověste ho neprodleně.

Goneril. Vyrvěte mu oči.

Kornwall. Ponechte ho mé nemilosti. Edmunde, vy sestru naši
rytířsky sprovedíte; na pomstu, jižto jsme nuceni bráti na
prorádném otci vašem, nehodí se vám patřiti. Klad'te
vévodovi, k němuž jste na odchodu, uspišení příprav na
srdce; my rovnou si zůstáváme horlivost. Naše vzájemná
poselství budou bystronohá a dostatečně poučena. Na
shledanou! – na shledanou, mylorde z Glostru.

Vystoupí Oswald.

Nuže, kde máte krále?

Oswald. Již mylord z Glostru vypravil ho ztad!

A jeho jezdcův třidcet pět neb šest
letmo za ním, jej dohonili v bráně,
kteříž s jinými sluhy lordovými
s ním k Dovru čelí, kdež se vydatným
obranných přátel štítem honosí.

Kornwall. Sedlejte hnedky koně paní své.

Goneril. Vám s bohem, milý švakře, s bohem, sestro!

Goneril a Edmund odejdou.

Kornwall. S bohem, Edmunde! – Vyhleďte zrádce Glostra
a jak zloděje svázic, sem přivlechte!

Odejdou jiní služící.

Ač neslušno nám na hrdle jej trestat
bez práva nálezu, však naše moc
zkojí náš hněv, což lidé hanět snad,
však zamezit nemohou. – Kdo to? Zrádce?

Služící přivádějí Glostra.

Goneril. Nevděčný lis! toť on.

Kornwall. Ztuha mu svažte ruce hubené!

Gloster. Co myslíte, Milosti? Dobří přátelé,
považte, že jste u mne pohostinně.

Nehrajte se mnou nectně, přátelé!

Kornwall. Svažte jej, pravím!

Služící ho sváží.

Regan. Ztuha, ztuha! Ó ty mrzká zrado!

Gloster. Ó ženo nelítostná – nejsem jim.

Kornwall. K té sesli jej přivažte! Seznáš, lotře –
Regan jej za bradu rve.

Gloster. Pro dobré bohy! Přehanebný čin,
mne rváti za bradu! –

Regan. Takýto šedivec a taký zrádce!

Gloster. Ó bohaprázdná, bílý tento vous,
jejž trháš z brady mé, oživne zas,
a obžaluje tě. Já hostil vás,
neměli byste rukou drápežnou
mé pohostinské líce sápati.
Co chcete ode mne?

Kornwall. Jaký jste ondy list měl z Francie?

Regan. Dej prostou odpověď, neb víme pravdu.

Kornwall. A jaké máte spojení se zrádci,
nedávno přistálými v království?

Regan. Do jakých rukou odevzdal jste krále náměsíčního?
Mluvte!

Gloster. List ovšem mám, sepsaný, z důmnění
od člověka, jenž myslí nestranně,
není z nepřátel.

Kornwall. Úskok to.

Regan. A lež.

Kornwall. Kam's krále skryl?

Gloster. Do Dovru.

Regan. Proč do Dovru?

Nebylo-liž ti smrti hroženo? –

Kornwall. Proč pak do Dovru? Na to odpověz!

Gloster. Přivázán k kůlu, musím náběh snést⁴⁶).

Regan. Proč pak do Dovru?

Gloster. Vidět nechtěje

tvé kruté nehty loupat jeho staré,

nebohé oči, ni tvou hrdou sestru

kly divé vtínat v svatou jeho leb.

I moře v bouři, již ta holá hlava

v pekelně černé noci přečkala,

bylo by vzkypíc hvězdy zhasilo,

leč on, staré, ubohé srdce!

pomáhal vody lít. Kdyby v té kruté době

u bran tvých byli vlci zavylí,

byla bys měla říci: Dobrý vrátný,

otevři! – Všecko jiné dravstvo krotlo. –

Však uzřím ještě den, kdy takové

těž dítky pomsty peruť přikvačí.

Kornwall. Uzřít ho nemáš nikdy. – Drž mi sesli! –

V ty oči tvé teď vepru patu svou.

Sluha drží Glostra v křesle, jemuž Cornwall oko vyrazí.

Gloster. Kdo přeje dlouhých dočkati se let,

pomoz mi! – Ukrutno! ó bohové!

Regan. Líc teď se líci směje: druhé též!

Kornwall. Uzříš-li pomstu –

Jeden služící (ulože se mezi Cornwalla a Glostra). Pane,
zadržte!

Vždyť jsem vám sloužil od dětinství svého,

však lépe nikdy jsem vám neposloužil,

než teď, volaje byste zadržel!

Regan. Co že, ty pse?

Služící. Kdybyste měla vousův na bradě,

v té hádce bych je rval. Co zamýšlíte?

Kornwall. I ty můj chame!

S mečem naň dotíraje.

Služící. Nu, přijďte tedy vzítí zlosti mzdu.

Oba zápasí, Cornwall raněn.

Regan (k jinému sluhovi). Dej mi tvůj meč! – Chlap tak se
protiví!

Zatočivši se za jeho hřbet probodne jej.

Služící. Ó, po mně veta! – Pane, jedno oko
vám zbylo, spatřit jeho odplatu. – Ó! *Umře.*

Kornwall. By víc nespátřil, postarám se já.
Ven s tebou, lepky rosoly! Kde teď tvůj lesk?
Vyrazí Glostroví druhé oko a vrže je na zem.

Gloster. Vše temno, nepotěšno! Kde Edmund, můj syn?
Edmunde, rozduj v srdci každou jiskru,
ať pomstíš tento hrozný čin.

Regan. Pryč, zrádný lotře!
Hej voláš, jenž tě nenávidí: on
to jest, co zrady tvé nám odhalil.
Je tuze dobrý, by tě litoval.

Gloster. Ó mého bludu! – Pak byl Edgar nařčen.
Odpusťte, božstva, mně, žehnejtež jej!

Regan. Ze vrat ho vyhod'te, nech čenichá
svou cestu k Dovru. – Jak jest, choti můj?

Kornwall. Jsem řádně poraněn. Provod' mne, ženo!
Vyklid'te toho bezokého lotra,
vyhod'te na hnůj chlapa. – Krvácím
až dosti, Regan. V nehod jest ta rána.
Dej mi své rameno.
Odejde Kornwall, podpíraje se o Regan. Sloužící, odvázávše
Glostra, odvádějí ho.

1. **Sloužící.** Nic nedbám, v jakých hříších zapadnu,
dobry-li konec vezme tento muž.

2. **Sloužící.** Ona-li, v podzim věku, na konec
poklidně sejde smrti obecnou,
pak netvory se stanou za všech žen.

1. **Sloužící.** Za starým hrabětem pospěšme, toho muže
z blazince přidat mu za průvodce.
Vše splní jeho matná šílenost.

2. **Sloužící.** Jdi pak; já koudel opatřím a bílek,
ten v důlky krvavé mu vložím. Nebe
mu budiž milostivo!
Oba odejdou.

Jednání čtvrté.Výjev první.*Pustina.**Vystoupí Edgar.*

Edgar. Však lépe jest, neznán jsa zhrzen být,
než opovržen a předce oslavován.
Ba nejbídněj zavrhlý štěstí stvor
vždy v naději spočívá, bázně prost.
Jen šťastným hrozí změna bolestná,
bídák se opět smává. Tedy vítej,
ty vzduchu netělný, jež objímám:
ten bídák, jež jsi svanul v nejhorší,
nic není dlužen tvému vanutí.
Leč kdo tu jde?
Vystoupí Gloster, Starcem veden.
Můj otec, z milosrdí
jak žebrák veden! – Světe, světe, světe!
Bychom pro divné tvoje proměny
tě nemusili než nenávidět,
pod stáří by se život nesklonil.

Stařec. Ó můj dobrý pane, byl jsem nájemníkem vašim a
nájemníkem otce vašeho po těch osmdesát let.

Gloster. Jdi cestou svou, jdi, dobrý staře, jdi!
tvá podpora mně nemůž spomoci,
leč tobě uškodí.

Stařec. Běda, pane, vždyť neuvíдите na cestu svou.

Gloster. Já nemám cesty: nač mi tedy oči?
Vídaje klopýtal jsem. Bývat' často,
že vady naše bezpečí nám nesou,
a nedostatky jsou nám k pohodlí.
Ach! drahý synu Edgare, hněvu
oklamaného otce oběti!
Kéž bych jen živ byl, bych tě uzřel hmatem svým,
řek' bych, že zrak mi vrácen.

Stařec. Hej! kdo tu?

Edgar (stranou). Ó bohové, kdo říci smí: již teď
jsem nejbídnějším. Bídnějším než kdy
jsem nyní.

Stařec. Je to ubohý, šílený Tom.

Edgar (stranou). A ještě mohu bídnějším se stát,
neb není nejhůř, dokud říci lze:
to již jest nejhorší.

Stařec. Kam jdeš, brachu?

Gloster. Žebrák to jest?

Stařec. Žebrák a přes to blázen.

Gloster. Předce zrnko vtípu má, sic nezebral by.

V poslední noci bouři viděl jsem
chudáka podobného; tu mi člověk
připadal jako červ. Přišel mi syn
můj na mysl, jemuž jsem hněviv byl.

Potom jsem zvěděl více.

Čím mouchy hochům bujným, jsme my bohům;
ti pro svůj žert nás smrtí.

Edgar (k sobě). Jak to možná? –

Je trapno v hoři na blázna si hrát
jiným a sobě v obtíž. *(Ku Glostru)* Zdráv buď, pane!

Gloster. To jest ten nahý chlapík?

Stařec. Ano, pane.

Gloster. Prosimť, jdi domů tedy. Chceš-li však
nás dostihnout as míli ztad neb dvě
na cestě k Dovru – čiň tak z staré lásky;
a přines oděv této nahé duši,
ježž požádám o průvod.

Stařec. Běda pane, vždyť je šíleným.

Gloster. To času kletba, blázen-li vede slepce.

Učiň jak velím, vlastně, jak ti libo.

Především ale jdi!

Stařec. Nejlepší háv, co mám, mu poskytnu; pojdi
z toho co pojdi.

Odejde.

Gloster. Slyšíš, nahý příteli!

Edgar. Nebohého Toma zebe. *(Stranou)* To déle nevydržím.

Gloster. Pojď semhle, příteli!

Edgar (stranou). A předce musím. *(Nahlas)* Bůh své
drahé oči potěš: ony krvácejí.

Gloster. Znáš cestu k Dovru?

Edgar. Znáám, přelézky a stezky, vozové cesty a pěšinky.
Nebohý Tom pozbyl zdravého rozumu. Zbav, bože! všechny
dobré zlého ducha! Pět d'áblův bylo pojednou v nebohém
Tomu: duch tělesnosti, Obidikut, Hobbidians, němoty
kníže, Mahu, pán zlodějství, Modo zbojnictví, a
Flibbertigibbet, duch šklebení se a zubení, jenž od té doby
posedá panské a komorné. Tedy chraň tě nebe, pane!

Gloster. Tu vezmi měšec, jenž jsi rukou nebes
byl těžce zkoušen: že já bídným jsem,
je tobě k štěstí. Nebesa! tak čiňte!
nechať pocítí boháč rozkošný,
jenž řádu vašemu se rouhá, vaši moc,
již nechce vidět, že ji sám necítí.
Tak budou výstřednosti vyrovnány,
dost bude každému. [Z]náš-li ty Dover?

Edgar. Ovšem že, pane!

Gloster. Skalisko ční tam, jehož pyšné týmě
v sousední hloubku s hrůzou pohlédá.
Doved' mne na samý propasti kraj;
začež změním tvou bídu v oděvu
za ňáký skvost, ježž nosím při sobě.
Odtamtud již mi vůdce netřeba.

Edgar. Dej mi své rameno, nebohý Tom tě povede.
Odejdou.

Výjev druhý.*Před palácem vévody z Albanu.**Vystoupí Goneril a Edmund; jim v ústřety Oswald.*

Goneril (*k Edmundu*). Vítám vás, pane! Divno mi, že jemný můj manžel nevyšel nám vstříc. – Nuže, kde jest váš pán?

Oswald. Sám uvnitř, paní! divně vyměněn. Díím jemu o přistálém vojsku, k tomu se usmíval; díím mu, že přicházíte, na to mi on: „tím hůř!“ – Když opověděl jsem zradu Glostrovu a syna jeho převěrnou službu, hlupcův nadal mi, řka, nepravou že jen vytáčím stránku. Co by ho nejvíc mělo horšiti, zdá mu se příjemným, co potěšiti, to nemilým.

Goneril (*k Edmundu*). Pak nejděte již dál!

Toť babská jeho ducha bázlivost, v jednání nesmělá; on hany nedbá, za niž by mstít se musil. – Naše přání po cestě, možná, dojdou splnění. Vraťte se k švakru mému, Edmundě! Prohlídky urychle, seberte pole. Já doma změníím zbraň a kužel dám do rukou mužů svému. Věrný sluha ten bude poslem nám, i zvíte brzy, pakli vám bezpečný v tom bude chod, milenky vzkaz. Toto políbení by smělo mluvit, k výšim ducha tvého by povzneslo. – Rozuměj, s bohem buď!

Edmund. Váš jsem až do smrti.

Goneril. Můj drahý Glostře!

Edmund odejde.

Ó jaký rozdíl, muž a muž!
Tobě se ženy přízeň věnuje,
můj blázen ložem mým bez práva vládne.

Oswald. Zde, Milostpaní, přichází mylord.
Odejde.

Vystoupí vévoda z Albanu.

Goneril. Jindá jsem byla hodnou zahvizdnutí⁴⁷⁾!

Albany. Ó Goneril, vy nejste hodna prachu, ježž ostrý vítr vám zavívá v tvář. Bojím se vaší myslí: přirození, jež pohrdá svým původem, nemůž uchránit bytosti své jistotu; snětev, jež sama urve, odřízne se od lýčí matčína, ta musí zvadnout a sloužit k záhubnému užítí⁴⁸⁾.

Goneril. Dost o tom, látka ta jest bláznovská.

Albany. Moudrost a dobrota se zdají vždy špatnými duším špatným. Sobě jen je bláto kalým. Co jste učinily, tygřice vy, ne dcery, co vyvedly? Otce jste vy a starce milostného, ježž medvěd kosmatý by s úctou lízal, nelidské, odrodilé zbláznily! A to moh' strpět milý bratr můj? muž, kníže, jeho dobrodiní pln? Nebe-li s hůry duchy viditelné nesešle, rychle mstící zloby ty; čas nastane, že lidstvo samo sebe rozsápe, jak hlubin potvory.

Goneril. Bojácny muži! mající tvář k poličkování jen, a hlavu k uražení, což nemáš, bys hanu od cti lišil, oči v lebce? A nevíš, že jen blázni litují, když před zlým činem zlosyn trestán bývá? Kde bubny máš? Frank v tiché zemi své praporce rozvinul, tví vrahové chocholatými hrozí přilbami,

a ty, ctnostlivý blázen, za peci voláš: Proč, běda! takto činí?

Albany. Vzhleď, d'áble, na sebe! v zlém duchu není tak šeredna škaredost vrozená, jak v ženě na pohled.

Goneril. Ó marný blázne!

Albany. Ty vyměněný, převrácený tvore, pro hanbu! tvářnost svou nezpotořuj. Bych směl tou rukou poslechnout své krve, dost spůsobna by byla, kosti tvé a maso rozsápat. Ač zlý jsi duch, tvar ženský chrání tě.

Goneril. Ta vaše mužnost!
Vystoupí Posel.

Albany. Co nového?

Posel. Ó jasný pane můj! mrtev jest Kornwallský vévoda! svým sluhou ubit, když chtěl druhé oko vybůsti Glostru.

Albany. Oči Glostroví!

Posel. Sluha, jím krmen, pojat lítostí, se skutku protivil, svůj tase meč na pána mohutného, jenž rozlícen se vrhl naň a v zmatu zabil jej; ne však bez oné rány smrtivé, kteroužto za ním sešel se světa.

Albany. Teď věřím, že nad námi bytujete vy soudci, jimž pozemské naše viny tak rychle mstítí lze. Však, ó nebohý Gloster! i druhé oko ztratil?

Posel. Obě, obě!
Ten list, paní má, žádá rychlý odpis, jsa vaší sestrou psán.

Goneril (*stranou*). Jednak to ráda doslýchám; avšak že je vdovou a můj Gloster s ní, to snadno shrotit můž mé povětrné zámky na život můj nenáviděný. A opět není to trpká novinka. (*Nahlas*) Hned přečtu list a odpovím.

Odejde.

Albany. Kdež meškal jeho syn, když oči Glostroví byly vyrvány?

Posel. Sem s Milostkněžnou jel.

Albany. Není ho zde.

Posel. Již není, mylordě! potkal jsem ho, an jechal zpět.

Albany. Ví o té hanebnosti?

Posel. Ví, pane, neb sám svědčil na něho, a naschvál dům opustil, aby volněj mstu na něm provedli.

Alban. Já žiji, Glostře!

bych lásku tvou ku králi odměnil, a pomstil oči tvé. – Pojď, příteli! pověz mi o všem, co jen dále víš.

Odejdou.

Výjev třetí.

Ležení francké blíž Dovru.

Vystoupí Kent a Šlechtic.

Kent. Zdaliž vám známa příčina, že zas tak nakvap domů odplul Francký král?

Šlechtic. Některé vady v říši zůstavil, jichž zpomínáno jest, co odejel, ježž tolik nebezpečí nesou zemi, že jeho návrat žádoucím se stal, ba velenutným.

Kent. Kdož od něho za vůdce zanechán?

Šlechtic. Maršálek francký, Monseigneur le Fer.

Kent. Zdaž pohnul list váš srdcem královny,
by objevila soucit nějaký?
Šlechtic. Ano, přijmouc jej čtla jej přede mnou.

A časem skápla slza bohatá
jí na tvář líbeznou; nad žalem svým
se zdála královnou, jenž odbojně
jí hleděl přemoci.

Kent. Ó pak jí pohnul!

Šlechtic. Ne ku hněvu však; žal a strpení
jsou válčily, které by nejluzněj
jí mělo krášlit. Viděť jste již
při dešti slunce svítit? její úsměv
a slzy byly ještě krásnější.

Ten úsměch blažený na kyprém rtu
nezdál se vědět, jací hosté v jejích
očích se lesknou, krápajíce z nich,
jak perly z demantův⁴⁹): – a zkrátka díím,
strast byla by vzácností zmlenou,
všem rovně slušíc.

Kent. Slova neproněsla?

Šlechtic. Po kolikrát vyvzdychla jméno otce,
jakby jí mělo srdce utlačit.

Volala: „Sestry, sestry – hanbo žen!“
pak. „Kente, otče, sestry! – Bože! v bouři
a v noci? – Pojdi v milosrdnost víra.“

V tom svatý proud nebeské oči její
zkalil a stezk se ztišil ve slzách.

Pak stranou chvátala, by s hořem svým
samotna byla.

Kent. Je to shvězdění
nad námi, řídíc našich povah ráz.

Jinak nemohly z těchže rodičův
dcery tak odlišné mít početí.

Již jste s ní potom nemluvil?

Šlechtic. Již ne.

Kent. Bylo to před odchodem královým?

Šlechtic. Nebylo; po něm teprv.

Kent. Dobře, pane.

Ten ubohý, sklíčený Lear je v městě.
Kdys v lepších okamžicích zpomíná,
proč jsme tam vešli, ale živou mocí
svou dceru spatřiti se zpěčjuje.

Šlechtic. Proč, dobrý pane?

Kent. Stud nesmírný ho hryže, jeho vlastní
nelaskavost, když svého požehnání
jí pozbaviv, příhodám v cizině
jí dohodil a její dobrá práva
dal dcerám krkavčím; ten osten mu
protíná mysl jedem, stud planoucí
jej od Kordelie loučí.

Šlechtic. Ach, nešťastný kníže!

Kent. O vojskách vévod nic jste neslyšel?

Šlechtic. Jsou na pochodu prý.

Kent. Nuž, dovedá vás k mistru svému Learu,
vaší ho péči ponechám. Z dostojné
však příčiny v skrytosti setrvám.
Až v pravdě budu znám, nezzelí vám se,
že jste mi propůjčoval známost svou.
prosim vás, provedte mne!

Odejdou.

Výjev čtvrtý.

Stan v ležení franckém.

Vystoupí Kordelie, Lékař a vojáci.

Kordelie. Běda, toť on; teď právě viděn byl
jsa pomaten jak moře zmítané,
hlasitě prozpěvuje, bujným věnčen
jsa zamědým, pyřem, lopuchem
a bolehlavem, žahavkami, jilkem,

kohoutky a vším plevem, co v žírném
obilí svěřepí. – Vypravte setninu,
proslidte každé jitro v hustém poli,
a přiveďte jej k oku našemu.

Jeden důstojník odejde.

Co může lidská moudrost učinit
v navrácení mu myslí zloupení?

Dám tomu skvosty své, kdo pomůže.

Lékař. Jsou k tomu prostředkové, paní má.

Přirozenosti kojnou pokoj jest,
a ten mu schází; k jehož docílení
jsou mnohé jednoduché pomůcky,
jichž moc uzavře oko žalosti.

Kordelie. Ó požehnaná všecka tajemství,
vy nezjevené všechny síly země,
z mých slz vypuňte, zhojte, zpomozte
v chorobě starci dobrému. Hleďte,
hleďte jej, sic jeho divý vztek
rozbourá život, jemuž chybí vůdce.

Posel. Paní, nové zprávy!

Moc britská bystře kráčí k ležení.

Kordelie. To nám již známo: naše přípravy
je uvítají. – Ó můj drahý otče!
jen pro tvé blaho všechno podnikám,
pro něž i mocný Frank nad smutkem mým
a pláčem úsilným se ustrnul.

Cílačný pych nevypnul naši zbraň,
leč láska, čistá láska jen a právo
svaté starého otce našeho.

Kéž brzy již jej uslyším a spatřím.

Odejdou.

Výjev pátý.

Pokoj v zámku Glostrově.

Vystoupí Regan a Oswald.

Regan. Však pohnul sebou mého svata voj?

Oswald. Tak jest, paní.

Regan. On sám osobně vodí?

Oswald. Po mnohém hluku, paní! Sestra vaše
se lépe vyzná ve zbroji.

Regan. Lord Edmund s vaším pánem nemluvil?

Oswald. Nikoli, paní.

Regan. Co znamená as list mé sestry k němu?

Oswald. Nevím, paní.

Regan. On odsud jel, věru, pro vážnou věc.

Byloť to hlupstvo, nechat Glostru život,
když očí pozbyl. Kamkoli teď přijde,
všech myslí na nás dráždí. Tuším ale,
že Edmund, bídy jeho lítostiv,
šel zhasit život jeho zatmělý,
spolu i moc nepřátel ohledat.

Oswald. Musím již, paní, k němu s listem svým.

Regan. Zítřa vytáhnou pluky naše; stůjte
zde při nás, cesty nejsou bezpečné.

Oswald. To nesmím, paní, velitelka moje
mně kladla na srdce tu úlohu.

Regan. Proč Edmundovi psala? Zdalíž vy
jste nemoh' ústně vyřídít co míní?

Hle, něco – sama nevím – obsypám
tě přízní, nech mne rozpečet list.

Oswald. Milostpaní, raděj bych –

Regan. Vím to dobře,
nevážít paní vaše chotě svého.

Mám toho jistotu. Posledně byvši
zde, házela tak divně mrštným okem
a výřečným po čackém Edmundu.

Vím, její důvěry že požíváte.

Oswald. Já, paní?

Regan. Však rozumíme si; vím, že ji máte.

A protož pozorujte na má slova:
můj manžel mrtev jest, Edmund a já
si rozumíme, více ruka má
než vaší paní jemu přísluší.
Co dále, uhodnete sám. Prosim vás,
tohle mu dejte, spatříte-li jej.
A když to vše uslechne vaše paní
z úst vašich, prosím, požádejte ji,
by přivolala moudrost svou. – Již s bohem!
Zaslechnete-li snad o slepém zrádci –
odměnu přijme, kdo jej uklidí.

Oswald. Bohdejž ho potkám, paní; ukázal bych,
čí straně oddán jsem.

Regan. Mějtež se dobře!
Odejdou různě.

Výjev šestý.

Krajina blíž Dovru.

Vystoupí Gloster a Edgar, po selsku oblečen.

Gloster. Kdy dojdem již té hory vrchole?

Edgar. Již vystoupáte, hle jak pracně jdeme.

Gloster. Všakť rovná, tuším, půda.

Edgar. Hrozně příkrá.
Slyš! Slyšíte-li moře?

Gloster. Ne, zajisté.

Edgar. Pak bolest vašich očí druhé smysly
vám nestatnými činí.

Gloster. V skutku možná!
Tvůj hlas je trvám změněn, mluvíš lépe
jak výrazem, tak smyslem, nežli prv.

Edgar. Toť pouhý myslí klam; své šaty jen
jsem změnil.

Gloster. Zdá mi se, že mluvíš líp.

Edgar. Přistupte, pane, jsme na místě. Stůjte!

Jak strašno jest, jak závatno v tu hloub
své oko sklánět; vrány tam a kavky,
uprostřed povětří se vznášející,
jsou sotva broučkům rovny velikostí.
V polou tam visí člověk, sbíraje
kmín mořský – strašlivé to zaměstnání⁵⁰).
Celý se nezdá větším hlavy své.
Rybáci, kráčejíci po břehu,
jsou zvící mušek; zakotvený koráb
ve člunek zdobně, člunek v bedničku
mizící před okem. Šumících vln
po drobném, nepočetném plsku jek
v tu výši nedozní. Odvrátím oko!
sic mozek závatný a husté mžení
mne shrotí střemhlav.

Gloster. Právě tam mne postav.

Edgar. Dejte mi ruku, teď jste o střevíc
jen vzdálen temena; pro celý svět
bych nevyskočil zde.

Gloster. Pusť ruku mou.
Zde druhý sáček, příteli, v něm klénot
můž chudému být vítán. Bohové ti
ho požehnejte! Vzdal se ode mne!
S bohem mi dej, ať slyším kroky tvé.

Edgar (*čině se odcházeje*). Bůh s vámi, dobrý pane!

Gloster. Srdečný dík.

Edgar (*stranou*). Že s jeho zoufalstvím provádím hru,
jen proto činím, bych je vyhojil.

Gloster. Ó všemohoucí bozi! s tímto světem
se loučím a před vaším obličejem
pokojně svrhám velké hoře své.
Bych děl je uměl snášet, neprotivě
se vůli vaší, vzdoru nesnesoucí,
tuť bych promrzělého žití louč
dohárat nechal. Živ-li Edgar můj,

ó žehnejte ho! (*Za Edgarem*) Zdráv buď, příteli!

Skočí a podél k zemi padne.

Edgar. Poodešel jste, pane? – S bohem vám.

(*K sobě*) I nevím, můž-li zloupit myšlení
života poklad, když se život sám
za lup podává. Byv, kde býti myslil,
tím skutkem byl by přestal mysliti. –
(*Nahlas*) Živ-li či mrtev? – Hoj, příteli, slyšte!
promluvte pak! – Tak věru byl by skonal: –
však on ožívá. – Kdo jste, milý pane?

Gloster. Pryč, nech mne umřítí.

Edgar. Kdybys čím jiným byl, než pavučinou,
chmýřím neb vzduchem, s oné výše slétnuv,
byl bys jak vejce rozražen; však hle!
ty dýšeš, tělo máš a nekrvácíš;
ty mluvíš, nejsi ani potlučen.

Nad sebou deset stežní nedosáhne
té výše, s níž jsi rovným směrem spad'.
Že's na živu, to div. Promluv pak opět!

Gloster. Však spadl jsem, či nic?

Edgar. Se strašné výšky křídové té skály.
Pohlédni vzhůru! Štěhot skřivanův
zde v dole nedoslechněš; vzhlédni jen!

Gloster. Ó bože! nemámť očí!

Jest vzato bídě i to dobrodiní,
smrti se skončit? Bylať útěcha,
když bídník sklamat moh' tyranův vztek,
a zlomit hrdé jeho vůle jho.

Edgar. Podejte mi své rámě. Vstaňte! tak!

Jak jest vám? Cítíte své nohy? Hle!
vždyť dovedete stát.

Gloster. Ba, příliš dobře!

Edgar. Totě div divoucí!

Jakž to tvor byl, jenž tam na té skále
se od vás bral?

Gloster. Chudý, nešťastný žebrák.

Edgar. Zde dole stoje mněl jsem, jeho oči
že jsou dva měsíkové v úplňku.

Měl tisíc nosův, rohy zavité,
i jako vlny mořské čeréné.

To ďábel byl, a protož, blahý otče,
věř, že tě zachovali jasní bozi,
jimž činit čestno, co nemožno lidem.

Gloster. Nyní se rozpomínám; ponesu již
budoucně osud svůj, až zvolá sám:

„Dost, dost – již umřít!“ Bytost, již jsi zmínil,
jsem za člověka měl; onť volal časem:

„Zlý vrah, zlý vrah;“ on mne v ta místa doved'.
Edgar. Jen buďte klidné myslí! – Než, kdo jde?

Vystoupí Lear, fantasticky ověněn polním kvítím.

Tak nezdobí duch zdravý pána svého.

Lear. Ne, ne, ublížití mně pro ražení peněz nesmějí⁵¹); jáť jsem
král sám.

Edgar. Ó hruď pronikající pohlede!

Lear. V této části vyniká příroda nad umění. Tu máte vojenský
závdavek! – Ten chlap zachází se svým lukem, jako hajička
na vrány. Napni mi soukenický loket! – Hle, hle! myška!

Počkej, počkej, ten kousek upraženého syra to spraví. Tuto
má železná rukavice; tou bych obru chtěl odpovědit.

Přineste mi ty halapartny. Ó! krásně, ptáčku, lítáš! do černa,
do černa, juchej! Tvoje heslo?

Edgar. Sladký majorán.

Lear. Projdi.

Gloster. Ten hlas mi jest povědom.

Lear. Ha! Goneril! – s bradou sešedivělou! Lichotili mně jako
psíku a řekli, že mám v bradě bílé vousy, a ono tam ani
černých ještě nebylo. Říkali i *ano* i *ne* ke všemu, co jsem
pravil. *Ano* i *ne* nebyla dobrá morálka. Když jednou padal
děšť a mne promočil, když se zdvihl vítr a mne promrazil,

když hromobití nestichlo k mému rozkazu: tu jsem je poznal, tu jsem je proskoumal. Jdětež, ony nejsou od slova, chtěly mi pověsit, žebych byl všechno ve všem – a v tom selhaly, neboť nemám obrany proti zimnici.

Gloster. Zvuk toho hlasu budí rozpomínky.
Není to král?

Lear. Ba, každým coulem král.
Hledím-li přísně, hle, jak bledou sluchy!
Muž ten buď přijat na milost. Tvůj zločin? –
Byl cizoložstvo. –

Ty neumřeš. Pro cizoložstvo? Nikdy!
Tak činí střízlík, i ta muška zlatá
mně vilní před očima.
Nech se pojmají, neb Glostrův pankart
víc otce svého ctil, než dcery mé,
v manželství zplozené.

Rozbujni se vilnosti! neb mi vojínův se nedostává.

Vidíte onu upejpavou dámu,
jejížto tvář ve klíně věští led,
jež v larvě ctnosti očka odvrací,
chlipnosti jméno pouze zaslechnouc?

A předc nemá ni tchoř ni klisna řujná
bujnější po ní žádosti.

Od pasu zpodem jsou centaury,
ač svrchem ženský tvar.

Jen po pás bohové v nich bytují,
pod ním jest všechno ďáblovo.

Tam peklo, tma, tam sírné jezero,
tam oheň, vření, zápach, porušení.

Fí, fí, fí! – brr! brr! Dej mi unci civetu, dobrý lékárníku, ať
osladím si svou obraznost; tu máš za to peníze.

Gloster. Ó nech mne líbatí tu ruku.

Lear. Dřív utru ji, neb smrtelností páchne.

Gloster. Ó stvůro zrušená! Ten velký svět
tak rozpadá se v niveč! – Znáte-liž mne?

Lear. Tvých očí zcela dobře pamatuji. Šilháš očkem po mně,
slepý Kupído? Čiň co můžeš nejhoršího, milovati předce
nebudu. Přečti mně toto vyzvání! Na sloh jeho jen dobře
pozoruj!

Gloster. Byť byla slunci všechna písmena,
ni jediného nemohl bych spatřit.

Edgar (*stranou*). Pověsti neuvěřil bych; – to pravda jest,
a srdce mé se proto puká.

Lear. Čti!

Gloster. Ach, s bezokýma důlkama?

Lear. Oho! v tom případě-li jsi mně postaven? Není očí
v hlavě, není peněz v kapse? Oči tvé potkala těžká nehoda,
ale tvoji kapsu lehká. Předc ale snad vidíš, jak ten svět
chodí?

Gloster. Vidím to cítěním.

Lear. Jak, zbláznil jsi se? Člověk může vidět, jak tento svět
chodí, také bez očí. Dívej se uchem: hle, jak se tam soudce
katí na sprostého zloděje. Povím ti něco do ucha: Změňme
jejich místa, a z ručky do ručky – kdež jest nyní soudce a
kde zloděj? Viděl jsi již panského psa, an štěkal na
žebráka?

Gloster. Viděl, pane.

Lear. A kterak ten nuzák před hafanem utíkal?

V tom jsi mohl spatřiti obraz právomocné vznešenosti:

Pes ve svém úřadě u lidí ve vážnosti.

Ty lotře šerho, zadrž ruku krvavou!

Ty kurvu tepeš? Obnaž vlastní hřbet,

nebť hoříš sám s ní skutek páchatí,

pro nějž ji mrskáš. Lichvář věší zloděje.

Chybička kouká šatem zedraným,

kožich a soudní říza zločin skryjí.

Obalte v zlato hřích, a mocný meč

spravedlnosti mdle se o něj zláme:

oblecte jej do hadrův, a již jej

probodne stéblo trpaslíkovo.

Hřích nikdo nemá, nikdo pravím, nikdo.

Já stojím za ně; věř mně, příteli,

jenž moc mám, zavřít ústa žalobníkův. –

Nasad' si oči ze skla, stavě se

vidoucím věci, kterýchž nevidíš,

podobně všivým politikům. Nu, nu, nu!

Zuj mi boty – hodně, hodně, tak!

Edgar. Ó s nerozumem pravda smíšena,
v šilenství důmyslnost.

Lear. Chceš-li můj osud oplakati, vezmi
mé oči. Znáš tě, jméno tvé je Gloster.

Musíš si odušit, myť plačky přišli.

Ty víš, když poprvé lapáme vzduch,

že křičíme a pláčem. Slyš mne kázat...

Gloster. Ó běda, běda tomu dni!

Lear. Přišedše na svět pláčem', že jsme přišli
na toto velké bláznův divadlo –

Tot' by byl pěkný plán, přesličná lest,

tak zástup koní plstí podkovat⁵²).

To zkusím, a až na synovce své

se hezky přikradu,

pak bijte, zabijte, neživte, zabijte!⁵³).

Vystoupí Šlechtic francký s družinou.

Šlechtic. Ó zde jest. Chopte se ho! Pane můj,
předrahá vaše dcera –

Lear. Není tu výplaty? Jak, v zajetí?

Ba věru, jsemť neštěstí pravý syn.

Naložte se mnou dobře, dám vám plat.

Opatřte ranhojiče, nebť jsem raněn

na mozku svém.

Šlechtic. Ó všechno vám se dá.

Lear. A bez pomoci? Zcela opuštěn!

Tot' může z muže plačka učinit,

by za kropenky uživ očí svých,

ulíval jimi podzimkový prach.

Šlechtic. Předobrá pane –

Lear. Chci švarně jako ženich umřít. Co?

Chci býti vesel. Pojd'te! já jsem král.

Zdaž o tom víte, pánové?

Šlechtic. Král vznešený, jehož my posloucháme.

Lear. Nu, tedy ještě zbývá naděje.

Chcete-li to dostat, musíte utíkat. Sa, sa, sa, sa!

Odběhne, za ním stráže.

Šlechtic. Přežalný pohled v sprostém chud'asu,

leč v králi nevýslovný! Máš však dceru,

jež snímá s přírody obecnou klatbu,

kterouž dvě dcery jsou ji stížily.

Edgar. Zdráv buďte, pane!

Šlechtic. Pozdrav bůh, co chcete?

Edgar. Zdaž došla vás o brzké bitvě zpráva?

Šlechtic. Jistá a vůbec známá; o níž slyší,

kdo zdravé uši má.

Edgar. Dovoltež ale,

jak blízko druhé vojsko jest?

Šlechtic. Přibližko,

a v rychlém chodu; každou hodinu

se očekává podle zvěděv našich.

Edgar. Dík, pane, vám, víc vědět nežádám.

Šlechtic. Ač královna pro zvláštní příčinu

zde mešká, její vojsko kráčí v před.

Edgar. Děkuji vám, pane.

Šlechtic odejde.

Gloster. Vy dobrá božstva, vezměte mi dech,

ať zlý duch můj mne znova nepokouší,

bych dřív chtěl umřít, než se zlíbí vám!

Edgar. To spasitelná modlitba jest, otče.

Gloster. Nuž, dobrý člověče, kdož pak jsi ty?

Edgar. Muž chudý, dechem losův schvácený,

jenž seznáv sám bolesti citlivé
jsem schopen lítosti. Sem ruku vaši,
do příbytkův vás dovedu.

Gloster. Má díka,
a nebes náklonnost i požehnání
se tobě hojně množ.

Vystoupí Oswald.

Oswald. Hle! cena vypsaná! Ó šťastná shoda!

Ta temná hlava tvá mně na zdar větší
vzdělána byla. – Šedý, bídný zrádce!
smiř náhle duši s nebem, meč je z pošvy,
jenž tebe zhubit musí.

Gloster. Jen ať k tomu
tvá ruka přátelská dost síly má.

Edgar činí Oswaldu odpor.

Oswald. Proč, ty sedláku smělý, chrániti
se odvažuješ psance zrádného?
Pryč, ať osudu jeho nákaza
i tebe netkne se. Pusť jeho rámě!

Edgar. Ha nepustím, pane, dokud nebude hůře⁵⁴).

Oswald. Pusť otroku, nebo umřeš!

Edgar. Dobrý panáčku, jdite svú cestú, ha nechte chudé lidi jít
po svých. Kdyby se já bul nechal kdy zez života vystrašit,
nebul by tak stár jako jsú. No, no, hať se mi starečka
netknete! Hybajte, radím vám, hanebo zkusím, co je
tvrdější, estli váše kotrba, nebo tuten obušek. Zatočím
s vámi po šlaku.

Oswald. Klid' se, strupane!

Edgar. Já vám zuby vydlúbám, pane! pote jen! z vašich šermů
si málo dělám.

Oba zápasí, Oswald klesne.

Oswald. Jsem tebou ubit, robe! Vem ten sáček;
chceš-li mít zdar, mé tělo pohřbi, chame,
a dodej list, jenž při mně nalezněš,
sám Edmundovi z Glostru, hraběti,
u vojště britském. – Ó neváčasná smrti!
Umře.

Edgar. Znáám tebe dobře, lotře otrocký,
své paní zločinův tak poslušný,
jak špatnost přát si může.

Gloster. Což je mrtev?

Edgar. Posad'te se tu, otče, k odpočinku. –

Nahlédněm v jeho kapsy; řečené
to psaní jeho přátelství mi zděj.
Jest mrtev: líto mi jen, já že jeho
byl katanem. Nahlédněm. – Vosku milý,
povol, a vy mravy mne proto nehaňte.
Vždyť bysme, chtěíce zvědět úmysly
nepřátel svých, jich srdce rozdrásali;
jich list rozevřít miň jest úhonně.

(Čte) „Přivod'te si na paměť naše obapolné zaslíbení.

Mnohá příležitost se Vám naskytne k jeho sprovození;
jenom-li vůle nemáte nedostatek, doba i místo v plné míře
Vám se nabídnou. Nic není posud učiněno, jestliže se on co
vítěz navrátí; potom jsem já věznem, a lože jeho jest mým
žalářem; jehožto zhnusené teploty mne zbaviti pospěšte, a
zaujmete v něm místo za Svě vypsanažení.

Vaše (žena, chtěla bych podepsati)
oddaná služebnice *Goneril*.“

Ó věčně zhoucí ohni chtěičův ženských!
Ctnostného chotě životu ten úklad!
a výměnou můj bratr! – Tu do písku
tě zahrabu, ty posle neposvátný
vražedných vilníkův, a v pravý čas
tím nemilostným písmem zhrozím tvář
smrti obklíčeného vévody.

Proň dobré jest, že smrt tvou, díky bohu!
i účel tvůj mu vyprávěti mohu.

Odvláčí mrtvolu.

Gloster. Král šilen jest! Jak tuhý je můj mrzký duch,
že neklesna cit bystrosvědomý
svých hojných nehod má! Ó kéžbych třeštil!
pak hoře své bych z mysli vypustil,
a v zřátém blouznění by zbyla strast
teskného sebe vědomí.

Z dálky se ozývá bubnování. Edgar se vrací.

Edgar. Tuším, že slyším v dáli bubnování.

Pojď, otče, já ti zjednám přítele.

Odejdou.

Výjev sedmý.

*Stan v ležení franckém. Lear ve spánku odpočívá za oponou na
loži. Lékař, jeden šlechtic a jiní ku posluze.*

Vystoupí Kordelie a Kent.

Kordelie. Ty hodný Kente, kterak budu moci
kdy odměnit tvou hodnost? Život můj
s to nedostatečen, ni míra jaká.

Kent. Jsa uznán, paní má, jsem víc než odměněn.

Dle slušné pravdy vyznal jsem již všecko,
ničehož nepřídav a neubrav.

Kordelie. Předc pak se lépe ošaťte! Ten oděv
je připomínkou horších dob: prosím vás,
odložte jej.

Kent. Odpusťte, drahá paní.

Posud poznánu býti ohromuje
můj nejhlavnější záměr; činím to
svou odměnou, byste mne neznala,
dřív než já dobu seznám příhodnou.

Kordelie. Buď tedy po vašem, můj dobrý Kente. –
Jak má se král?

Lékař. Paní, on ještě spí.

Kordelie. Ó dobrotivá božstva, zhojte velký
ten průtrh v mysli jeho ztýrané!
Zlozvučné, rozladěné struny, ach!
zas v duchu otce, dětmi změněného,
ponapněte!

Lékař. Milosti, poroučíte,
by král byl probuzen? On dlouho spal.

Kordelie. Dle svého umění naložte s ním,
a spravujte se veslem vlastní vůle.
Zdaliž byl převlečen?

Šlechtic. Byl, paní má.
An ležel v tvrdém spánku, v čerstvý šat
oblékli jsme jej.

Lékař. Račte Milosti
na blízku státi, až ho zbudíme.
Nepochybuji, že se ztišil.

Kordelie. Dobře.

Lékař. Prosím, co nejbliž. – Hudba hlasně zněj!

Kordelie. Ó drahý otče! Uzdravení vlož
tvé léky na mé rty, a dej, nech zhojím
v tom políbení hoře zuřivé,
jež ctným těm skráním sestry způsobily.

Kent. Ó lásky plná, drahá kněžno!

Kordelie. I kdybys nebyl otcem jejich býval,
tvých šedin mohly jsou se slitovat.
Byl-liž to líc, by větrův bouřlivým,
by hrozně zhluboka valícím hromům,
a mžitkoletným bleskům strašlivým
byl ostaven? On, bídný ztraceneč,
s tou tenkou lbicí⁵⁵ bděl. Pes vraha mého
mne kousnuvší byl by té noci stál
při krbu mém, a ty's, nebohý otče,
na kusé, stuchlé slámě s hovádky
a s bídnou sběří musil noclehovat.
Ó bože, bože! div, že život tvůj
těž najednou nezhasnul s rozumem.
On ze snu procitnul. – Promluvte naň!

Lékař. To sama činite, paní, nejlépe to.

Kordelie. Jak jest teď mému královskému pánu?

Kterak se cítí Vaše Vznesenost?

Lear. Vy mne rmoutíte, berouce mne z hrobu.

Ty's duše blažená, já však jsem upiat
na kolu ohnivém, že samé slzy
jak roztopené olovo mne pálí.

Kordelie. Ó pane, znáte mne?

Lear. Tys duch, to vím; kdy's umřela?

Kordelie. Ó dalek, dalek posud rozum jeho.

Lékař. On sotva procit', nechte jej na chvílku.

Lear. Kdež jsem to byl? kde jsem? – Denní tu svít!

Jsem hrozně pomaten. Pošel bych žalem,
jiného vida v stavu svém. Podivno!

Přísáhat nechci, že to ruce mé.

Uhlídám! – Cítím jehly píchnutí.

Kéž vím, co mám jen myslit o tom všem?

Kordelie. Ó pohlédněte na mne, drahý pane,

a vložte na mne rukou svých v žehnání.

Ne, klekat, pane, nesmíte.

Lear. Ó prosím, nečinite si posměch ze mne.

Jsem tuze zdětinělý, starý muž,
stár sedmdesát let a víc; a vyznám
se upřímně, mám strach, že rozum můj
není v své pravé míře. Jest mi teď,
jakobych znát měl vás i toho muže.

Však pochybují, neboť zhola nevím,

jaké tu místo, a vše rozmyslnost,

již mám, těch šatův nemůž zpomenout.

Těž nevím, kde jsem strávil přešlou noc.

Ó nesmějte se mi: jakože stár jsem,

tu paní soudím být mým dítětem

Kordelií.

Kordelie. Ach ano, jsem, tou jsem.

Lear. Jsou vlhké slzy tvé? – Jsou věru, prosím, neplač!

a máš-li pro mne jed, dej mi ho pít.

Vím, že mne nemiluješ, neb tvé sestry,

jak pamatují, činily mi žal;

ty příčinu máš, ony neměly.

Kordelie. Ó nemám, nemám.

Lear. Jsem tu ve Francii?

Kent. V své vlastní zemi, Výsosti!

Lear. Neklamte mne!

Lékař. Má dobrá paní, buďte poklidna.

Hle, zuřivý vztek v něm jest vyhojen!

Avšak je nebezpečno objasňovat

mu doby, myslí jeho ztracené.

Požádejte ho, aby vešel vnitř.

Víc nesuzujte jej, až zúplna

se zotaví.

Kordelie. Ráčí-li vaše Výsost s námi jít?

Lear. Musíte shovět se mnou. Prosím vás,

odpusťte, zapomeňte! jsem stařec bláhový.

Lear, Kordelie, Lékař a sloužící odejdou.

Šlechtic. Pravá-li je pověst, pane, že vévoda Kornwallský tím
spůsobem zabit jest?

Kent. Ovšem že pravá, pane.

Šlechtic. Kdo velí nyní jeho vojsku?

Kent. Glostrův prý pobočný syn.

Šlechtic. Praví se též, že Edgar, jeho zavržený syn, s hrabětem
z Kentu v Německu se zdržuje.

Kent. Zpráva ta jest pochybná. Jest čas, venku se ohlédnout;
plukové tohoto království se kvapem blíží.

Šlechtic. Rozhodnutí bude asi krvavé. Mějte se dobře, pane!

Odejde.

Kent. Cíl pouti mé nyní se rozhodne,
dobře neb zle, jak bitva toho dne.

Odejde.

Jednání páté.

Výjev první.

Tábor vojska britského blíže Dovru.

Vystupují při víření bubnův a vlání praporcův Edmund,

Regan, důstojníci, vojáci a jiní.

Edmund (*k důstojníku*). Vyzvěďte od vévody, setrvá-li

na posledním svém určení, neb jinak-li

zas rozmysliv se změní záměr svůj?

Jest z míry vrtkav, v neshodě sám s sebou.

Přineste pevnou jeho vůli nám.

Důstojník odejde.

Regan. Jistě měl sestřin posel nehodu.

Edmund. Tohoť se obávám.

Regan. Nuž, drahý lorde,

vždyť znáte přízeň, již vám věnuji.

Ó rcete přímo, pravdy netaje,

milujete mou sestru?

Edmund. Se vši ctí.

Regan. Však nikdy-li k hájenství svaka mého

jste nešlapal cestičku?

Edmund. Mýlíte se.

Regan. Bojím se, byste nebyl s ní se spojil,

a tajmo s ní jak se svou obcoval.

Edmund. Na čest mou, nikdy, paní.

Regan. Nikdy bych

ji nesnesla. Můj drahý lorde, nechte

s ní důvěrností.

Edmund. Buďte bez strachu.

Zde ona a vévoda, manžel její.

Vystoupí vévoda z Albanu, Goneril a vojáci.

Goneril (*k sobě*). Raděj bych bitvu prohrála, než aby

ta sestra má mne rozpojila s ním.

Albany. Milená naše sestro, dobře vhod.

(*K Edmundu*). Král, pane, utek' prý se k dceři své

s jinými, kteréž příkrost naší vlády

již reptat činí. Já, kdy čest nehájím,

jsem těžko udatným: v těch okolnostech

nás hněte sic, že Frank se vetřel v říši,

však nikoli, že krále posiluje,

jak jiní též, jež, bojím se, dost těžkých

a spravedlivých příčin pudí k vzpouře.

Edmund. Pane, ta řeč je šlechetná.

Regan. Jaký

v tom rozum ukryt?

Goneril. Držme vespolek

na nepřitele, nesluší brát ohled

na svády domácí a hádky teď.

Albany. Nuž tedy s vůdci stářími zkušenými

se porad'me o války vedení.

Edmund. Hned přijdu já za vámi ve stan váš.

Regan. Vy s námi, sestro, půjdete?

Goneril. Nepůjdu.

Regan. Pomněte na slušnost, prosím vás, pojd'te!

Goneril (*k sobě*). Oho! znám toho smysl. (*Nahlas*) Půjdu
s vámi.

Vystoupí Edgar přestrojen.

Edgar. Jestliže vaše Milost popřála

kdy chudinci, jak já jsem, rozmluvu,

poslyšte mne!

Albany. Hned vás dostihnu. (*K Edgaru*) Mluv!

*Odejdou Edmund, Regan, Goneril, důstojníci, vojáci
a služebnictvo.*

Edgar. Než bitva počne, otevře ten list.

Vyhráte-li, pak v troubu zadmout kažte

po jeho dodavci; ač zdám se bídným,

předc pošlu bojovníka k dokázání

všeho, co v psaní tom je tvrzeno.

Podlehnete-li losům, s tímto světem

již nebude vám více jednati,

a úklad ustane. Štěstí vám přej!

Albany. Počkej, až přečtu psaní.

Edgar. To mi zakázáno.

V čas příhodný jen kažte hlasateli,
by pustil hlas, a objevím se opět.

Albany. Bud' tedy zdrav, přehlednu psaní tvé.

Edgar odejde.

Vrací se Edmund.

Edmund. Nepřítel přikvačil: seřad'te šiky!

Zde vyčtení skutečných jeho sil,
s pílí vypátraných; však spěch váš teď
jest žádoucí.

Albany. Myť uvítáme dobu.

Odejde.

Edmund (sám). Těm sestřám oběma jsem lásku slíbil.

Jak člověk uštknutý se zmije štítí,
tak sestra sestry. Kterouž z obou vezmu?
obě, či žádnou? Žádné neužiji,
dokavad obě živý. Vezma vdovu
poblázním sestru její zoufalou,
a ztěžka s tou se octnu u cíle,
co její muž je živ. Nuž, posluž nám
v den bitvy ještě jeho jména zvuk;
potom nech ta, jež jeho sprostěnou
se státi žádá, rychle zklidí jej.
Co se milosti týče, na kterouž
přijmouti míní Leara a Kordelii: –
jak skončí boj a oni v moc nám padnou,
nikdy jí neužijí: mněť sluší chovat
své majetnosti, a ne rozumovat.

Odejde.

Výjev druhý.

Pole mezi obojím ležením.

Pokřik válečný. Přes jeviště jdou s bubny a korouhvemi

Lear, Kordelie a vojsko jejich, i odejdou.

Po chvíli vystoupí Edgar a Gloster.

Edgar. Zde, otče, v stínu stromu hostinného
si pohovte; vyprostež právu znik.

Ač-li se kdy k vám opět navrátím,
nepřijdu bez útěchy.

Gloster. Bůh vás žehnej!

Edgar odejde.

Hluk válečný; potom vojsko francké na útěku. Vrací se Edgar.

Edgar. Pryč, starče! dej mi ruku, vzhůru, dál!

Král podlehl, byl zajat s dcerou svou.
Podej mi ruku, pryč!

Gloster. Ni o krok dále;
i tuto, příteli, můž člověk hnít.

Edgar. Již zase těžké myslí? Třeba vyčkat
jak příchodu, tak též i odchodu.

Dozrát jest všecko. Pojd'te!

Gloster. Dobře máš.

Odejdou.

Výjev třetí.

Britské ležení blíž Dovru.

*Vystoupí Edmund co vítěz s bubny a korouhvemi, Lear
a Kordelie v zajetí, důstojníci, vojáci atd.*

Edmund. Setniče, odved'te a střezte je,
než vůle vyšší těch se projeví,
jimž soudit příslužno.

Kordelie. Vždyť nejsme první,
již dobře smýšlejíc uběhli ve zlé.
Tvůj osud, králi stísněný, mne hněte,
já bych pohrdla klamných losův zhrzením.

Uzříme-liž ty dcery a ty sestry?

Lear. Ne, ne, ne, ne! pojd', raděj do vězení.

My dva jak ptáci v kletce budem zpívat:

kdy ty mne poprosíš za pozehnání,

já kleče vyprosím tvé odpuštění.

Tak budem žít a modlit se a zpívat
a žvatlat staré pohádky a zlatým
se těšit motýlkům; pak chud'asův
rozprávky o novinkách dvoru slýchat.

A budem s nimi sami hovořivat,
kdo-li co nabyl, a kdo pozbyl; kdo je v přízni,
kdo mimo přízeň; odějem se pak
v tak tajuplné vzeření, co bychme
se zdáli samých bohův špehy být.
I přetrváme v zazděném žaláři
vše pletichy a sváry velmožův,
kterěz dle luny mají příliv svůj
i odliv.

Edmund. Odved'te je do vězení.

Lear. Na takou oběť, má Kordelie,
bohové sami vonnou myrhu sypou.
Držím-li pak tě pevně? Kdoby nás
chtěl rozpojit, nech snese hlavně s nebe,
by ohněm nás jak lišky rozehnal.
Již utři očka svá; dřív přijice
je naskrz rozežer, než oni nás
ku pláči pohnou, dřívě chcemeť my
uhlídat jejich zahynutí. Pojd'!

Odejdou Lear a Kordelie, provázení strážemi.

Edmund. Přistoupni blíže, setníku, a slyš!

S tím písmem za nimi jdi do vězení.
Již jsem tě povznesl k prvnímu stupni:
po návodu-li tom se zachováš,
své štěstí upevníš. Jsouť lidé, věz,
jen odtisk doby; srdce citlivé
se k meči nehodí. Tvůj pilný úkon
námitky nestrpí; buď chceš-li, rci,
neb jinde hledej štěstí.

Setník. Chci to splnit.

Edmund. Jen s chutí – a pak za šťastna se měj.
Slyš! bez prodlení, pravím, tím se řidě,
co tuto mnou zaznamenáno jest.

Setník. Vůz táhnout neumím, ni oves louskat,
co s moci muže jest, to vykonám.

Odejde.

*Hlahol trub. Vystoupí vévoda z Albanu, Goneril, Regan,
důstojníci a družina.*

Albany. Dnes, pane, ukázal jste statnost svou,
a štěstí přálo vám. Vy máte vězně,
již v dnešním boji stáli proti nám.
My žádáme je od vás, bychom s nimi
tou měrou naložili, o níž stejně
jak jejich zásluha, tak blaho naše
má rozhodnout.

Edmund. Já, pane, usoudil,
by odveden byl bídný, starý král
do zástavy a pilné ostrahy,
jehožto stáří, víc pak titul může
k své straně strhnout srdce národu
a zvrátit nám ve tvář zbraň najatou,
nad níž velíme; s ním z též příčiny
poslal jsem královnu; jsouť připraveni,
buď vzítra, buď si pozděj předstoupiti,
kamž na soud zasednete. Teď chlipí
z nás pot i krev; ztratiltě druha druh,
a nejspravedlnější válku klně
v prchlosti ten, kdo zkusil její hrot.
Kordeliin los a otce jejího
v čas padni vhodnějši.

Albany. Dovolte, pane!

Vás za podřízeného vůdce tu
jen považujeme, ne za bratra.

Regan. Pokud ho my tou ctí neozdobíme.

Dřív, myslím, měl jste zvidat mysl mou,
než takto mluvit. Onť mé vojsko vedl,
mé osoby a cti byv zástupcem;
tou neprostředností pak povznešen
již směl vás bratrem zvat!

Goneril. Jenom se nerozhorli!

Svou vlastní zásluhou jest víc vyvýšen,
než poručením tvým.

Regan. Uvázán mnou
ve práva má, vrovná se nejlepší.

Goneril. Tím byl by nejvíc, kdyby si tě vzal.

Regan. Posměvač bývá často prorokem.

Goneril. Pozor, pozor!

tvé oko šilhá, to-li mu se zdá.

Regan. Není mi volno, sestro; jinak bych ti

z kypících útroh odtušila. – Vůdce!
přijmiž má vojska, jatce, dědiny
k své vůli, též i mne, tvé jsou ty hradby;
Ukazujíc na sebe.

budiž mi svědkem svět, že tebe zde
svým chotěm a svým pánem činím.

Goneril. Či myslíš ty, že jím se utěšíš?

Albany. Na tobě popírání nezávisí.

Edmund. Ni, pane, na tobě.

Albany. Ba, chlapče nedokrevný!

Regan (*k Edmundovi*). Kaž v bubny udeřit, bys ohlásil
mou hodnost za svoji.

Albany. Postůjte ještě!

Poslyšte důvod. – Tebe, Edmundě,
zatýkám z velezrady; v stejné vině
(*ukazuje na Goneril*) tu pozlacenou zmiji. (*K Regan*) Nárok
vás,

rozmilá sestro, já si zapovídám
ve prospěch ženy své; onať to, jež
se tomu pánu znovu zaslíbila,
a já, choť její, vaší ohlášce
překážku kladu; do sňatku-li vám,
mně věnujte svou lásku, žena má
již jest zadána.

Goneril. Ajhle, mezihra!

Albany. Ty's, Glostře, ve zbroji. – Nech trouba zní!

Nevystoupí-li nikdo, zkárat tebe
z tvých mrzkých, patrných a četných zrad,
tu jest můj závdavek. (*Kydna mu rukavici*) V tvář ti dokáží,
než sousta pojím, že jsi takovým,
kým jsem tě obvinil.

Regan. Ó, mně jest zle.

Goneril (*k sobě*). Jinak bych nedůvěřila se v jed.

Edmund. Zde moje zástava! (*Hodě svou rukavici*) Kdo ve
světě

mne zrádcem zove, tenť co padouch lže.
Buď vyzván troubou! Kdo vystoupit smí,
dokáží na něm, na vás (na komž ne?)
svou čest a věrnost statně.

Albany. Ho! hlasateli!

Edmund. Hlasateli, hola! hlasateli!

Albany. V svou jen se bezpeč udatnost; neb vojsko tvé,
mým jménem sebrané, mým jménem zas
jest rozpuštěno.

Regan. Mdloby mé přibývá.

Albany. Je churava; doved'te ji v můj stan.

Odejde Regan podporována.

Vstoupí Hlasatel s trubačem.

Albany. Sem hlasateli! – Nechte trouby znít. –

Ty přečti toto!

Setník. Nechať trouba zní!

Troubení.

Hlasatel (*čte*). „Chce-li který muž od stavu neb důstojenství

z vojenských soupisův dokázati na Edmundovi, řečeném
hraběti z Glostru, že je v ohledu mnohonásobném zrádce,
ať se objeví po třetím zatroubení. Obviněný smělý jest ve
své obraně.“

Edmund. Zatrub!

První troubení.

Hlasatel. Opěťuj!

Troubení podruhé.

Hlasatel. Opěťuj!

Troubení potřetí.

*Trubka za jevištěm odpovídá. Vystoupí Edgar ve zbrani, před
ním kráčí Trubač.*

Albany. Zvěz jeho zámysl; proč vystoupil
po troubení?

Hlasatel. Kdo jste, jakého jména
a stavu? a proč k vyzvání stavíte se?

Edgar. Mé jméno, věztež, teď je zmařeno,
zhlodáno zrádným zubem štírovým.
Avšak jsem šlechtic, jak můj soupeř, s nímž
přicházím bojovat.

Albany. Kdo jest ten soupeř?

Edgar. Kdo odpovídá za Edmunda z Glostru?

Edmund. On sám, co chceš mu říci?

Edgar. Vytas meč,

ať, srdce šlechtné-li slovy zraním,
tvé rámě dá ti právo. Zde jest mé.

Hle, toť jest skvělá výsada mé cti,
mé přísahy a stavu. Zde tvrdím

vzdor tvé mladosti, síle, zvýšenosti,

i vítěznému meči tvému vzdor,

z brusu novému štěstí, statnosti

a srdnatosti tvoji, že jsi zrádce,

křiv bohům svým, i bratru, otci též,

spiklý na toto kníže vznešené,

a od temena hlavy nejvyšší

až dolů k prachu pod obuví tvou

ještěřčí zrádce. Zapři to; ten meč,

to rámě, nejlepší má smělost pahnou

dokázat na tobě (a protož mluvím),

že lžeš.

Edmund. Měl bych se v pravdě ptát po jménu tvém.

Však že tak sličný, bojovný tvůj vzhled,

a že tvůj jazyk jemným mravem dýše:

což slušně, přísně směl bych namítati

po právu rytířském, tím pohrdám.

Zpět metám zrady ty na hlavu tvou,

pekelnou lži tou ztížím srdce tvé,

kterýmž, an povrchně mne jen zasáhly,

můj dobrý meč ihned vykáže dráhu,

kde na vždy ulehnou. – Ať trouba zní!

Dává se znamení; oba zápasí; Edmund padne.

Albany. Ó šetřte, šetřte ho!

Goneril. Toť úskok, Glostře!

Nevázal tebe zákon rytířský,

neznámému se stavět protivníku;

ty nejsi zmožen: zklamán's, ošizen.

Albany. Paničko, jazyk za zuby; sic vám

tím listem ústa zacpu. (*K Edgaru*) Stůjte, pane! –

(*K Edmundu*) Ty nad vši hanu hanebnější, čti

svůj vlastní zločin. – Ženo, netrhej!

toť znáš, jak pozoruji.

Dá Edmundovi psaní.

Goneril. A kdyby pak – zákon je mým, ne tvým,
kdo mne potáhne k soudu?

Albany. Hrůzy plno!

Znáš psaní to?

Goneril. Již nezvídej, co znám.

Odkvapí.

Albany. Za ní a střezte ji; jest zoufalá.

Důstojník odejde.

Edmund. Čím jste mne vinili, vše spáchal jsem, a více, mnohem víc, což zjeví čas. To tam jest, jako já. Než kdo jsi ty, jenž nade mnou jsi vítěz? Jsi-li šlechtic, odpouštím ti.

Edgar. Vyměňmež smírnou lásku!

Já s tebou, Edmundě, jsem stejné krve, a pakli lepší, tím's křivdil víc. Jsem nazván Edgar, otce tvého syn. Jsouť spravedliví bohové, činíce z chlipnosti lidské nástroj nám na trest: tvé hříšné v temném loži zplazení očima svýma otec zaplatil.

Edmund. Mluvil jsi zcela vhodně; pravda to! Mé kolo zplna oběhlo: zde jsem.

Albany. I tužil jsem šlechtetnou žílu v tobě dle chůze již; dej mi se obejmout. Mé srdce hoře zdrť, pakli jsem kdy k tobě neb otci tvému choval zášť.

Edgar. Víím dobře, kniže ctný!

Albany. Kde jsi se skrýval, a jak věděl's o strastech otcových?

Edgar. Je chláchole, mylorde. – Slyšte v krátce: až domluví, ó pukniž srdce mé!

Bych ušel krvavému vypsání mne dostihujícímu v úpatí – (ó sladké kouzlo našich životův, žeť trýzní smrti raděj denně mřeme, než rázem umíráme) – vklouznul jsem do hadrův šilence, podobnost vezma psům odpornou; a v tomto oděvu potkav tu otce s kruhy krvavými, svých skvostných zbavenými klénotův, stal jsem se jeho vůdcem, žebral zaň, jej od zoufalství chránil! Nikdy však (ó chyba má!) jsem se mu nesvěřil, až před půl hodinou, když ve zbroji, jist sice nejsa dobrým zdarem tím, však nadějen, jsem žádal pozhánání, a od počátku líčil svoji pouť. Než běda! srdce jeho zdrásané, ach! tuze slabé, sněsti zápas ten dvou krajných vášní, hoře s radostí, usmívajíc se, puklo!

Edmund. Řeč tvá mnou pohnula a způsobí bohdá cos dobrého; jen pokračuj! Čtu v očích tvých, že víc máš na srdci.

Albany. Víc kormoutlivějšího víš-li, ustaň! neboť jsem skoro blížek rozestání, těch věcí doslýchaje.

Edgar. Toť by se dovršením zdálo těm, již nemilují strasti; jiný však chtě příliš líčit, učinil by víc, a vrch by převršíl⁵⁶). –

Když jsem přehořce lkal, šel tudy muž, jenž viděv mne kdys v stavu nejhorším, strasil se hnusné společností mé.

Teď ale seznav, kdo ten trpitel, a ovinuv svá silná ramena kol šíje mé – jak by chtěl nebe sbořit, tak vykřiknul; pak vrh' se na mrtvolu, zvěst žalostnější o Learu a sobě, než kdy uslýchlo ucho, zvěstoval.

Čím vypravoval dál, tím více zmáhal se jeho bol, a svazky života se loučit počínaly; po dvakrát tu trouba zazněla, a já musil jej omdlevšího ostavit.

Albany. Než kdo to byl?

Edgar. Kent, vypuzený Kent, jenž přestrojen jda za nepřátelským svým králem, sloužil mu službou otroku nepřislušnou.

Šlechtic jeden vběhne s krvavou dýkou.

Šlechtic. Pomozte, ó pomozte!

Edgar. Jakáž pomoc?

Albany. Mluv muži!

Edgar. Co značí ta dýka krvavá?

Šlechtic. Jeť horká, kouří – právě ze srdce –

Albany. Mluv, muži, čího?

Šlechtic. Vaší choti, pane! ba vaší choti; její sestra od ní jest otrávena; ona to vyznává.

Edmund. Byl jsem zaslíben oběma; my tři teď snoubíme se jedním okamžením.

Albany. Přineste těla sem, živá či mrtvá!

Tento soud nebes, ač nás plní bázní, však lítost nebudí.

Šlechtic odejde.

Vystoupí Kent.

Edgar. Tu vchází Kent.

Albany. Ó to jest on?

Čas nepřipouští dlouhou zdvořilost, již žádá mrav.

Kent. Přicházím, bych dal králi a pánu svému věčnou dobrou noc. Není ho tu?

Albany. Věc velkou zapomněli jsme! Mluv, Edmundě, kde král jest, kde Kordelie? *Mrtvolý Goneril a Regan se přinášejí.*

Hle, jaký pohled, Kente!

Kent. Ach! čímž to?

Edmund. Bylť Edmund předce milován. Jen pro mne jedna druhou otrávila, a sama pak se protknula.

Albany. Tak jest. – Zastřete jejich tváře!

Edmund. Již lapám dech! – Chci zůstatvít čin dobrý teď navzdor vlastní povaze. – Ať rychle se někdo pošle – čerstvě však – do zámku.

Nebť běží Learu i Kordelii mým psaným nařízením o život. Však pošlete, než bude pozdě.

Albany. Běžte, ó běžte!

Edgar. Ó pane, ku komu? (*K Edmundovi*) Kdož má tam službu?

Znamení pošli svého odvolání.

Edmund. Vhod připomínáš; zde vezmi můj meč, a setníku ho dej.

Albany. Jen pro bůh spěš!

Edgar odkvapí.

Edmund. Byl rozkaz ženou tvou a mnou mu dán, by u vazbě Kordelii oběsil, a vinu dal jejímu zoufalství, jakby se byla sama utratila.

Albany. Kěž bohové ji chrání! – Zatím toho vyneste odsud!

Vynášejí Edmunda.

Vchází Lear, nesa mrtvou Kordelii ve svém náručí. Edgar, důstojníci a jiní.

Lear. Kvělte, kvělte, kvělte, kvělte!

Ó vy jste lidé srdcí kamenných. Bych vašich očí měl a jazykův, v té míře jich bych užil, že by strop nebes se třásl. – Navždy je ta tam! Víímť já, kdy někdo mrtev a kdy živ. Jest mrtva jak ta země! – Podejte mi zrcadlo, zkalí neb omží-li dech její jeho lesk – pak žije mi!

Kent. To-liž je konec předpovídáný?
Edgar. Neb obraz oné hrůzy poslední?
Albany. Onoho úpadku a zkázy?
Lear. To píрко chvěje! – Žije! Pravda-li to,
 pak štěstí to vykoupí všecku strast,
 kterou jsem cítil kdy.

Kent. Můj drahý pane!
Poklekaje.

Lear. Prosim tě, pryč!

Kent. To přítel váš, ctný Kent.

Lear. Mor, zrádci, na vás, vrahové jste všickni.
 Moh' jsem ji spasit – teď odešla na vždy.
 Kordelie, ó Kordelie, počkej chvílku! Ha!
 Co mi tu šepceš? – Jemný byl hlas její,
 libý a tichý – krásný dar to ženy.
 Jáť zabil otroka, kterýž ji věšel.

Důstojník. Opravdu, lordové, tak učinil.

Lear. Či ne, brachu?

Jáť vídal dni, kdy dobře ostrý meč
 můj byl by všecky skákat naučil.
 Nyní jsem stár, a trýzeň ta mne rmoutí.
 Kdo jste? mé oči nejsou z nejlepších,
 abych vám hned se přiznal.

Kent. Štěstí-li dvěma kdy se chlubilo,
 jež milovalo a nenávidělo,
 z nich vidíš jednoho.

Lear. Můj zrak je kalný. Nejsi-liž ty Kent?

Kent. Ba týž,

váš sluha Kent. Kde jest váš sluha Kajus?

Lear. Ach, to byl dobrý chlapík, pravím vám,
 ten sekal vám až mílo – onť už hnije!

Kent. Nikoli, drahý pane, jsem tentýž.

Lear. Hned uhlídám.

Kent. Jenž od počátku vašich neštěstí
 sledoval smutný krok váš –

Lear. Budiž vítán!

Kent. A žádný jiný. – Vše tu neradostno
 a temno, smrti stan! Dvě vaše dcery
 se připravivše samy o život,
 smrt vzaly zoufalou.

Lear. Aj, to si myslím!

Albany. Již neví sám co mluví; marno jest,
 bychom se jemu zjevili.

Edgar. Nic platno.

Vystoupí Důstojník.

Důstojník. Mylorde, Edmund ducha vypustil.

Albany. Toť tady malé váhy událost.

Lordové, slyšte, a ctní přátelé!
 Čím všeobecný úpad možno vzkřísit,
 vše budiž užito: my postupujem'
 za života starého vládce zde
 jemu své panství; (*k Edgaru a Kentu*) vám pak vaše práva
 i s náhradou, již vaše počestnost
 je víc než hodna. Všickni přátelé
 nech přijmou ctností svojich odplatu,
 a nepřátelé kalich viny své.
 Ó patřte, patřte!

Lear (*hořem znovu obžívaje nad mrtvolou*). A drahé mé
 srdéčko oběšeno!

Nic, nic, nic více dechu není v ní.
 Proč má mít pes i kuň i myška žití,
 ty jen ni dechu? Ty se nevrátíš
 už nikdy, nikdy, nikdy, nikdy, nikdy.
 Rozepněte mne zde! (*Na prsa ukazuje*) Děkuji pane!
 Ha! vidíte-li? – patřte – její rty –
 popatřte, popatřte! –

Umře.

Edgar. On omdlívá! – Mylorde, mylorde!

Kent. Pukni, prosím tě, pukni srdce mé!

Edgar. Prohlédněte pak jednou, mylorde!

Kent. Ó nesužujte více jeho ducha!

Přejeť mu pokojného odchodu!

Ten nenávidí jej, kdo by ho děl
 chtěl na mučidle světa napínati.

Edgar. Ó, skonal, zajisté!

Kent. Div spíše jest, že potud vytrval:
 onť násilím jen držel život svůj!

Albany. Odneste mrtvoly! – Nás teď zabývá
 obecný smutek (*Ku Kentovi a Edgarovi*) Přátelé mé duše,
 vy dva v království tomto panujte
 a říši vetchou znovu zbudujte!

Kent. Jáť brzy na pouť musím, pane, jíti:
 můj pán mne volá; nesmím odepřítí.

Albany. Nutnosti času podati se dlužno,
 co cítíme, zde mluvit, ne co slušno.
 nejstarší nejvíc nes'; nám, co jsme mladší,
 k tak mnohým strastem život nepostačí.

Připomenutí.

Národní tradice o králi Learu (čti Líru), kteráž jest základem tohoto arcidíla, byla v Anglicku rozšířenou, od kronikářův vícekrát zaznamenanou, básníkům oblíbenou látkou. První vypravuje ji *Geoffry of Monmouth*, ze kteréhož ji vyňal kronikář *Holinshed*; jisto jest, že z tohoto Shakespeare čerpal. Jak dalece se *Shakespeare* jeho podání držel a kde od něho kvůli vyšším požadavkům uměleckým ustupuje, nalezne čtenář v *Musejníku* na rok 1855, str. 503. Tragický osud Kordelie již jest v kronice naznačen, neboť ona prý, nastoupivši vládu po smrti poklidné otce svého, zbrojiti se musila na odbojné syny sester svých, bitvu ale ztratitvši do zajetí padla, načež zoufale se oběsila u vězení. Podobný děj zpomíná *Cambden* ve svých *Remaines* o Westsaském králi Ino. Z básníkův pěstoval tu látku *Higgins* v epicko-didaktické básni *Mirror for Magistrates* (Zrcadlo zeměsprávcův), později *Edm. Specer* v 6 stancích své básně *Fairy Queen*. Také máme anglickou prostonárodní baladu (viz. *Čas. Musej.* 1855, str. 500), kteráž dle soudu *Colliera* náleží pozdější době, než ve které Shakespeare živ byl. Na divadle octnul se Lear již dosti záhy, drama to od neznámého spisovatele, které již r. 1594 v seznamu knikupeckém zapsáno nalézáme, které ale zachovalo se tiskem teprv od r. 1605; stojí též ve sbírce „šesti starých divadel, na nichžto Shakespeare stavěl“. Avšak hra tato rozvláčná, v rozvržení dosti hrubá, v motivech úzkostlivá, mnohými monology a skutky pouze vypravovanými málo dramatická, ač v jednotlivých scénách vynikající, má toliko povrchní styčnosti s ději a charakteru tragedie naší. Jest ale zajímavá tím, že porovnána s *Shakespeareovým* dílem, tohoto mistrnou umělost v světlo tím jasnější staví. Nic

také téměř tam není toho, co velikolepostí, právě tragickou, velebnou krásou a psychologickou pravdivostí v tragedii této ducha našeho podivnou mocí unáší. Též děj Glostra a jeho synův, kterýž v našem Learu s hlavním dějem zároveň běží a s ním vzájemně veleuměle se protýká, jak ve starším kuse, tak i v ostatních pramenech nemá místa; vzat jest ale z pastýřského románu „*Arcadia*“ Filipa Sidney-e, kdežto se vypravuje o králi Paflagonském bídě oslepeném.

Doba, kdy Shekasppeare sepsal krále Leara, padá do r. 1604 neb 1605; že sotva dříve povstal, dokazuje kniha biskupa doktora Harsneta „*Discovery of popish impostures*“, vydaná r. 1603, kteréžto básník na nejednom místě použil. Poněvadž zpomenutý starší Lear r. 1605 do tisku přišel a spolu zase na divadlo byl uveden, z toho souditi lze, že nově objevený Lear Shakesparův byl toho příčinou. Že pak tento roku následujícího už skutečně provozován byl, toho stávají určitá svědectví; neboť v seznamu knihkupeckém jest zapsán pod 26. listopadem 1607 a též zaznamenáno, že před králem Jakubem v paláci jeho Whitehallském o posledních vánocích na den sv. Štěpána (tedy 26. prosince 1606) provozován byl. Stejně svědectví vydává na titulním listu první zvláštní vydání krále Leara ve tři tiskách ve kvartu, kteréž od r. 1608 pochází. Potom již nebyl tištěn, až teprva r. 1623 s ostatními dramaty Shakespearovými ve folio. Text v tomto druhém vydání liší se od textu kvartového ve svůj prospěch četnými opravami a některými doplňky, naproti tomu chybí v něm mnohá místa ve kvartu, v celku okolo 200 veršův, mezi nimiž ona překrásně líčená scena 3. v aktu IV.

Z toho patrně též, proč v Learu četná různocnění se vyskytují, při kterých jenom vnitřní cena rozhodovati může, což taktéž platí o *Collierem* objevených opravách textu, i o změnách *Delia*, německého kritika, kteréžto oba jsem při svém překladu vzal na radu.

Poznamenání.

Str.4.¹⁾ Lear přísáhá při slunci a světle denním, na to při luně a noci; neboť Hekate jest bohyní lunny noční, jako Artemis; Artemidě na počtu ale konaly se v Eleusidě řecké tajemné bohoslužby (mysterie).

Str.10.²⁾ Svrchu jest řeč o mléku Burgundském, zde se nazývají Burgundy vodnaté. Náleželo totiž ještě v 15. století Hollandsko Burgundským vévodám. Známý jsou verše z Panny Orleanské: „Auch der mächtige Burgund, der Länder-gewaltige, hat seine Mannen alle herbeigeführt, die Lütticher....., die

von Seeland, deren Städte sich reinlich aus dem Meereswasser heben, die heerdenmelkenden Holländer“ atd.

Str.15.³⁾ Edgar tak neočekávaně vhod vystupuje, jak nenadále katastrofy starých neumělých her anglických se naskytují. Edmund s bratrem provádí pouhou přetvářenou hru, pročez jmenuje svou líčenou zamyšlenost a blouznivý povzdech svojí divadelní náповědí. – Tom značí vůbec pomatence z Londýnského blazine Bedlamu.

Str.19.⁴⁾ Za královny Alžběty byli katolíci pokládáni za odpůrce vlády, jsouce většině národu v ošklivosti; odtud jest přísloví: „*He's an honest man and eats no fish*“. (Je to počestný muž a nejídá ryb.)

Str.21.⁵⁾ *Footballplayer*, tj. vlastně ten, kdo nohou vyhazuje míč, což jest zábava sprostého lidu, a tedy zde přezdívkou stojí.

Str.21.⁶⁾ Jak se máš, kmotře? po angl. *nuncle*; taký název dávali dvorní šaškové svým pánům.

Str.23.⁷⁾ Šašek paroduje obecný za času básníkov nespůsob, vymáhati si na všeliké předměty monopoly.

Str.23.⁸⁾ Jako naše koruna, jest i slovo *crown* mnohomyslné, znamenajíc: 1) vínek královský, 2) tolar, 3) lebku nebo pleš, 4) špici vaječnou.

Str.23.⁹⁾ *Play bo-peep*, hráti na mžík neb slepou bábu, zde tolik co dětinsky si počínati.

Str.24.¹⁰⁾ Sponka na čele (*frontlet*) tj. čelo do vrásek stažené.

Str.25.¹¹⁾ Trefný k tomu místu citat jest ze Spencerovy básně *Fairy Queen*, kdež toto podobenství o Learu stojí:

„But true it is, that, when the oil is spent,

The light goes out and wick is thrown away.“

(Však pravda to jest, že když olej stráven,

I světlo zhasne, knot se zahodí.)

Str.29.¹²⁾ Vévoda Kornwallský sídlí v městě Glostru; hrabě z Glostru ale bydlí na zámku svém nedaleko města.

Str.30.¹³⁾ *Podobně* znamená také *slušně, hodně, jako angl. kindly* tolik co *šlechtně* a též *rovně, stejně*.

Str.30.¹⁴⁾ *To take it again, perforce!* Lear myslí na své rytíře, které mu Goneril odňala, kterážto myšlénka dobře se pojí k zvolání: *Ohyzdo nevděčnosti!* Jiní vykládají hledaněji v ten smysl: „což abych tak násilím jí zase její polovici říše odejmul!“

Str.31.¹⁵⁾ Tyto dva lehké veršiky nenáležejí k dramatu samému, nýbrž více nahodile obráceny jsou k anglickému parteru, šibřinek milovnému.

Str.33.¹⁶⁾ Byl spůsob, že pijáci, když si na bratrství připíjeli, sekali sobě žílu v rameni a krev do vína přiměšovali.

- Str.37.¹⁷⁾ Není více známo, co Finsburská ohrada (dle jiného čtení Lipsburská) byla; Finsbury sluje jedna z Londýnských čtvrtí; možná, že tam hádky pěstmi se porovnávaly.
- Str.37.¹⁸⁾ *Sop of the moonshine* naráží dle Douce na staré, anglické jídlo *eggs in moonshine* (vejce v svitu měsíčním), vejce krájené na řízky a v oleji smažené.
- Str.37.¹⁹⁾ Výraz ten upomíná na allegorické osoby neb i panáky, představující různé vlastnosti duševní ze středověkých *moralities*.
- Str.38.²⁰⁾ V originalu jest *zed*, mohoucí býti nahrazeno písmenem *s*.
- Str.39.²¹⁾ Vlastně zoban lednáčkový (*halcyon beak*). Po obyčeji pověšován býval vycpaný lednáček na niti se stropu, vždy prý k oné straně se obracuje, odkud vítr vá.
- Str.39.²²⁾ Širá rovina Sarum v hrabství Somersetshirském, kde stál Kamelot, zámek někdejšího pověstného krále Artuše, jest chováním husí proslulá.
- Str.40.²³⁾ t. j. i kdybych svou upřímností v té míře se vám znelíbil, že byste ode mne raději žádali, abych se stal v skutku podvodníkem.
- Str.42.²⁴⁾ Slunce má vyjítí, a nikoliv měsíc, jak Voss myslil, neboť měsíc už při počátku scény jasně svítil.
- Str.42.²⁵⁾ Kentovy myšlenky naschvál zde jen volně souvisí, následkem jeho ospalosti.
- Str.42.²⁶⁾ Otoč píst, a tudíž kolo své, usměj se opět a nás, co na zpodu jsme, povýši kola obrácením.
- Str.43.²⁷⁾ *Turlygood* (snad porušené z *Turlupin*) jest jméno údův cynické sekty středověké, *nahých žebrákův řečených*. *Nebohý Tom*; tak se nazývají sami žebraví blázni *Bedlamští*.
- Str.44.²⁸⁾ Tyto protimlvy jsou ze dvojího textu, kvartového a foliového; co v závorkách stojí, nenachází se ve kvartu.
- Str.55.²⁹⁾ Ta řeč Kentova snešena jest z obojího vydání; pozdější foliové čtení, v závorkách zde kladené, ve kvartu nenalézá se; vysvítá, že ruší spojitost vět předcházejících před ním s následujícími.
- Str.56.³⁰⁾ Pořekadlo anglické *court holy water* i francouzské *eau benite de la cour* znamená dvorná, pěkná slova, avšak obsahu vodnatého.
- Str.57.³¹⁾ *Here's grace and a codpiece*. *Grace*, milost jest zde název krále, a poklopce u kalhot míněn jest blázen, což snad vysvětluje přísloví. *There is no discretion below the girdle* (nenít rozumu pod pasem).
- Str.59.³²⁾ Šašek mluví tyto verše, k parterru obrácen, v ústupu (*parabasis*), kteréž se zdají jen příležitostně povstalé; krom toho ve kvartu chybí. Jeť to satyra na laciné věštby v lidu zobyčejnělé, spolu nápodobení prorocství v Chauceru. Merlin byl v pátém století za krále Artuše anglický astrolog a prorok, ježž učinila pověst lidu čarovníkem.
- Str.61.³³⁾ Volání lodníkův, olovníci hloubku moře skoumajících.
- Str.63.³⁴⁾ *Pillicock sat on pillicock's-hill*. Při jméně *pelican* (nesyt, nejesyt), jehožto mladé staré báje pijí krev jeho z prsou, které si sám zobanem rozerval, spomíná si Edgar romanci o *Pillicocku*, což zde jest jméno zlého ducha.
- Str.63.³⁵⁾ Galantní způsob, na znamení milostného spolku.
- Str.63.³⁶⁾ *Ha no nonny* jest hudební refrén písně: *The two noble kinsmen*. Následující řádka vztahuje se k baladě; syn krále francouzského (*dauphin* neb *delfín*) chce zkoušeti svou udatnost v boji, otec ale starostlivý pokaždé, když se odpůrce na bojišti objeví, zdržuje jinocha těmito slovy, ježto prý jest pro něj soupeř příliš nebezpečný.
- Str.64.³⁷⁾ Snad jest ta strofa zlomek balady, anebo též zažehnání proti mŕže, od kteréž svatý Vít pomáhá. Mŕza jest přeměněná čarodějnice, může však co taková poznána býti na jisté zařikání. Jak jméno *germanské nightmare*, *Nachtmähre*, ukazuje, jeví se v podobě klisny, protože chodí se svými (devíti) hřibaty (*nine-fold, nine foals*).
- Str.64.³⁸⁾ V zákonech královny Alžběty stanoveno, aby každý poběhlík z opolí do opolí mrskán byl. *Opolí* (*tithing*) jmenovala se obec deseti rodin, které za překony v jich okresu zpáchané ručiti měly. O podobném řádu slovanském jedná *Palacký* v dějinách českých.
- Str. 64.³⁹⁾ Zlomek balady o uvězněném *sir Bewisu*.
- Str.65.⁴⁰⁾ Jména duchův dosti podivná vyňata jsou ze svrchu uvedeného spisu *Harsnetova* z r. 1603, kdež se vypravuje o hrubých podvodech, jakých se prý katoličtí proselytáři v Anglicku dopouštěli, provádějíce kejklady vyháněním zlých duchův z osob tak zvaných *posedlých*.
- Str.66.⁴¹⁾ První verš je z nějaké romance francouzského neb španělského původu, dva následující z pohádky o Honzovi a obřích lidojedech (*Jack and the giants*).
- Str.67.⁴²⁾ Naráží to na jedno místo v románu *Rabelaisově Gargantua*.
- Str.67.⁴³⁾ *Nevinný, Innocent* bylo přijmení šaškův.
- Str.68.⁴⁴⁾ Dle svrchu dotčené demonologie ozývá se kručením v žaludku zlý duch.
- Str.69.⁴⁵⁾ Žebráci tito mívali při sobě roh, v němž vyžebraný nápoj chovali. Edgar tím tropicky míní, že mu šílený humor dochází pro lítost s bídým stavem *Learovým*.

- Str.73.⁴⁶) Obraz, vzatý od štvanic medvědův, ke kůlu přivázaných.
- Str.80.⁴⁷) Goneril myslí, že snad jest hodna, aby její manžel jí vstříc vyšel a péči o ni ukazoval, aspoň jakou psům svým věnuje. Srovněj přísloví: *It is a poor dog, that is not worth the whistling* - ubohý to pes, který ani za hvizdnutí nestojí.
- Str.80.⁴⁸) *Come to deadly use*, jelikož čarodějky k svým záhubným nápojům užívají též uschlých větví. Viz Macbetha akt I.sc.1.: *Slips of yew, sliver'd in the moon's eclipse*.
- Str. 83.⁴⁹) Obraz ten jest od ozdoby, záležející z demantu ve zlatě, s něhož perly visí; znamená také slovo *drop* krápatí i dolů viseti neb padati.
- Str.88.⁵⁰) Chudobný lid sbírá mořský kmín (*crithmum maritimum*, Meerfenchel) na příkrých skalách anglického přímoří, poněvadž slouží za salát.
- Str.90.⁵¹) Lear ve své šílenosti kojí se myšlénkou, že se na dcerách svých a jejich manželech pomstí. K tomu účelu domýšlí se, že sbírá vojsko proti nim, že dal peníze razit pro potřebný k tomu náklad, Edgara s berlou v ruce drží za rekruta s lukem a běře ho ve svůj žold.
- Str.94.⁵²) Lear sňal klobouk svůj, počínaje kázati, ale utkvěv zrakem na plstěném klobouku, zapomíná na své thema, a připadá na tuto vojenskou lest, nejednou v skutečnosti provedenou.
- Str.94.⁵³) *Kill, kill, kill* byl válečný pokřik. „Bijte, zabijte, žádného neživte“ ze známé písně husitské.
- Str.96.⁵⁴) Za Shakespeara mluvili sedláci na divadle v dialektu z krajiny Somersetshiru. V překladu užitá výslovnost česká pochází z okolí Domažlického a jest též známa z duchaplné povídky Němcové.
- Str.99.⁵⁵) *With this thin helm?* t. j. s těmi řídkými šedinami co jediným přikrytím hlavy své; Kordelie nazývá je přílbicí, přirovnavši Leara k ztracené stráži.
- Str.113.⁵⁶) Rapp toto místo považuje, trvám že velmi vhodně, jakožto úmyslnou omluvu básníkovu proti těm, kteříž následující scéně a smrti Kordelie vytýkali přílišnou tragičnost.